

BIG BAZAAR
Grocery, Sweets & Catering
*Fresh Vegetables Every Thursday
*Book your catering now.
Baljinder S. Ben
Ph: 317-640-2400
Like our Facebook page:
BigBazaarIndianGrocery
5425 E. Thompson Rd., Indianapolis IN 46237

Mela
INDIAN RESTAURANT • PUB
ਮੇਲਾ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦਾ ਖਾਣਾ ਇਕ ਵਾਰ ਖਾਓਗੇ, ਵਾਰ ਵਾਰ ਆਓਗੇ
Baljinder S. Ben
Ph: 317-869-2400

22KT GOLD ANTIQUE JEWELRY
Regal Jewels
773-262-4377 BUY OR ORDER ONLINE 773-517-8574
www.RegalJewels.com

Buying/Selling in Michigan
All types of Residential & Commercial properties. Gas Stations, Liquor Stores, Hotels, Plazas, Truck Terminals etc.
Raj S. Shergill
Broker
5820 N Canton Center Rd, Suite 145
734-751-4455 (Cell)
Rajshergill@yahoo.com
CANTON REALTY

Twenty-Fifth Year of Publication ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢
ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ
Email: punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼
Punjab Times, Vol 25, Issue 47; November 23, 2024 20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388

ਸੁਖਬੀਰ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਪਿੱਛੋਂ ਭੰਬਲਭੂਸਾ

ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਲੀ ਕੂਚ ਦਾ ਐਲਾਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸਾਬਕਾ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫੇ ਮਗਰੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਨੇ ਨਵੇਂ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਖਬੀਰ ਵੱਲੋਂ ਅਚਨਚੇਤ ਦਿੱਤੇ ਅਸਤੀਫੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੰਥਕ ਹਲਕਿਆਂ 'ਚ ਹੈਰਾਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦੀ ਸਲਾਹਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਪਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬਾਦਲ ਦੀ ਹਮਾਇਤ 'ਚ ਲਏ ਸਟੈਂਡ ਮਗਰੋਂ ਚੇਤੰਨ ਪੰਥਕ ਧਿਰਾਂ 'ਚ ਚਰਚੇ ਛਿੜੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ 'ਦੇਸਤਾਨਾ' ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਟਕਥਾ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ।

ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸੁਖਬੀਰ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ, ਹਲਕਾ ਇੰਚਾਰਜਾਂ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਯੂਥ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸਤਰੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਰਾਇ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਅਸਤੀਫੇ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸੁਖਬੀਰ ਨੇ ਅਸਤੀਫਾ ਵਾਪਸ ਨਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਸਮੂਹਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦੇਣਗੇ।

ਇਧਰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਨੇ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਨੂੰ ਸੋਚੀ-ਸਮਝੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਅਤੇ ਡਰਾਮਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਵਡਾਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹੀਆਂ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਸੇ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਜੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ

ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਲਈ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ: ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਥਕ ਤੋਂ ਸਿਆਸੀ ਹਾਲਾਤ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਥ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਰਮੌਰ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਚਾਰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨਹੀਂ ਉਤਾਰ ਸਕੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਲਈ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸੁਖਬੀਰ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕਮਾਨ ਸੰਭਾਲੀ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਗਿਆ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਆਪਣੇ ਸੌ ਵਰ੍ਹੇ ਮੌਕੇ ਮਹਿਜ਼ ਤਿੰਨ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਸਿਮਟ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲੰਘੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਦਸ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਜ਼ਬਤ ਹੋਈ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਸੰਭੂ, ਖਨੌਰੀ ਤੇ ਰਤਨਪੁਰ ਬਾਰਡਰ (ਰਾਜਸਥਾਨ) ਉੱਤੇ 280 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਲਈ ਪੱਕਾ ਮੋਰਚਾ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚਾ (ਗੈਰ-ਸਿਆਸੀ) ਤੋਂ ਕਿਸਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮੋਰਚਾ ਨੇ 6 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਕੂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ 6 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਸੰਭੂ ਬਾਰਡਰ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲ ਕੂਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਮੋਰਚੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਵਾਉਣ ਵੇਲੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ-ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ

ਵਾਲੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਮੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਬਣ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2019 (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 4 'ਤੇ)

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 4 'ਤੇ)

ਘਰ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਅਤੇ ਖਰੀਦ ਲਈ ਅੱਜ ਹੀ ਕਾਲ ਕਰੋ
Buying or Selling Home?
Contact **PRADEEP SINGH**
COLDWELL BANKER REALTY
SCAN TO BEGIN YOUR HOME SEARCH
847-322-5832
ishowhomes@yahoo.com
1501 E Woodfield Rd Ste 113E, Schaumburg 60173

India Palace Restaurant And Banquet Hall
Best Price Wholesale
Ph: 630-400-0996
Lakhvir S. Johal
Ph: 317-709-7800
Restaurant-Fine Indian Cuisine
(Ph: 317-298-0773)
Banquet Hall Available Up to 550 People
Amber Carmel Ph: 317-580-0828
Amber Indianapolis Ph: 317-578-4400
Royal, Indianapolis, 317-893-2633
Desi Bazar Grocery Store Restaurant, Ph: 317-888-2040
Desi Bazar Indianapolis, Ph: 317-709-7800

Singh Auto Group
3983 ST RD 38E
Lafayette, IN 47905
Ph: 765-607-1300
www.singhautosgroup.com
University Motors
3312 Klondike Rd, West Lafayette, IN 47906
Ph: 765-497-1100
www.universitymotors1.com
Serving Indian American community over 30 years in Midwest for their auto needs.
ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਡੀ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ:
Jaspal S. Ghotra: 765-337-5151

RESTAURANT SUPPLY WHOLESALER
ਉੱਚ ਕੁਆਲਿਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡਿਆਂ, ਪਤੀਲੇ, ਕੁੱਕਵੇਅਰ, ਸਰਵਵੇਅਰ, ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਜੂਸਰ, ਐਸਪਰੈਸੋ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਅਤੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:
Prag International RAVI KAPOOR CEO
1125 Howard Street, Elk Grove Village, IL 60007
Ph: 847-979-5970, 847-979-5990, 847-228-0150, pragint@aol.com

Regal Jewels
773-262-4377 www.RegalJewels.com
LITTLE INDIA CHICAGO
2625 W. Devon Ave. Chicago, IL 60659
www.RegalJewels.com
PH: 773-262-4377 WA: 773-517-0574

ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜਾ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ

ਗੁਰਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਏ; ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਨਤਮਸਤਕ

ਪੈਲਾਟਾਈਨ: ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ

ਸੂਰੀਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਰਵਣ ਕਰਵਾਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ

ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਅਰੰਭ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਐਤਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਪਾਏ ਗਏ। ਉਪਰੰਤ ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਭਾਈ ਅਨਮੋਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਥੇ ਤੇ ਭਾਈ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਥੇ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲਖਨਊ ਵਾਲਿਆਂ ਕਥਾ ਰਾਹੀਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਪੰਥ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੀਰਤਨੀਏ ਭਾਈ ਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਥੇ ਨੇ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਸਰਵਣ ਕਰਵਾਈ। ਸੰਗਤਾਂ ਬੜੇ ਚਾਅ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਗੁਰੂਪੁਰਬ ਵਿਖੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਸਰਵਣ ਕੀਤੀ।

ਗਈ। ਐਤਵਾਰ ਦੇ ਲੰਗਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬਾਸੀ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੀਤੀ।

ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਆਪ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਾਈ। ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ

ਆਗਮਨ ਪੁਰਬ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ 9 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਪ੍ਰਭਾਤ ਫੇਰੀ ਕੱਢੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸ਼ੁਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ। ਤਤਕਾਲ ਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੁੱਜੀਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਪ੍ਰਭਾਤ ਫੇਰੀ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਈ।

ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀ ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਗੁਰਪੁਰਬ ਸਬੰਧੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਯੋਗ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥਿਆਂ ਲਈ ਵਧੀਆ ਨਵੀਂ ਸਟੇਜ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਨਵੀਆਂ ਰੰਗਦਾਰ ਲਾਈਟਾਂ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ 15 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਤੋਂ ਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰੂਪੁਰਬ ਵਿਖੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਉਣ ਲਈ ਆਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ ਤੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸੰਗਤਾਂ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਇਸ ਦਿਨ ਰਾਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਏ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਸਦਕਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਪੰਥ

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਸਦਕਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਤੇ ਕਥਾ ਵਾਚਕ ਹਨ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਵੀ ਵਧੀਆ ਜਥੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਜਿਸ

ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੀਰਤਨੀਏ ਭਾਈ ਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਹੀਂ ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਵਾਈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ

ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਇਸੇ ਦਿਹਾੜੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ

ਐਤਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਬੜੀ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਸਤਰ ਬਦਲੇ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਢਿੱਲੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ

ਸਟੇਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਸ. ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ ਵਲੋਂ ਬਾਖੂਬੀ ਨਿਭਾਈ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਜਥਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ

ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫੀ ਵਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।
- ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ/ਬਿਊਰੋ

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਸਜਾਇਆ

ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ: ਪਹਿਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ 555ਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਹੇਠ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੀਆਂ

ਜਗਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ

ਕਲਾਸਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ

ਹੈਂਡਗ੍ਰੈਬੀ ਅਤੇ ਕਥਾਵਾਚਕ ਭਾਈ ਜਗਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਥਾ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨੀ 'ਤੇ

ਪੁਰਬ ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੋਸਾਇਟੀ ਆਫ ਗ੍ਰੇਟਰ ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ ਦੀ ਸਮੂਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ।

ਕਈ ਰਿਹਾਸੀ ਅਬਾਦੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘਿਆ। ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਡੋਅਟਨ, ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਇੰਡਿਆਨਾ ਅਤੇ ਕੈਨਟੋਨੀ ਤੋਂ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਈਆਂ।

ਕੁੱਝ ਹੀ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਗਤਕਾ ਸਿੱਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜੋਹਰ ਦਿਖਾਏ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਬਾਦੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਗਰਮ ਦੁੱਧ, ਪਾਣੀ, ਫਲਾਂ, ਮਿਠਾਈਆਂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਾਏ ਗਏ। ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦੀ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ।
ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਦਿਨ ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭੋਗ ਪਾਏ ਗਏ। ਉਪਰੰਤ ਸਜਾਏ ਗਏ ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨ ਦੌਰਾਨ

ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ। ਭਾਈ ਗੁਰਬੰਤ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਜਥੇ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਮਹਿਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜਥੇ ਨੇ ਰਸਭਿਨੀ ਅਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ।
ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਤਿੰਨੋਂ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਵੀ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤਾਇਆ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮਾਂ ਲਈ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ, ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਵੈਸਟ ਚੈਸਟਰ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਪੰਨੂ ਕੇਸ: ਟਰੰਪ ਨੇ ਰਾਅ ਅਧਿਕਾਰੀ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਟਾਰਨੀ ਬਦਲਿਆ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ: ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਚੁਣੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਨੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਆਗੂ ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਘੜਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਭਾਰਤੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ ਰਾਅ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਿਕਾਸ ਯਾਦਵ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਟਾਰਨੀ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਟਰੰਪ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸਕਿਉਰਿਟੀਜ਼ ਐਂਡ ਐਕਸਚੇਂਜ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜੇਮ ਕਲੋਅਟਨ ਨੂੰ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਟਾਰਨੀ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਟਰੰਪ ਨੇ 'ਟਰੰਪ ਸੋਸ਼ਲ ਪੋਸਟ' ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ, "ਜੇਮ ਕਲੋਅਟਨ ਦੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਯੋਧਾ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।" ਸੈਨੇਟ 'ਚ ਮੋਹਰ ਲੱਗਣ ਮਗਰੋਂ ਕਲੋਅਟਨ, ਡੋਮੀਅਨ ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣਗੇ ਜੋ ਰਵਾਇਤ ਮੁਤਾਬਕ 21 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਦਲਣ ਮਗਰੋਂ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਦੇਣਗੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ

ਲਾਭੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਨੇ ਰਾਅ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਿਕਾਸ ਯਾਦਵ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਲਈ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੁਪਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਨਿਖਿਲ ਗੁਪਤਾ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸਹਿ-ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਕਾਰ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਨਿਖਿਲ ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਗਣਰਾਜ ਤੋਂ ਜੂਨ 'ਚ ਅਮਰੀਕਾ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਦਰਨ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ 'ਚ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਗਲੇ ਸਾਲ 19 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੇ ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨਵੇਂ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦੇ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਣ ਤੱਕ ਪੈਰਵੀ ਜਾਰੀ ਰਖਣਗੇ।

ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੈੱਡ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਪਸ ਲਈ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਤਖ਼ਤ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਅਪੀਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਜੈੱਡ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹੀ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਜੈੱਡ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਜੈੱਡ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ। ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਹਾਇਕ

ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿੱਜੀ ਸਹਾਇਕ ਸਨ, ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਚ ਕਟੌਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਜੈੱਡ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸਨ। ਜੈੱਡ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 21 ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਪਰਤ ਗਏ। ਜੈੱਡ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਪੱਤਰ ਭੇਜੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਜੈੱਡ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਜਾਵੇ।

ਇਟਲੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਟਰੈਕਟਰ ਹੇਠ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਮੌਤ

ਕਪੂਰਥਲਾ: ਸਬ-ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤਾਸ਼ਪੁਰ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਟਲੀ ਵਿੱਚ ਟਰੈਕਟਰ ਹੇਠ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਮਨਜਿੰਦਰ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਇਟਲੀ ਦੇ ਸੂਬੇ ਕੰਪਾਨੀਆ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬੱਤੀਪਾਲੀਆ ਨੇੜੇ ਪੈਂਦੇ ਇਲਾਕੇ ਈਬੋਲੀ 'ਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਨਜਿੰਦਰ ਟਰੈਕਟਰ ਪਿੱਛੇ ਰੁਟਾਵੇਟਰ ਪਾ ਕੇ ਵਾਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਨਿੰਦਰ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਅਰਾਮ ਕਰਨ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਮਨਜਿੰਦਰ ਦੇ ਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਫੋਨ ਨਾ ਚੁੱਕਿਆ। ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਨੇ ਨੇੜਲੇ ਖੇਤ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੀ ਟਰੈਕਟਰ ਹੇਠ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@live.com

Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
British Airways

Etihad, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.

EARLY BIRD SALE!!!!

Domestic fares available

For Emergency Call anytime at 847-436-9010

UMATRAVELS

2541 W. Devon Ave.,
Chicago, IL 60659

For Delhi Amritsar-Bombay Ahmedabad,
Hydrabad-Madras

Call For Special Sale Fares

Call: 773-338-5603

Matrimonials

ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

looking for a USA Citizen match for 6/1988 born, 5'9" divorced girl and has one child living with. She has completed her nursing associate in India, currently working in India and holding a Canada visitor visa. The girl belongs to Punjab (Ludhiana). Please contact us at: Cell 262-960-7366. 47-49

Ramgharia Family looking for a suitable match for their Canada PR 25, 5'4" daughter. Girl has Done Computer engineering diploma and currently studying Cybersecurity in bachelors. She is working as Cyber security supervisor. Please Contact us at : 639-895-1350. 46-49

Jat Sikh family seeks a comparable match from a progressive family for their 1991 born, 5' 7", US-born daughter. Her background is in chemical engineering, and she is currently a department manager at a Fortune 500 multinational corporation. She lives in Chicago. Please contact with details at surjitkaur1937@outlook.com or 224-422-4773. 44-47

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Arora family seeks a compatible match for their 33 years, 5'11" handsome turbaned son. Boy has done Masters (Data science and Analytics) from University of Illinois Urbana Champaign & working as a Software engineer in reputed company in Chicago. He is willing to relocate within United States. He is on H1B visa and green card (I-140) is under process. Cast no bar. Please Contact us at +1 2176488985 (Call/ WhatsApp), +91 9289886133 (whatsapp) or Email at: tejveeraroras@gmail.com 47-50

Jat Sikh parents looking for a suitable match for their 27, 6'-0" son, born & raised in the US. He is currently an AVP for an investment bank and resides in Chicago. Looking for a match from Jat Sikh family, U.S. or Canadian Citizen. Please contact us at 1-224-545-1048 or singhpaul696@gmail.com 45-48

Seeking gursikh and educated match for Saini sikh turbaned boy. 97 born, 5'4". B.Tech from IIT, Guwahati. Working as Sr. Engineer in MNC in Bangalore. Serious enquiries, please contact us at: 765-570-0149 (USA) or 98182-87307 (INDIA) 44-47

Ramgarhia Family seeks a suitable match for their USA Born and Raised 30 year 5'6.5" Gursikh Boy, PhD. Girl should be Gursikh and educated. Caste no bar. If you are interested please call us at 224-422-4773.

ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਵੈਲ ਸੈਟਲਡ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲੀ ਕੁਆਲੀਫਾਈਡ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ, 1987 ਬੋਰਨ, ਕੱਚ 5'-11", ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਮਾਸਟਰਜ਼ ਡਿਗਰੀ ਹੋਲਡਰ, ਸੌਫਟਵੇਅਰ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਮੈਨੇਜਰ ਦੀ ਵਧੀਆ ਜੋਬ ਕਰਦੇ, ਵੈਲ ਸੈਟਲਡ, ਸਾਨਫਰਾਂਸਿਸਕੋ, ਬੇ ਏਰੀਆ, ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ (ਅਮਰੀਕਾ) 'ਚ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਸਿਰਫ 4 ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਇਨੋਸੈਂਟਲੀ ਡੀਵੋਰਸਡ (ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ), ਲੜਕੇ ਲਈ ਗੁਰਸਿੱਖ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ, ਪੜ੍ਹੀ-ਲਿਖੀ, ਸੋਹਣੀ, ਵੈਸ਼ਨੂੰ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ/ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ 1-510-281-7065 ਜਾਂ ਵ੍ਹਟਸਐਪ +91-98993-79442 'ਤੇ ਫੋਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਵੇਰਵੇ ਈਮੇਲ cjsingh55@gmail.com 'ਤੇ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। 41-44

WEATHER XPERTS, INC.

ਹੀਟ ਅਤੇ ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨਰ ਲਗਵਾਉਣ ਅਤੇ ਠੀਕ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ।

* ਅਸੀਂ ਹੀਟ ਅਤੇ ਕੂਲਿੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।
* ਵਧੀਆ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ
* ਪਿਛਲੇ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕੁੱਕ ਅਤੇ ਲੋਕ ਕਾਊਂਟੀ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ।

Call: BRIAN STREET Owner/President

847-255-2665

Punjab Times
Established in 2000
25th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388

Email:punjabtimes1@gmail.com

www.punjabtimesusa.com

Founder Editor:
Amolak Singh Jammu
Managing Editor
Jaspreet Kaur
Astt. Editor
Amrit Pal Kaur

Photographer

Kamaljit Singh Virdi
Ph. 847-502-2703

Our Columnists

Gurbakhsh Singh Bhandal
Buta Singh
Tarlochan Singh Dupalpur

Correspondents

California

Ashok Bhaura

New York

Iqbal S. Jabowalia
917-375-6395

Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074

Distributed in:

California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Mississippi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky, Kansas.

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 130 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ
ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ
ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ
ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ
ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਪੇ ਜਾਂਦੇ
ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ
ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ
ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ
ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ
ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ
ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the
articles published in the columns
of Punjab Times are that of
their writers, and it is not
implied that Punjab Times
endorses them.

Sameway Punjab Times
does not necessarily endorse
the claim made in the
advertisement published in
Punjab Times.

**All disputes subject to
Chicago jurisdiction.**

ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਝੰਡੀ

ਵੈਨਕੂਵਰ: ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼
ਕੋਲੰਬੀਆ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਕੁਝ
ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਦਾ ਫਰਕ 100 ਵੋਟਾਂ ਤੋਂ
ਘੱਟ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਹੋਈ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ
ਬਾਅਦ ਐਲਾਨੇ ਗਏ ਅੰਤਿਮ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿਚ
ਫਿਰ ਤੋਂ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਈ ਨਿਊ ਡੈਮੋਕਰੈਟਿਕ
ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਡੇਵਿਡ ਈਬੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੰਤਰੀ
ਮੰਡਲ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ
ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ
ਚੜ੍ਹੀ ਨਿੱਕੀ ਸਰਮਾ ਨੂੰ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ
ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੱਤਵੀਂ

ਵਾਰ ਜੇਤੂ ਰਹੇ ਜਗਰੂਪ ਬਰਾਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ
ਮੰਤਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਖਾਣਾਂ ਅਤੇ ਖਣਿਜ ਦੇ ਵਿਭਾਗ
ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਹਨ। ਰਵੀ ਪਰਮਾਰ ਜੰਗਲਾਤ ਮੰਤਰੀ
ਹੋਣਗੇ। ਰਵੀ ਕਾਹਲੋਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਵਿਭਾਗ ਹਾਊਸਿੰਗ
ਦੇ ਨਾਲ ਹੁਣ ਮਿਊਨਿਸਪਲ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਸੌਂਪੀ
ਗਈ ਹੈ। ਕੁੱਲ 24 ਮੰਤਰੀਆਂ ਅਤੇ 4 ਰਾਜ
ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕੁਝ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ
ਸਕੱਤਰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜੈਸੀ
ਸੁੰਨਤ, ਹਰਵਿੰਦਰ ਸੰਧੂ, ਆਮਨਾ ਸ਼ਾਹ, ਸੁਨੀਤਾ
ਧੀਰ ਦੇ ਨਾਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਡੇਵਿਡ ਈਬੀ ਵੱਲੋਂ ਸਾਰੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਧਿਆਨ

ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਬਣਦਾ ਹਿੱਸਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
ਲਿੰਗਕ ਭੇਦਭਾਵ ਦੀ ਉੱਠਣ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ
ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ
ਬਰਾਬਰੀ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਮੰਤਰੀ
ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਕੁਝ
ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਇਸ ਵਾਰ ਬਦਲ ਦਿੱਤੇ
ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਰਵੀ ਕਾਹਲੋਂ ਵੱਲੋਂ ਹਾਊਸਿੰਗ
ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਭਾਈ ਚੰਗੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ
ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਉਸੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਨਾਲ
ਮਿਊਨਿਸਪਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵੀ ਜੋੜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ

ਹਨ। 6 ਵਾਰ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਰਹਿੰਦੇ
ਆਏ ਜਗਰੂਪ ਬਰਾਤ ਨੂੰ ਖਾਣਾਂ ਤੇ ਖਣਿਜ ਵਾਲਾ
ਅਹਿਮ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਕੇ ਉਸਦੇ ਪਿਛਲੇ ਉਲਾਭੇ
ਲਾਹ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਨਿੱਕੀ ਸਰਮਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ
ਕਾਬਲੀਅਤ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਡਿਪਟੀ ਪ੍ਰੀਮੀਅਰ
ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰੀਮੀਅਰ
ਦੀ ਗੈਰਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਉਸ ਕਰਮੀ 'ਤੇ ਬੈਠ
ਸਕੇਗੀ। ਸੱਤ ਸਾਲ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾਵਾਂ
ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਐਂਡਰੀਅਨ ਡਿਕਸ ਨੂੰ ਉਰਜਾ ਵਿਭਾਗ
ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਗਾਇਕ ਦਿਲਜੀਤ ਦੇਸਾਂਝ ਨੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਿਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਉਘੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ
ਦਿਲਜੀਤ ਦੇਸਾਂਝ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ
ਸਰਕਾਰ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਸਾਰੇ ਠੋਕੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੀ
ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਦਾਰੂ ਵਾਲੇ ਗੀਤ ਗਾਉਣੇ ਬੰਦ ਕਰ
ਦੇਵੇਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਕਿ ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਵੀ ਡਰਾਈ
ਸਿਟੀ (ਸ਼ਰਾਬ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ) ਐਲਾਨਿਆ ਜਾਣਾ
ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ 'ਚ ਹੋਏ ਸ਼ੋਅ ਦੌਰਾਨ
ਦਿਲਜੀਤ ਨੇ ਹੈਦਰਾਬਾਦ 'ਚ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਜਾਰੀ ਹੋਏ ਨੋਟਿਸ ਉਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਦਿੰਦਿਆਂ
ਇਹ ਗੱਲ ਆਖੀ। ਦਿਲਜੀਤ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਨੋਟਿਸ
'ਚ ਤਿਲੰਗਾਨਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ

ਸ਼ਰਾਬ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਗੀਤਾਂ
ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰੇ।

ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ 'ਚ ਸ਼ੋਅ ਦੌਰਾਨ ਦਿਲਜੀਤ
ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਇਕ ਵਧੀਆ ਖ਼ਬਰ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ
ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਇਕ ਹੋਰ ਵਧੀਆ
ਖ਼ਬਰ ਹੈ, ਮੈਂ ਅੱਜ ਵੀ ਦਾਰੂ ਬਾਰੇ ਇਕ ਵੀ
ਗੀਤ ਨਹੀਂ ਗਾਉਂਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਕਿਉਂ?
ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਜਰਾਤ 'ਚ ਦਾਰੂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ
(ਡਰਾਈ ਸਟੇਟ) ਹੈ।" ਦਿਲਜੀਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਉਹ ਸ਼ਰਾਬ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਣ
ਲੈਣ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦਾਰੂ ਵਾਲੇ
ਗੀਤ ਨਹੀਂ ਗਾਏਗਾ ਪਰ ਹਰੇਕ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ
ਨੂੰ ਡਰਾਈ ਸਟੇਟ ਐਲਾਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਲੀ ਕੂਚ ਦਾ ਐਲਾਨ

(ਪਹਿਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਲਿਖਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਇਹੀ ਮੰਗਾਂ ਮਨਵਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੜ
ਦਿੱਲੀ ਕੂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ
ਮੰਗਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣ ਤੱਕ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਹਟਣ ਦਾ
ਅਹਿਦ ਵੀ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਕੂਚ
ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 26 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਡੱਲੇਵਾਲ ਖਨੌਰੀ ਬਾਰਡਰ 'ਤੇ ਮਰਨ ਵਰਤ 'ਤੇ
ਬੈਠਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ 10 ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਕਿਸਾਨ

ਕਿਮ ਯੌਂਗ ਵੱਲੋਂ ਮੁੜ ਪਰਮਾਣੂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਚ ਵਾਧੇ ਦਾ ਸੱਦਾ

ਸਿਓਲ: ਉਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਦੇ ਆਗੂ ਕਿਮ
ਯੌਂਗ ਉਨ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ
ਖਤਰਿਆਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ
ਫੌਜੀ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਚ ਵਾਧੇ ਦਾ ਸੱਦਾ
ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ। ਲੰਬੇ ਦਿਨੀਂ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ
ਨਾਲ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਕਿਮ ਨੇ ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ
ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਪਰਮਾਣੂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ
ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਜਪਾਨ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਤਿੰਨ ਪਾਸੜ
ਫੌਜੀ ਸਹਿਯੋਗ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਮਰੀਕੀ

ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਕਿਮ ਨੇ ਰੂਸ ਖਿਲਾਫ ਜੰਗ 'ਚ ਯੂਕਰੇਨ
ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ
ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਕਿਮ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ
'ਚ ਰੂਸ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ
ਦਿੰਦਿਆਂ 'ਨਵੀਂ ਠੰਢੀ ਜੰਗ' ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ
ਅਪਣਾਇਆ ਅਤੇ ਪੱਛਮ ਨਾਲ ਰੂਸੀ
ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਲਾਦਿਮੀਰ ਪੁਤਿਨ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼
'ਚ ਇਕੱਠਤਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ।

ਵਿਦਿਅਕ ਵਰ੍ਹੇ 2022-23 ਤੋਂ 23 ਫੀਸਦ
ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ 2,68,923 ਭਾਰਤੀ
ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆ
ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। 'ਓਪਨ
ਡੋਰਜ਼ ਰਿਪੋਰਟ' ਉਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਦੂਤਾਵਸ ਵੱਲੋਂ
ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕ ਨੋਟ ਮੁਤਾਬਕ, "ਭਾਰਤ
ਹੁਣ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੌਮਾਂਤਰੀ
ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਭੇਜਣ ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।
ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਕੁੱਲ ਕੌਮਾਂਤਰੀ
ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ 'ਚੋਂ 29 ਫੀਸਦੀ ਭਾਰਤੀ ਹਨ।"
ਨੋਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, "2008-09 ਤੋਂ
ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸਭ
ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਭੇਜਣ ਵਾਲਾ
ਦੇਸ਼ ਬਣ ਕੇ ਉੱਭਰਿਆ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸਬੰਧ ਚਾਹੁੰਦੇ ਚੀਨ

ਸ਼ੰਘਾਈ: ਚੀਨ ਦੇ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਸਫ਼ੀਰ
ਸਾਈ ਫੇਂਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਲਕ
ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਨਾਲ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸਬੰਧ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ
ਭਾਈਵਾਲੀ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਛੁਕ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਚੀਨ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਦੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਅਰਥਚਾਰਿਆਂ
ਵਿਚਕਾਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਵਾਰਤਾ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦਾ
ਹੈ। ਸਾਈ ਫੇਂਗ ਨੇ ਹਾਂਗਕਾਂਗ 'ਚ ਦਿੱਤੇ ਭਾਸ਼ਨ
ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੀਨ ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ
ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਈ
ਯੋਜਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਚੀਨ 'ਚ
ਅਮਰੀਕੀ ਸਫ਼ੀਰ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਹੋਰ
ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖੀਆਂ।

ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਪਿੱਛੋਂ ਭੰਬਲਭੁਸਾ

(ਪਹਿਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)
ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ
ਪੱਲੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਸਾਲ 2022 ਦੀਆਂ
ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ
ਤਿੰਨ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਸਿਮਟ ਗਿਆ। ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਰਾਂ ਕਰ ਕੇ ਕਈ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ
ਵੱਲੋਂ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਦੀ
ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ
ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ
2007 ਤੋਂ 2017 ਤੱਕ ਕੀਤੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ
ਲਈ 'ਤਨਖਾਹੀਆ' ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।
ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਵੱਲੋਂ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ
ਬਾਦਲ ਨੂੰ 'ਤਨਖਾਹੀਆ' ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ
ਤੋਂ ਢਾਈ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਤੱਕ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ
ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ
ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ

ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਜਲਦ ਕਾਰਵਾਈ
ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਦਰਅਸਲ, ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ
ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਜਿਸ ਸਿਆਸੀ ਘੁੰਮਣਘੇਰੀ ਵਿਚ
ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ
ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ।
ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ
ਲਾਈਨ ਵੀ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਅਕਾਲ
ਤਖ਼ਤ ਵੱਲੋਂ ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਸਜ਼ਾ ਹੀ ਲਾਈ
ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਜ਼ਾ ਲਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ
ਦਿੱਕਤਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਭ
ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਨਹੀਂ
ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ
ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠੋਂ
ਜ਼ਮੀਨ ਖਿਸਕ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ
ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਅਜੇ ਵੀ ਉਹੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸਿਰਜਣ

ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਇਹ
ਨੌਬਤ ਬਣੀ ਹੈ।

ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ
ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ ਸੰਸਦੀ ਚੋਣਾਂ
ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ
ਕਾਰਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ
ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ, ਸੁਖਬੀਰ
ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ
ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਦੀ ਦੱਬਵੀਂ
ਸੂਰ ਵਿਚ ਆਲੋਚਨਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ
ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਉਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ
ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
ਸੁਖਬੀਰ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਤਾਰ ਬਗ਼ਾਵਤਾਂ ਉੱਠਣ
ਲੱਗੀਆਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਾਬੂ ਤੋਂ
ਬਾਹਰ ਹੁੰਦੇ ਗਏ।

ਬਾਦਲਾਂ ਨੇ ਕਰੀਬ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੱਕ
ਅਕਾਲੀ ਦਲ 'ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਪਕੜ ਬਣਾ ਕੇ

ਰੱਖੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੰਜ ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਹੇ
ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ
ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ
ਦਿੱਤੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲੇ ਪਰ ਆਪਣੇ
ਆਖ਼ਿਰੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਬੇਕਾਬੂ
ਹੋਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕੇ। ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ
ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ 2015 ਵਿਚ ਹੋਈ ਬਹਿਬਲ ਕਲਾਂ
ਪੁਲਿਸ ਫਾਇਰਿੰਗ ਦੀ ਘਟਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ
ਕਰੀਅਰ 'ਤੇ ਦਾਗ ਲਾ ਗਈ। ਅਪਰੈਲ 2023
ਵਿਚ ਸੀਨੀਅਰ ਬਾਦਲ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਬਗ਼ਾਵਤ ਨੂੰ
ਕਾਬੂ ਹੇਠ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੇਤਾ
ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ 'ਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।
ਹੁਣ ਹਾਲਾਤ ਵੱਸੋਂ ਬਾਹਰ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਬਣੀ
ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹੋਈ ਤੈਅ
ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਕਾਫੀ ਅਹਿਮ
ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ
ਡਾ. ਇਨਕਲਾਬੀ ਥਾਂਦੀ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ
ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ

ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੌੜਾ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ
ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ (ਅਮਰ ਕਾਰਪੇਟ)
ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ
ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਹਰਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਲੈਲ
ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੀਡਸਾ
ਸੁਖਮੇਲ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ (ਹੈਪੀ ਹੀਰ)
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ

ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਮੇਲਨ ਦੌਰਾਨ 'ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਵਾਪਸੀ' ਦਾ ਸੱਦਾ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਮੇਲਨ ਵੀਟਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ 'ਵਾਪਸੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਸੀ'। ਇਸ ਸੰਮੇਲਨ ਦਾ ਮੁਖ ਉਦੇਸ਼ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪੰਥ ਨਾਲ

ਪੰਥ ਦੇ ਉਘੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਪਾਈ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ

ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਨਿਰਭਉ-ਨਿਰਵੈਰ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਾਰੀ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਸ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਤੁਰੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ

ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲਾ ਦਿਨ ਖੰਡੋ ਦਾ ਪਾਹੁਲ ਦੇਣ ਲਈ ਇਸੇ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮ

ਹੈ। ਖਾਲਸਾਲਾਇਬਰੇਰੀ ਐਪ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸੁਣਨ ਦਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ

ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਮਤਾ ਭਾਈ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਿ ਸੰਗਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ ਛੇਕਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਛੇਕੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਸਨਮਾਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤੀਜਾ ਮਤਾ ਪੇਸ਼

ਸੰਮੇਲਨ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਡਾ. ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ, ਪ੍ਰੋ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ, ਸ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਸ. ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਟੁਟ, ਸ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਸ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਅਤੇ ਸ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ।

ਤਸਵੀਰਾਂ: ਏਸ਼ੀਅਨ ਮੀਡੀਆ ਯੂ.ਐੱਸ.ਏ.

ਸਬੰਧਤ ਉਘੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਸ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ (ਰੇਡੀਓ ਅਤੇ ਟੀ ਵੀ ਹੋਸਟ ਸਾਂਝਾ ਟੀਵੀ), ਪ੍ਰੋ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ, ਸ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਸਕੋਲਰ ਅਤੇ ਟੀ ਵੀ ਹੋਸਟ ਗੁਰਮਤ ਟੀਵੀ), ਸ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ (ਸਕੋਲਰ ਅਤੇ ਟੀ ਵੀ ਹੋਸਟ ਗੁਰਮਤ ਟੀਵੀ), ਸ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ (ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ) ਅਤੇ ਸ. ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਟੁਟ (ਸਕੋਲਰ ਅਤੇ ਟੀ ਵੀ ਹੋਸਟ ਗੁਰਮਤ ਟੀਵੀ), ਨੇ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਾਈ ਅਤੇ ਸੈਕਿਓਰਿਟੀ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣੇ।

ਲੋੜ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਸੱਚ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਨ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦਿੱਤਾ।

ਗੁਰਮਤ ਟੀਵੀ ਦੇ ਹੋਸਟ ਅਤੇ ਸਕੋਲਰ ਸ. ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਸੋਚ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪੀ ਪੀਣਾ (ਸਮਝਣਾ) ਹੈ, ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਣਾ, ਲੰਗਰ ਛਕਣਾ ਸਿਰਫ ਇਕ ਰੁਟੀਨ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਉਥੋਂ ਕੁਝ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਵਾਂਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰਮਤ ਤੇ ਸਾਂਝਾ ਟੀ ਵੀ 'ਤੇ ਗੁਰਮਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਛੋਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਆਰਟੀਕਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ sikhmarg.com 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇੱਥੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਹੋਵੇਗੀ, gurmattv.com ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਵੀ ਜਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਵੈੱਬਸਾਈਟਸ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਵਾਂਗ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 15-20 ਮਿੰਟ ਦਿਨ ਵਿਚ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦਾ ਸਕੈਜ਼ਿਊਲ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਖੋੜਾ ਵਿਰੋਧ ਵੀ ਹੋਇਆ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਭ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਦਰੁਸਤ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ।

ਦਿਹਾਤੇ ਵਾਲਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਹਨ ਫਿਰ ਵੀ ਗਲਤ ਦਿਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾਤਾ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਰੋਸ ਜਤਾਇਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਘੱਟ ਰੁਚੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸੁਣੀਆਂ-ਸੁਣਾਈਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਵੱਧ ਯਕੀਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੈਠ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਣੀ ਆਪ ਪੜ੍ਹਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ।

ਉੱਘੇ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਸ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ. ਪੁਰੇਵਾਲ ਨਾਲ ਮੂਲ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹਨ। ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਢਾਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਨਵੀਂ ਸਮੱਸਿਆ ਕੈਲੰਡਰ ਦੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਪਿਛਲੇ 25 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿਓ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਜੁਲੀਅਨ ਕੈਲੰਡਰ ਦੀ ਸੋਧ (ਅਕਤੂਬਰ 1582 ਈ) ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੰਦ ਦੇ ਕੈਲੰਡਰ ਦਾ ਰੁੱਤਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰੁੱਤਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਧਰਤੀ ਦੇ ਸੂਰਜ ਦੁਆਲੇ ਚੱਕਰ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੈਲੰਡਰਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੰਗਰਾਂਦ ਕੁਦਰਤੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚੈਨਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇਖ ਰਹੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਮਸਲੇ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਂ ਨਾਲ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਵਿਆਹਿਆ ਨਹੀਂ ਉਹ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਠ ਕਰਾਉਣ ਨਾਲੋਂ ਆਪ ਪਾਠ ਕਰੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਤਾਲਿਬਾਨ ਨਾਲ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨਣੀ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵੀਟਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦਾ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਭਾਈ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ।

ਪ੍ਰੋ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਸਮੱਸਿਆ ਕਾਰਨ, ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਰੱਦ ਕਰਨੀ, ਨੇ ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਖ ਸੰਦੇਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸੱਚਾ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਅਕਾਲ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਾਵਨ ਬਾਣੀ ਦੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਤਖਤ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਾਵਪੂਰਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ। ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ, ਉਥੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਰੋਸਚਿਸਟਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਕਰੀਤਨ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਨੂੰ ਕੱਟ-ਵੱਢ ਕੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਏ ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਮੰਗੇ ਗਏ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਉਥੇ ਮੌਜੂਦ 5 ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਆਖ ਕੇ, ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਕੀਤਾ, ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਅਤੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਈ ਪਾਬੰਧੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਚੌਥਾ ਮਤਾ ਸ. ਇਰਵਿਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਗਤ ਇਸ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜੀ ਹੈ ਕਿ ਸ. ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੁਰੇਵਾਲ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੂਲ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਹੀ ਇਕੋ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਹੀ ਸਿੱਖ ਕੈਲੰਡਰ ਹੈ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ, ਇਸ ਕੈਲੰਡਰ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਗਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਲਾਨਾ ਤਰੀਕਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਕਰਦੀ ਹੈ - ਗੁਰਪੁਰਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ (1 ਵਿਸਾਖ 14 ਅਪਰੈਲ) ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ (ਇਕ ਚੇਤ, 14 ਮਾਰਚ), ਬੰਦੀ ਛੋੜ ਦਿਵਸ (1 ਫੱਗਣ 12 ਫਰਵਰੀ)।

ਪੰਜਵਾਂ ਮਤਾ ਡਾ. ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅੱਜ ਦੀ ਇਹ ਇਕੱਤਰਤਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸਰਬ ਸਾਂਝੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਲਈ ਮੁਹਿੰਮ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮਾਤਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ ਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਬਣਦਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਸ. ਸਵਰਣ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘੂ ਨੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਨਾਲ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮੂਲ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਦਿਹਾਤੇ ਮਨਾਏ ਜਾਣ। ਇਹ ਮਤੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੌਰਾਨ ਭਾਈ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਥੇ ਵਲੋਂ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਅੰਤ ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ।

ਇਸ ਸੰਮੇਲਨ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵਿਚ ਡਾ. ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ, ਡਾ. ਪ੍ਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਸ. ਅਮਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੰਦੇਸ਼ਾ, ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ, ਸ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਬੋਲੀਨਾ, ਸ. ਪਰੀਤ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਇੰਦਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਸ. ਇਰਵਿਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸਖਤੀ ਮਗਰੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਪਨਾਹ ਮੰਗੀ

ਵੈਨਕੂਵਰ: ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਆਵਾਸ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਵੱਸਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਢੰਗਾਂ 'ਤੇ ਨਕੇਲ ਕੱਸੇ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਬਹੁਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੱਕੇ ਹੋਣ ਲਈ ਪਨਾਹ (ਸਰਨ) ਮੰਗਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਵਿਭਾਗੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ 9 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ (1 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ 30 ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ) 13,660 ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਸਰਨਾਬੀ ਵਜੋਂ ਪਨਾਹ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਮਾਈਕ ਮਿੱਲਰ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਬੈਠੇ ਲਾਲਚੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਸਲਾਹਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਕੇ ਗਲਤ ਰਸਤੇ ਤੋਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ

ਪਨਾਹ ਲੈਣ ਲਈ 13,660 ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ। ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਚੁਣੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਕੱਚੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਦੇਣ ਦੇ ਬਿਆਨ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਰੁਝਾਨ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਦਸ਼ਾ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਕਿ ਏਜੰਟਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕੀਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੋਰ ਲੋਕ ਵੀ ਇਸ ਰਸਤੇ ਪੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਦਰਖਾਸਤਾਂ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਸੱਚੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਿੱਲਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਪਹਿਲੇ ਦੂਜੇ ਸਾਲ ਪਨਾਹ ਮੰਗਣ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਰਖਾਸਤ ਕਰਤਾ ਦੇ ਪਿਤਰੀ ਮੁਲਕ ਤੋਂ (ਉਸ ਨੂੰ) ਖਤਰੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਝੂਠਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ, "ਪਨਾਹ ਲਈ ਅਪਲਾਈ

ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਾਲਜ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ

ਵੈਨਕੂਵਰ: ਆਵਾਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਮਾਈਕ ਮਿੱਲਰ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਾਲਜ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ (ਕਾਲਜ) ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਵੇ ਕਿ ਸਥਾਨਕ ਲਾਇਸੈਂਸ ਹੋਲਡਰਾਂ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪਨਾਹ ਮੰਗਣ ਦਾ ਮਸ਼ਵਰਾ ਦੇ ਕੇ ਅਪਲਾਈ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਰਿਹਾ? ਮੰਤਰੀ ਅਜਿਹੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਹੋਲਡਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਅਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਕਾਲਜ ਦੇ ਮੁਖੀ ਜੌਹਨ ਮੂਰੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਹੋਲਡਰਾਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਅਪਰਾਧਕ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ 'ਚ ਕੋਈ ਢਿੱਲ ਨਹੀਂ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਿਸਟਮ ਤੋਂ ਡਰ ਲੱਗਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। " ਵਿਭਾਗੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਨਾਹ ਮੰਗਣ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਇਸ ਵਾਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਗਰਾ ਕਾਲਜ ਦੇ 410, ਸੈਨੇਕਾ ਕਾਲਜ ਆਫ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ 490, ਕਿਚਨਰ ਦੇ ਕੁਨੈਸਟੋਗਾ ਕਾਲਜ ਦੇ 520 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਪਨਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਅਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਬਰਤਾਨਵੀ 'ਵਰਸਿਟੀਆਂ' 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਘਟੇ

ਲੰਡਨ: ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਖੇਤਰ 'ਚ ਸਥਿਰਤਾ ਬਾਰੇ ਨਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ 'ਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਵੱਧ ਗਏ ਹਨ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਘੱਟ ਫੰਡ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਆਫਿਸ ਫਾਰ ਸਟੂਡੈਂਟਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ 20.4 ਫੀਸਦ ਦੀ ਕਮੀ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਭਾਰਤੀ ਹਰਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਵਕੀਲ ਬਣੀ

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 1,39,914 ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੇ 1,11,329 ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਬਰਤਾਨੀਆ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਮੂਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੀਮਤ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸ਼ਹਿਰਾਂ 'ਚ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਦੰਗਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਰੱਖਿਆ ਫਿਕਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਰ ਗਿਰਾਵਟ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਗੈਰ-ਵਿਭਾਗੀ ਜਨਤਕ ਸੰਸਥਾ 'ਆਫਿਸ ਫਾਰ ਸਟੂਡੈਂਟਜ਼' ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, "ਕੁਝ ਅਹਿਮ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਭਵਿੱਖੀ ਗੈਰ-ਬਰਤਾਨਵੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀਜ਼ਾ ਅਰਜ਼ੀਆਂ 'ਚ ਕਾਫੀ ਕਮੀ ਆਈ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਕੜਾ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਪਾਂਸਰਡ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀਆਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ 'ਚ 11.8 ਫੀਸਦ ਦੀ ਕਮੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।"

ਅਮਰੀਕਾ ਭਾਰਤ ਨੂੰ 1440 ਪੁਰਾਤਨ ਵਸਤਾਂ ਮੋੜੇਗਾ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ: ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਮੁੱਲ ਦੀਆਂ 1440 ਪੁਰਾਤਨ ਵਸਤਾਂ ਮੋੜੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਮੈਨਹਟਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਟਾਰਨੀ ਐਲਵਿਨ ਐੱਲ ਬਰੈਗ ਜੂਨੀਅਰ ਨੇ ਇੱਕ ਬਿਆਨ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੀਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਤਸਕਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਵਸਤਾਂ ਇੱਕ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਕੌਂਸਲੋਟ ਜਨਰਲ ਦੇ ਮਨੀਸ਼ ਕੁਲਹਾਤੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਬਿਆਨ ਮੁਤਾਬਕ ਬਰੈਗ ਨੇ ਇੱਕ ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਮੁੱਲ ਦੀਆਂ 1440 ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਵਸਤਾਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਮੋੜਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਰੈਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤਸਕਰਾਂ ਦੇ ਨੈੱਟਵਰਕ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜਾਰੀ ਰਖਣਗੇ।

ਮੋੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਸਤਾਂ 'ਚ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੰਦਰ 'ਚੋਂ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੂਰਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਤਨੋਸਾਰਾ ਮਹਾਦੇਵ ਪਿੰਡ 'ਚੋਂ ਲੁੱਟੀ ਗਈ ਮੂਰਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਬਿਆਨ 'ਚ

ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਬਰੈਗ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਟਾਰਨੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਵਿਰੋਧੀ ਇਕਾਈ ਨੇ 30 ਤੋਂ ਵਧ

ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਹੋਈਆਂ 2100 ਵਸਤਾਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕਰੀਬ 23 ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਨੇੜੇ ਵਿਖਾਵਿਆਂ 'ਤੇ ਰੋਕ

ਬਰਿਟਿਸ਼: ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬੱਲੋ ਦੀ ਹਰਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਵਕੀਲ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉੱਚੇਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸੂਬਾ ਓਂਟਾਰੀਓ ਚਲੀ ਗਈ। ਇੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਵਕਾਲਤ ਦਾ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਲਈ ਬੈਰਿਸਟਰ ਅਤੇ ਸੋਲੀਸਟਰ ਦੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ। ਹਰਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਵਕੀਲ ਬਣਨ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਪਿੱਛੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਕੋਮਲਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਦੱਸਿਆ। ਓਂਟਾਰੀਓ ਦੀ ਬਾਰ ਕੌਂਸਲ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਇਸੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਵੈਨਕੂਵਰ: ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬਰੈਂਪਟਨ ਵਿੱਚ ਕੌਂਸਲੋਟ ਅਮਲੇ ਵੱਲੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ ਅੰਦਰ ਲਾਏ ਕੈਂਪ ਮੌਕੇ ਹੁੱਲਤਬਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਰੰਗਤ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਬਰੈਂਪਟਨ ਅਤੇ ਮਿਸਿਸਾਗਾ ਨਗਰ ਨਿਗਮਾਂ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ 100 ਮੀਟਰ ਘੇਰੇ 'ਚ ਵਿਖਾਵੇ ਰੋਕਣ ਬਾਰੇ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਮਤਿਆਂ ਦੇ ਖਰੜੇ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦੇ ਕੇ ਹੋਂਦ 'ਚ ਲਿਆਉਣ ਮਗਰੋਂ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋ ਸਕੇਗੀ।

ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ

ਹੀ 3 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਨਰਮਾਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਦਕਿ ਹੁਣ ਇਹ ਰੋਕਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਤਣਾਅ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ

ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਬਰੈਂਪਟਨ ਅਤੇ ਮਿਸਿਸਾਗਾ ਨਗਰ ਨਿਗਮਾਂ ਦੇ ਮਤਿਆਂ 'ਚ ਭਾਵੇਂ 100 ਮੀਟਰ ਦੂਰੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੂਰੀ ਵਧਾਏ ਘਟਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਨਿਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਮਤੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਕੌਂਸਲੋਟ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਅਮਲੇ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਕੈਂਪ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਬਰੈਂਪਟਨ ਤੇ ਮਿਸਿਸਾਗਾ 'ਚ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਬਹਾਲ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਪੀਲ ਖੇਤਰੀ ਪੁਲਿਸ

ਨੇ ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਿਆਂ ਭਰੋਸਾ ਜਤਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਅੰਦਰਲੇ ਸਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਸਾਂਤੀ 'ਚ ਵਿਘਨ ਨਹੀਂ ਪਏਗਾ। ਪੁਲਿਸ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਕੌਂਸਲੋਟ ਦਫ਼ਤਰ, ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ ਕਮੇਟੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਰੱਖਦਿਆਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਗੇ ਕਿ ਫਿਰ ਤੋਂ ਬਰੈਂਪਟਨ ਵਰਗੀ ਮੰਦਭਾਗੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਆਸਾਰ ਨਾ ਬਣ ਸਕਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਨੇੜੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਗਸ਼ਤ ਵਧਾਈ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅਨਸਰਾਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਠਾ ਮੋੜੇਗੀ ਟਰੂਡੋ ਸਰਕਾਰ

ਵਿਨੀਪੈਗ: ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਮੌਜੂਦ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖਤੀ ਵਰਤਣ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਿਆਂ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਮੰਤਰੀ ਮਾਰਕ ਮਿਲਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਸਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਵਾਲਾ ਦੌਰ ਬੀਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਐਪਲਾਇਰਜ਼ ਨੂੰ ਉੱਚੀਆਂ ਉਜਰਤ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਕਾਮੇ ਰੱਖਣੇ ਹੋਣਗੇ। ਮਾਰਕ ਮਿਲਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਟੈਂਪਰੇਰੀ ਵੀਜ਼ਾ 'ਤੇ ਆਏ ਪਰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਵਾਪਸੀ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਡਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਡਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਉਹ ਲੋਕ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਅੱਠ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਦੇਸ਼ ਛੱਡਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪਰ ਉਹ ਕੈਨੇਡਾ ਬਾਰਡਰ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟਾ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਆਪਣਾ ਟਿਕਾਣਾ ਹੀ ਬਦਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਗ੍ਰੇਟਰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਬੋਰਡ ਆਫ ਟਰੇਡ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਪੁੱਜੇ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ

ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਾਮਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜੇ ਸਬੰਧ ਦੇਖਣੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਆਰਜ਼ੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦਾ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਸੈਕਟਰ ਅਤੇ ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਆਰਜ਼ੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਬਣਦਾ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ

ਮਿਲਦਾ ਪਰ ਫੈਡਰਲ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਆਰਜ਼ੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਅਥਾਹ ਅਮਦ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸਸਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਦੌਰ ਲੰਘ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਮਾਰਕ ਮਿਲਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨਵੇਂ ਵਰ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹਾਲਾਤ ਹੋਰ ਬਿਹਤਰ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਆਰਜ਼ੀ ਪਰਵਾਸੀ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੋਰ ਘੱਟ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਕਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੀਆਰ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਕਿਰਤੀ ਸੱਦਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਘਟਿਆ ਹੈ। ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਲੋਕ ਵੀਜ਼ਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਵਾਪਸੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋੜ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਆਰਜ਼ੀ ਪਰਵਾਸੀ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੋਰ ਘਟੇਗੀ: ਮਿਲਰ

ਵਿਨੀਪੈਗ: ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਮੰਤਰੀ ਮਾਰਕ ਮਿਲਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨਵੇਂ ਵਰ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹਾਲਾਤ ਬਿਹਤਰ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਆਰਜ਼ੀ ਪਰਵਾਸੀ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੋਰ ਘੱਟ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਕਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੀਆਰ ਦੇਣ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਕਿਰਤੀ ਸੱਦਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਘਟਿਆ ਹੈ। ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਲੋਕ ਵੀਜ਼ਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਵਾਪਸੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋੜ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਕਿਰਤੀ ਸੱਦਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਘਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਆਰਜ਼ੀ ਵੀਜ਼ਾ ਉੱਤੇ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਵੀਜ਼ਾ ਮਿਆਦ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਵਾਪਸੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋੜ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਗਲੋਬਲ ਨਿਊਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਡਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤਾਂ ਜਾਰੀ ਹੋਏ ਪਰ 2018 ਤੱਕ 1,200 ਲੋਕ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਉੱਧਰ ਅਮਰੀਕਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਦੀ ਜਿੱਤ ਮਗਰੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਮਾਰਕ ਮਿਲਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਟੋਮ ਹੋਮੇਨ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁਣਗੇ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਰਾਹ ਸੁਖਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਕੈਨੇਡਾ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਵੀਂ ਅਮਰੀਕੀ ਸਰਕਾਰ ਸੇਫ਼ ਬਰਫ਼ ਕੰਟਰੀ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਵੇਗੀ।

ਰਾਜੋਆਣਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਰੋਕ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਸ ਹੁਕਮ ਉੱਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦਰੋਪਦੀ ਮੁਰਮੂ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ 1995 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾਯਾਫ਼ਤਾ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੋਆਣਾ ਦੀ ਰਹਿਮ ਦੀਪਟੀਸ਼ਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ। ਜਸਟਿਸ ਬੀਆਰ ਗਵਈ, ਜਸਟਿਸ ਪੀਕੇ ਮਿਸ਼ਰਾ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਕੇਵੀ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ 'ਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਮੁਰਮੂ ਨੂੰ ਰਾਜੋਆਣਾ ਦੀ ਰਹਿਮ ਦੀਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਅੰਦਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੋਲੀਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਤੁਸ਼ਾਰ ਮਹਿਤਾ ਨੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਹੁਕਮ 'ਤੇ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਬਹੁਤ 'ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ' ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਮੁੜ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਹਿਤਾ ਨੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਫਾਈਲ

ਅਜੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਕੋਲ ਹੈ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕੋਲ ਨਹੀਂ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਮਹਿਤਾ ਦੀ ਅਪੀਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਈ ਅਤੇ ਮਾਮਲਾ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਤਿੰਨ ਮਈ ਨੂੰ ਰਾਜੋਆਣਾ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ

ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਿਟੀ ਉਸ ਦੀ ਰਹਿਮ ਦੀਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਰਾਜੋਆਣਾ ਨੂੰ 31 ਅਗਸਤ 1995 ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਕੱਤਰੇਤ

ਪੈਰੋਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਅੜਿੱਕਾ: ਮਜੀਠੀਆ
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੋਆਣਾ ਦੀ ਪੈਰੋਲ ਦੇ ਰਾਹ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਅੜਿੱਕਾ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਛੁੱਟੀਆਂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਆਪਣਾ ਜਵਾਬ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਇਸ ਅਤਿ- ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਮਜੀਠੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਆਪ' ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘ ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਸੱਤ ਵਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਅਖੀਰ 'ਚ ਇਸ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ।

ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੋਏ ਧਮਕੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਘਟਨਾ 'ਚ ਤਤਕਾਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ 16 ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜੁਲਾਈ 2007 ਵਿਚ ਰਾਜੋਆਣਾ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਸੀ। ਰਾਜੋਆਣਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਮਾਰਚ 2012 ਵਿਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 72 ਤਹਿਤ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 3 ਮਈ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨਾਲ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਨਜ਼ਿਠੀਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਲਾਈ

ਬਰੈਂਪਟਨ: ਬੀਤੇ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ ਦੀ ਲੋਥੀ ਵਿਚ ਸਭਰੰਗ ਆਰਟਸ ਦੇ ਰਮਨ ਅੰਗਰੇਆ ਅਤੇ ਡਾ. ਅਮਨ

ਨੇ ਹੋਸਟ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਕਈ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਬਿਜ਼ਨਸਮੈਨ, ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਸਮੇਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਲਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ

ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵੀ ਪੁੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੇਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ

ਵੱਲੋਂ ਕਲਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਕਲਾਕ੍ਰਿਤਾਂ ਦਾ ਨਾ ਦਿਖਣਾ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ

ਬਣਾ ਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੋਰ ਵੀ ਰੋਚਕ ਬਣ ਗਿਆ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ

ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਨਾਲ ਕਲਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਲਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਆਰਟਿਸਟ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਸ਼ਾਮ 'ਮੀਟ ਦੀ ਆਰਟਿਸਟ' ਨਾਮ ਹੇਠ ਇਕ ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ ਵੀ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਜਸਵੀਰ

ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੋਨੋਂ ਆਰਟਿਸਟਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਮੇਅਰ ਹਰਕੀਰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨਟਾਰੀਓ ਦੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮਨਿਸਟਰ ਪ੍ਰਭਾਮੀਤ ਸਰਕਾਰੀਆ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਕਲਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ। ਕਲਾਕਾਰਾਂ

ਸੂਰੂਆਤ ਸ਼ਾਮਲ ਨੇ ਪੱਛਮੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਨਾਮਵਰ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਤੇ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਨਾਲ ਕੀਤੀ। ਦੋਨੋਂ ਆਰਟਿਸਟ ਕਿਸ ਸੋਚ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀਡੀਓ ਦਿਖਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਦੋਵਾਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ

ਵੱਲ ਰੁਝਾਨ ਦੀ ਘਾਟ, ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਲਾ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਦੋਵਾਂ ਆਰਟਿਸਟਾਂ ਨੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਕਲਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਸੁਆਲਾਂ ਦੇ ਜੁਆਬ ਵੀ ਦਿੱਤੇ। ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਟੇਜ ਉੱਪਰ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿਰਫ ਦੋ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਇੱਕ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸਕੈਚ

ਅਜੇਹੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਡੇਢ ਕੁ ਦਹਾਕਾ ਪਹਿਲਾਂ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਰਟਿਸਟ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਚਿੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਐਗਜ਼ੀਬੀਸ਼ਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਖਰੀ ਅਤੇ ਦਿਲਚਸਪ ਸੀ।

ਸਮਕਾਲੀ ਅਮਰੀਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਬਾਰੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਸਫਲਤਾ ਸਹਿਤ ਸੰਪੰਨ

ਸਟਾਕਟਨ: ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਸੈਂਟਰਲ ਵੈਲੀ (ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ) ਵੱਲੋਂ ਸਮਕਾਲੀ ਅਮਰੀਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਬਾਰੇ ਸਟਾਕਟਨ (ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ) ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਕਾਨਫਰੰਸ ਸਫਲਤਾ ਸਹਿਤ ਸੰਪੰਨ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸੀ। ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਆਰੰਭ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਦੇ ਸੁਆਗਤੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਉਪਰੰਤ, ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਬਲਿਦਾਨ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਡਾ. ਧਨਵੰਤ ਕੌਰ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਧੂੜ ਨੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ। ਪ੍ਰੋ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਅਦੁੱਤੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਬਲਿਦਾਨ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਸਾਰਥਕਤਾ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਖੋਜ ਭਰਪੂਰ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਡਾ. ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਅਤੇ ਡਾ.

ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਸੰਪਾਦਿਤ ਖੋਜ-ਪੱਤਰ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਸਮਕਾਲੀ ਅਮਰੀਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ'

ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਰੂਪ-ਬੱਧ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤ-ਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਮਵਰ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਵਿਧਿਵਿਧ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਨੌਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਪੰਦਰਾਂ ਖੋਜ-ਪੱਤਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਮਕਾਲੀ ਅਮਰੀਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ

ਪਹਿਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਦੋ ਖੋਜ-ਪੱਤਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਡਾ. ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣਾ ਖੋਜ-ਪੱਤਰ 'ਸਮਕਾਲੀ ਅਮਰੀਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ: ਮਸਲੇ ਅਤੇ ਸਰੋਕਾਰ' ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਡਾ.

ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਖੋਜ-ਪੱਤਰ 'ਸਮਕਾਲੀ ਅਮਰੀਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਨਵ-ਪ੍ਰਵਚਨ' ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਧੁੱਗਾ ਦੁਆਰਾ ਖੂਬਸੂਰਤ ਅੰਦਾਜ਼ ਅਤੇ ਬੁਲੰਦ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਖੋਜ-ਪੱਤਰ ਸਮਕਾਲੀ ਅਮਰੀਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ, ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਕਵਿਤਾ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਰੂਪਕਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਅਮਰੀਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੰਦੇ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸੁਨਾਖ਼ਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪਰਵਾਸੀ ਬੰਦੇ ਦੀ ਹੋਂਦ, ਹੋਣੀ ਤੇ ਹਸਤੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਤੇ ਨਿਰਮਾਣਕਾਰੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੋਜ-ਪੱਤਰਾਂ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੋ. ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਵੈਚ ਅਤੇ ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ ਨੇ ਸੰਜੀਦਾ ਤੇ ਮੁੱਲਵਾਨ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਵੀ ਹੋਏ। ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਡਾ. ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੰਬੋਜ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮਨਦੀਪ

ਗੌਰਾ ਤੇ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਧੂੜ ਨੇ ਨਿਭਾਈ। ਪ੍ਰੋ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਨਵ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਸੇਲ ਲਾਈ ਗਈ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਜਨਕ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ, 'ਸਮਕਾਲੀ ਅਮਰੀਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ' ਅਤੇ 'ਕਵਿਤਾ ਸੰਗ ਸੰਵਾਦ' ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਵਧੀਆ ਸੇਲ ਹੋਈ। ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਧੂੜ ਦੇ ਕਹਾਣੀ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਸੂਰਜ ਹਾਰ ਗਿਆ ਹੈ' ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਅਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੰਬੋਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਪ੍ਰੋ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਗਹਿਰਾਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ-ਵਿਉਂਤ ਬਾਰੇ ਮੁੱਲਵਾਨ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਵਰਣਨ ਤੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੀ ਤਹਿ ਵਿਚੋਂ ਉਭਰਦੇ ਬਹੁ-ਪਾਸਾਰੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਅਤੇ ਬਹੁ-ਪਾਤਰੀ ਧੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਤੇ ਧੁੰਦ ਕਾਰਨ ਹਾਲਾਤ ਵਿਗੜੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵਧੇ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਨਾਲ ਪੈ ਰਹੀ ਧੁੰਦ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਤੇ ਧੁੰਦ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਦਿਖਣਾ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਵਾਹਨ ਚਲਾਉਣ ਸਮੇਂ ਕਾਫੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਰੋਕਥਾਮ ਬੋਰਡ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਸ਼ਹਿਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਹਵਾ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦਾ ਪੱਧਰ (ਏ.ਕਿਊ.ਆਈ.) 325 ਤੋਂ ਟੱਪ ਗਿਆ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹ ਲੈਣ ਵਿਚ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਰੋਕਥਾਮ ਬੋਰਡ ਮੁਤਾਬਕ ਪਟਿਆਲਾ ਦਾ ਏ.ਕਿਊ.ਆਈ. 235, ਮੰਡੀ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ ਦਾ 224, ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਾ 218, ਜਲੰਧਰ ਦਾ 217, ਖੰਨਾ ਦਾ 179 ਅਤੇ ਰੂਪਨਗਰ

ਦਾ ਏ.ਕਿਊ.ਆਈ. 155 ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਵਾ ਹਰਿਆਣਾ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸਾਫ਼ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਹਵਾ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦਾ ਪੱਧਰ ਬਹੁਤ ਖ਼ਰਾਬ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉੱਧਰ, ਸ਼ਾਮ ਸਮੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਮੀਂਹ ਪਿਆ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਮੌਸਮ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਪਠਾਨਕੋਟ ਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਹੋਰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਰਾਤ ਸਮੇਂ

ਕਿਣ-ਮਿਣ ਹੋਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਨਗੋਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੌਸਮ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਯੈੱਲੋ ਅਲਰਟ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਜਲੰਧਰ, ਬਠਿੰਡਾ ਸਣੇ ਹੋਰਨਾਂ ਕਈ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਸਵੇਰ ਸਮੇਂ ਦੇਖਣ ਦੀ ਹੱਦ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹਨ ਚਲਾਉਣ ਸਮੇਂ ਵਧੇਰੇ ਦਿੱਕਤਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਜੀਂਦ

ਵਿਚ ਏ.ਕਿਊ.ਆਈ. 401 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਿਵਾਨੀ ਵਿਚ 392, ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ ਵਿਚ 383, ਪਾਣੀਪਤ ਵਿਚ 357, ਕੈਥਲ ਵਿਚ 321, ਰੋਹਤਕ ਵਿਚ 309, ਚਰਖੀ ਦਾਦਰੀ ਵਿਚ 297, ਗੁਰੂਗ੍ਰਾਮ ਵਿਚ 297, ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਵਿਚ 289, ਕਰਨਾਲ ਵਿਚ 285, ਪੰਚਕੂਲਾ ਵਿਚ 227 ਅਤੇ ਅੰਬਾਲਾ ਵਿਚ ਏ.ਕਿਊ.ਆਈ. 209 ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ: ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਵਰਤਣ ਦੇ ਹੁਕਮ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਹਵਾ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪਰਾਲੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ

ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਅੱਗ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਵੀ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਵੇ। ਹਵਾ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਰਾਜੇਸ਼ ਵਰਮਾ ਨੇ ਇੱਥੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਉਣ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪਰਾਲੀ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਟੀਚਾ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਥੇ ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਵਿਚ 12 ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਅਤੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ.ਜ਼. ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਕੀ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵਰਚੁਅਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਪਰਾਲੀ ਸਾੜਨ ਦੇ ਕੇਸ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਹਕੀਕੀ ਦਿੱਕਤਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅੱਗੇ ਰੱਖੀਆਂ। ਜਲੰਧਰ, ਸੰਗਰੂਰ, ਬਰਨਾਲਾ ਅਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯੂਨੀਅਨ ਆਗੂ ਪਰਾਲੀ ਸਾੜਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੇ ਨੌਡਲ ਅਫਸਰਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਬੰਦੀ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕੰਡਿਆਲੀ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 71 ਫ਼ੀਸਦੀ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਦਰਜ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਹਵਾ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਰਾਲੀ ਸਾੜਨ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ 71 ਫ਼ੀਸਦੀ ਕਮੀ 'ਤੇ ਤਸੱਲੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਹੋਰ ਕਦਮ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਰਾਜੇਸ਼ ਵਰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 30 ਨਵੰਬਰ ਤੱਕ ਪਰਾਲੀ ਸਾੜਨ ਦਾ ਅਮਲ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਲਗਾਤਾਰ ਸਰਗਰਮੀ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ। ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਕੇ.ਏ.ਪੀ. ਸਿਨਹਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿੰਡ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਾਈਕਰੋ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਧੀਕ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਅਨੁਰਾਗ ਵਰਮਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਉਂਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਧਾਈ ਜਾਵੇਗੀ।

ਤਾਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਅੱਗਾਂ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਦੀ ਮਦਦ ਵੀ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੇ ਪਰਾਲੀ ਸਾੜਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅੱਗਾਂ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੀਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਤਫ਼ਸੀਲ ਪੁੱਛੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਦੀ ਹਰੇਕ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਤਰਕ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਝੋਨੇ ਦੀ ਖਰੀਦ ਦਾ ਕੰਮ ਜ਼ੋਰਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖਰੀਦ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਅੜਿੱਕੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਡੀ.ਏ.ਪੀ. ਦੇ ਸੰਕਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਆਖੀ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਨਸਾ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਝੋਨੇ ਹੇਠਲਾ ਰਕਬਾ 23 ਫ਼ੀਸਦੀ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕਮੀ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ।

ਜਿੰਦਰ ਨੂੰ ਢਾਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਪੁਰਸਕਾਰ

ਵੈਨਕੂਵਰ: ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਢਾਹਾਂ ਤੋਂ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਆ ਕੇ ਵਸੇ ਢਾਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਢਾਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਇਨਾਮਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਹੇਠ ਉੱਤਮ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਵੰਡੇ ਗਏ। 25 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਤੋਂ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਏ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਜਿੰਦਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਸੇਫਟੀ ਕਿੱਟ' ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੰਮੂ ਦੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਨੀਰ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬ 'ਟੈਬੂ' ਲਈ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦ ਅਸਲਮ ਨੂੰ ਸਾਹਮੁਖੀ 'ਚ ਲਿਖੀ ਕਿਤਾਬ 'ਜੰਗਲ ਦੇ ਰਾਖੇ' ਲਈ 10-10 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਦਾ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਬਰਜ ਢਾਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਦੀਆਂ ਜੇਤੂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਸਾਹਮੁਖੀ ਅਤੇ ਸਾਹਮੁਖੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ 6 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਦਾ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਜਿੰਦਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਵੱਕਾਰੀ ਪੁਸਤਕਾਰ ਬਾਰੇ ਕਦੇ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ

ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ 'ਤੇ ਹੋਰ ਚੰਗਾ ਲਿਖਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆ ਪਈ ਹੈ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਨੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਖਰੀ ਤਿੰਨਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਸਾਂਝੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦ ਅਸਲਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਲਿਖਣ ਦਾ ਜਨੂੰਨ ਹੁਣ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੀਸੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਸਪੀਕਰ ਰਾਜ ਚੌਹਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਢਾਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਇਸੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਤੋਂ ਸੇਧ ਲੈ ਕੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਹਫ਼ਤਾ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ABC CHICAGO ORGANIZING
PUNJAB FOLK DANCE CLASSES
BHANGRA, JHOOMER, LUDDI, SAMMI, JINDUA
FOR KIDS, YOUTH & ADULTS
PALATINE, CHICAGO

Coach from Punjab
NAVJODH SINGH BAJWA

224-447-8307

@ASHKE_BHANGRA_CLUB

GoldenKey

LENDING

Grow your business with our Strategic

COMERCIAL LOAN SOLUTIONS

Partner with us for expert guidance and support

Contact Us at

317-620-4100

www.goldenkeylending.com

We speak your Language
 English • ਪੰਜਾਬੀ • ਹਿੰਦੀ • اردو

325 S. College Avenue, Indianapolis, Indiana 46202

Sistar Mortgage

A Nationwide Lender

Over 2 Decades of experience providing high level servicing for new and experienced borrowers!

Residential and Commercial Loans
 Available In Most States!

Special loan programs for:

- Jumbo Loans
- Self Employed and with a work permit
- Business loans with or without property

(734) 330-8859

balbir.grewal@sistarmortgage.com
 balbirgrewal.sistarmortgage.com
<https://www.nmlsconsumeraccess.org>

Dhillon Travel Plaza

Dhillon Road Service

Interstate 40, exit 356, San Jon, NM

ਗਿੱਲ ਮੰਜ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਾਲੇ

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ

ਰੋਡ ਸਰਵਿਸ

New & Used Tires
 Oil Change

ਨਿਊ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੀ ਸਕੇਲ ਉਤੇ ਵੀ ਸਰਵਿਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

Ph: 571-606-0829, 317-242-9936

ਮਨੀਪੁਰ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਮੁੜ ਵਿਗੜੇ, ਭੀੜ ਨੇ ਚਾਰ ਹੋਰ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਘਰ ਸਾੜੇ

ਇੰਫਾਲ: ਮਨੀਪੁਰ ਦੀ ਇੰਫਾਲ ਘਾਟੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਈ ਭੀੜ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਤੇ ਇਕ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕ ਦੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਐੱਨ ਬੀਰੇਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੱਦੀ ਘਰ 'ਤੇ ਵੀ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਰੀਬਾਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਮੈਤੋਈ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤਿੰਨ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੰਫਾਲ ਘਾਟੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀ ਹਿੰਸਕ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪੰਜ ਜਿਲ੍ਹਿਆਂ 'ਚ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕਰਫਿਊ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਘਾਟੀ ਵਿਚ ਕਰਫਿਊ ਦੇ ਨਾਲ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵੀ ਮੁਅੱਤਲ ਹਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕੁਕੀ-ਜੋ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐਫ. ਨਾਲ ਕਥਿਤ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ 10 ਕੁਕੀ-ਜੋ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ

ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪੀ ਜਾਂਦੀ।

ਮਨੀਪੁਰ ਦੇ ਜਿਰੀਬਾਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਬਰਾਕ ਨਦੀ 'ਚੋਂ ਦੋ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਬੱਚੇ ਜਦਕਿ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਕ ਔਰਤ ਤੇ ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਖਦਸਾ ਜਤਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੇ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ 10 ਅਤਿਵਾਦੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਮਨੀਪੁਰ ਵਿਚ ਕੁਕੀ-ਜੋ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੰਸਥਾ ਇੰਡੀਜੀਨਸ ਟਰਾਈਬਲ ਲੀਡਰਜ਼ ਫੋਰਮ (ਆਈ.ਟੀ.ਐਲ.ਐਫ) ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ

ਮਨੀਪੁਰ ਨੂੰ ਸੜਦਾ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਭਾਜਪਾ: ਕਾਂਗਰਸ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਲਿਕਾਰਜੁਨ ਖੜਗੇ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨੀਪੁਰ ਸੜਦਾ ਰਹੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ 'ਨਫਰਤ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਮਕਸਦ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।' ਖੜਗੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਕਦੇ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਭੁੱਲਣਗੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ।

ਮਨੀਪੁਰ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਸ਼ਾਹ ਵੱਲੋਂ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮਨੀਪੁਰ 'ਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਕਰਦਿਆਂ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਸੂਬੇ 'ਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ 'ਚ ਆਪਣੀਆਂ ਚੋਣ ਰੈਲੀਆਂ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਹ ਦਿੱਲੀ ਪਰਤ ਆਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਉਂਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ। ਮਨੀਪੁਰ 'ਚ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਹਾਲਾਤ ਮੁੜ ਤੋਂ ਵਿਗੜਨ ਕਾਰਨ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਹਰਕਤ 'ਚ ਆਈ ਹੈ।

ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਸਨ, ਜਦਕਿ ਮਨੀਪੁਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਸਕਾਰ ਬਾਰੇ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਤਰਜਮਾਨ

ਗਿੰਜਾ ਵੁਆਲਜੋਗ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਹਾਲੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਸੀਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਫੁਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।'

ਡੈਨਮਾਰਕ ਦੀ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਬਣੀ ਮਿਸ ਯੂਨੀਵਰਸ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਡੈਨਮਾਰਕ ਦੀ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਕਜੇਅਰ ਬੇਲਵਿਗ ਨੇ ਸਾਲ 2024 ਦਾ ਮਿਸ ਯੂਨੀਵਰਸ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਜਿੱਤਿਆ ਹੈ। ਕੋਮਾਂਤਰੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਪੁਰਸਕਾਰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਡੈਨਮਾਰਕ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ 73ਵਾਂ ਐਡੀਸ਼ਨ ਮੈਕਸਿਕੋ ਦੇ ਐਰੋਨਾ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ 120 ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁੰਦਰੀਆਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਮਿਸ ਨਾਇਜੀਰੀਆ ਚਿਡਿਮਾ ਐਡੇਟਸਾਈਨਾ ਨੂੰ ਦੂਜਾ ਜਦਕਿ ਮਿਸ ਮੈਕਸਿਕੋ ਮਾਰੀਆ ਫਰਨਾਂਡਾ ਬੈਲਟਰਾਨ ਨੂੰ ਤੀਜਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਮਿਸ ਯੂਨੀਵਰਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ ਪੇਜ 'ਤੇ ਇਕ ਪੋਸਟ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ, 'ਇਕ ਨਵੇਂ ਯੁੱਗ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ! ਡੈਨਮਾਰਕ ਨੂੰ 73ਵੀਂ ਮਿਸ ਯੂਨੀਵਰਸ ਦੀ ਵਧਾਈ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਦੌਰ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੀਆਂ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰੇਗਾ।' ਹੀਰੋ ਵੇਚਣ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਕੀਲ ਬੇਲਵਿਗ ਨੂੰ ਨਿਕਾਰਾਗੁਆ ਦੀ ਮਿਸ ਯੂਨੀਵਰਸ 2023

ਸ਼ੋਨਿਸ ਪਲੈਸਿਓਸ ਨੇ ਜਿੱਤ ਦਾ ਤਾਜ ਪਹਿਨਾਇਆ। ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰ ਰਹੀ ਰੀਆ ਸਿੰਘਾ ਸਿਖਰਲੀਆਂ 30 ਸੁੰਦਰੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰਹੀ। ਮਿਸ ਯੂਨੀਵਰਸ 2024 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਮੇਜ਼ਬਾਨੀ ਮਾਰੀਓ ਲੋਪੇਜ਼, ਮਿਸ ਯੂਨੀਵਰਸ 2012 ਓਲੀਵੀਆ ਕੁਲਪੋ, ਪ੍ਰੈਜ਼ੈਂਟਰ ਜ਼ੂਰੀ ਹਾਲ ਅਤੇ ਮਿਸ ਯੂਨੀਵਰਸ 2018 ਕੈਟਰੀਓਨਾ ਗਰੇਅ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਮੈਕਸਿਕੋ ਨੇ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਇਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਮੇਜ਼ਬਾਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ:

ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਆਗੂ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮੰਤਰੀ ਕੈਲਾਸ਼ ਗਹਿਲੋਤ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਖੱਟਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਚੋਟੀ ਦੇ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ।

ਗਹਿਲੋਤ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਿਆਂ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਖੱਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਚ ਇਹ ਨਵਾਂ ਮੋੜ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗਹਿਲੋਤ ਦੋਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਦੇਸ਼ ਸੇਵਾ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਹਨ।

ਖੱਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗਹਿਲੋਤ ਦਾ ਦੋ ਵਾਰ ਨਜ਼ਰਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਸਦਕਾ ਹਰਿਆਣਾ ਨਾਲ ਕਰੀਬੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਜ਼ਰਗੜ੍ਹ ਭਾਵੇਂ ਭੂਗੋਲਿਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਪਰ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਹਰਿਆਣਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਗਹਿਲੋਤ ਨੇ 'ਆਪ' ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਜਾਂ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ,

'ਮੈਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ 'ਆਪ' ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁਰੀ ਨਿਰਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 'ਆਪ' ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਨਿੱਜੀ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲਾ ਕੇ ਕੇਂਦਰ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਵਿਚ ਹੀ ਬਿਤਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।'

ਯੂਥ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਦਸਤਾਰਾਂ ਦਾ ਲੰਗਰ ਲਗਾਇਆ

ਫ਼ਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ: ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਪਾਵਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਯੂਥ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ 'ਮੇਰੀ ਦਸਤਾਰ ਮੇਰੀ ਸ਼ਾਨ' ਤਹਿਤ ਯੂਥ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਝਿੰਜਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਫ਼ਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਦਸਤਾਰਾਂ ਦਾ ਲੰਗਰ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ ਕੀਤੀ।

ਸਰਹੱਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਬਿਹਤਰ ਤਾਲਮੇਲ ਲਈ ਭਾਰਤ ਤੇ ਨੇਪਾਲ ਸਹਿਮਤ

ਕਾਠਮੰਡੂ: ਭਾਰਤ ਤੇ ਨੇਪਾਲ ਨੇ ਸਾਲਾਨਾ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਸਰਹੱਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਬਿਹਤਰ ਤਾਲਮੇਲ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਤਰਜਮਾਨ ਰਿਸ਼ੀ ਰਾਮ ਤਿਵਾੜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨੇਪਾਲ ਦੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਪੁਲਿਸ

ਬਲ ਅਤੇ ਸਸ਼ਸਤਰ ਸੀਮਾ ਬਲ (ਐਸ.ਐਸ.ਬੀ.) ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਈ ਅੱਠਵੀਂ ਨੇਪਾਲ-ਭਾਰਤ ਸਰਹੱਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤਾਲਮੇਲ ਬੈਠਕ ਦੌਰਾਨ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਸੀਮਾ, ਸਰਹੱਦ, ਮਨੁੱਖੀ ਤਸਕਰੀ, ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਸਰਹੱਦੀ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਦੋਵਾਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਤਾਲਮੇਲ ਨਾਲ ਜੁੜੇ

ਕਈ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਤਿਵਾੜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਐਸ.ਐਸ.ਬੀ. ਅਤੇ ਏ.ਪੀ.ਐਫ. ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸਰਹੱਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਬਿਹਤਰ ਤਾਲਮੇਲ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਈ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਅਸੀਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਕੀਤੇ

ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ।' ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਦੋਵਾਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਤਾਲਮੇਲ ਨੂੰ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਰੂਸ ਵੱਲੋਂ ਯੂਕਰੇਨ 'ਤੇ 120 ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਤੇ 90 ਡਰੋਨਾਂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ

ਕੀਵ: ਰੂਸ ਨੇ ਯੂਕਰੇਨ ਦੇ ਉਰਜਾ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਡਰੋਨਾਂ ਤੇ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ 'ਚ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਗਈ। ਰੂਸ ਦੇ ਇਸ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ 'ਚ ਯੂਕਰੇਨ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਭ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਹਮਲਾ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਹ ਹਮਲਾ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਖਦਸਾ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸਕੋ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਮੌਸਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਯੂਕਰੇਨ ਦੇ ਬਿਜਲੀ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ। ਯੂਕਰੇਨ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੋਲੋਦੀਮੀਰ ਜ਼ੈਲੋਂਸਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰੂਸ ਨੇ ਯੂਕਰੇਨ 'ਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕੁੱਲ 120 ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਤੇ 90 ਡਰੋਨ ਦਾਗੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਮਲੇ 'ਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਰੋਨ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਇਰਾਨ 'ਚ ਬਣੇ ਸਾਹਿਦ ਡਰੋਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ

ਕਰੂਜ਼, ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਦਾਗੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਵੀ

ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਜ਼ੈਲੋਂਸਕੀ ਨੇ 'ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਮ' ਉੱਤੇ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ

ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਹਮਲਾ; ਤਿੰਨ ਸ਼ੱਕੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ

ਤਲ ਅਵੀਵ: ਤੱਟੀ ਸ਼ਹਿਰ ਕੈਸਰੀਆ ਵਿਚ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬੈਂਜਾਮਿਨ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵੱਲ ਦੋ ਗੋਲੇ (ਫਲੇਅਰਸ) ਦਾਗੇ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਗੋਲੇ ਦਾਗੇ ਗਏ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਘਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਘਟਨਾ 'ਚ ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ਖਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਹਿਜ਼ਬੁੱਲਾ ਵੱਲੋਂ ਲੰਬੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਇਸ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵੱਲ ਡਰੋਨ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਵੀ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਗੋਲੇ ਦਾਗੇ ਜਾਣ ਸਬੰਧੀ ਫੜੇ ਗਏ ਸ਼ੱਕੀਆਂ ਬਾਰੇ ਤਫ਼ਸੀਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਲੋਚਕਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਗਏ ਇਕ ਬਿਆਨ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯੂਕਰੇਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਨੇ 140 ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਤੇ ਡਰੋਨ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਟੀਚਾ ਸਾਡਾ ਉਰਜਾ ਢਾਂਚਾ ਸੀ। ਟਕਰਾਉਣ ਤੇ ਡਿੱਗਣ ਵਾਲੇ ਮਲਬੇ ਕਾਰਨ ਨੁਕਸਾਨ ਪੁੱਜਾ ਹੈ। ਮਾਈਕੋਲਾਈਵ 'ਚ ਡਰੋਨ ਹਮਲੇ ਕਾਰਨ ਦੋ

ਜਣਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਛੇ ਹੋਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਦੋ ਬੱਚੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਕੀਵ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਫੌਜੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸੇਰਹੀ ਪੋਪਕੋ ਅਨੁਸਾਰ ਡਰੋਨ ਤੇ ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਹਮਲਾ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਅੰਦਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹਮਲਾ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ, 23 ਨਵੰਬਰ, 2024

ਸਿਆਸੀ ਏਜੰਡਾ

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਵਾਹਵਾ ਹਲਚਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਅਚਾਨਕ ਅਸਤੀਫੇ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਅਹੁਦਾ ਉਸ ਲਈ ਮੁਸੀਬਤ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪੰਜ ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਹੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਇਸ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਤਾਂ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਉਤੇ ਵੱਡੇ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਕਟਾਂ ਅਤੇ ਬਗ਼ਾਵਤਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਪਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਕਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਦੇ ਲਈ ਸੰਕਟ ਮੌਜੂਦ ਬਣਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਾ ਬਚਿਆ ਅਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਹੁਣ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਹਟਣ ਦੀਆਂ ਸਲਾਹਾਂ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਉੱਝ, ਉਹ ਅਜੇ ਤੱਕ ਵੀ ਟੱਸ ਤੋਂ ਮੱਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿਆਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਅਸਤੀਫਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਸਿਰਫ ਮੂੰਹ-ਰਖਾਈ ਲਈ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਸਤੀਫੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰੋਂ ਜੋ ਕਨਸੋਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਇੰਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਪਛਾੜ ਵੱਜਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਹੁਦਾ ਛੱਡਣ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀਆਂ ਅਹੁਦੇਦਾਰੀਆਂ ਛੱਡਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਤੀਫਾ ਗਿਣ-ਮਿਥ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਅਸਤੀਫਾ-ਵਾਪਸੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇਹ ਕਨਸੋਆਂ ਵੀ ਹਨ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਹੁਣ ਰਾਬਤਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਵੱਈਏ ਵਿਚ ਵੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹੀਆ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਤਨਖਾਹੀਆ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅਕਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਆਸ ਲਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਉਤੇ ਉਪ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਕਿਆਸਆਰਾਈਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਿਸਾਲੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਰੁੱਝੇ ਵਿਚ ਹਨ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਸੇ ਹਦਾਇਤ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਉਪ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਾਸਾ ਵੱਟ ਲਿਆ ਸੀ। 1992 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੀ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕਿਸੇ ਚੋਣ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੈ ਰਿਹਾ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਇਸ ਫੇਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਏ ਰੋਲੇ ਪਿੱਛੋਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਰੋਕ ਲਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਪਾਰਟੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉੱਝ, ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਸਵਾਲ ਵੀ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਉਠਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸਜ਼ਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾ ਰਹੇ? ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਲਟਕਾਇਆ ਕਿਉਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ?

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹਰਿਆਣਾ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਭਖਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇੱਕਜੁੱਟ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ; ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਨੇ ਵੀ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਇਉਂ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਹੁਣ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਹੁਣ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਗੁਆਚੀ ਸ਼ਾਨ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਮੌਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਸ ਨੂੰ ਮੋਰਚਾ ਲਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮੋਰਚਾ ਲਾਉਣ ਬਾਰੇ ਕੀ ਪੈਂਤੜਾ ਮੱਲੇਗੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇੰਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੰਕਟ ਨਾਲ ਜੂਝਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਗਰਮਖਿਆਲ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਦੋ ਸਿੱਖ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਨੇ ਰਵਾਇਤੀ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਉਤੇ ਦਬਾਅ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ, ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਪਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਖਿਲਾਫ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕੋਈ ਖਾਸ ਸਟੈਂਡ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਮਸਲਾ ਉਭਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਚਾਰ ਕੁ ਦਿਨ ਸਰਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਤੱਥ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਉਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੀ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉਤੇ ਹੀ ਉਸਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਵੀ ਮੌਕਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਿਰਾਂ ਬਾਕਾਇਦਾ ਏਜੰਡਾ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਦਾਅਵੇਦਾਰੀ ਕੇਂਦਰ ਕੋਲ ਰੱਖਣ।

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਉੱਪਰ ਹੱਕ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਮੁੱਦਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਉੱਪਰ ਹੱਕ ਜਤਾਈ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਹੀ ਟਪਲਾ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ, ਸਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸਮੁੱਚੇ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਚਰਚਾ ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਨਵਕਿਰਨ ਸਿੰਘ ਪੱਤੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਨਵੀਂ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਉੱਪਰ ਹੱਕ ਜਤਾਈ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਮੁੜ ਭਖ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਭਾਵੇਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਇਸ 10 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਬਦਲੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ 12 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਪੰਚਕੂਲਾ ਵਿਚ ਦੇਣ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਮਸਲਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਉੱਪਰ ਹੱਕ ਜਤਾਈ ਦਾ ਹੈ। ਉੱਝ, ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਏਜੰਡੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਉੱਪਰ ਹੱਕ ਨੂੰ ਠੋਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਬੰਧੀ ਜਦ ਕੋਈ ਮਸਲਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਦ ਹੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ

ਨਵਕਿਰਨ ਸਿੰਘ ਪੱਤੀ
ਈਮੇਲ: n4navkiran@gmail.com

ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਖੈਰ! ਹੁਣ ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਣ ਖਿਲਾਫ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਸਮੇਤ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। 'ਆਪ' ਸਮੇਤ ਕੁਝ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਵੀ ਸੌਂਪੇ ਹਨ ਤੇ ਕੁਝ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਵੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਭ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ 'ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਹਰਿਆਣੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲਟਕ ਰਹੀ ਹੈ।'

ਵੈਸੇ ਬਣਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ 2022 ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਜੈਪੁਰ ਵਿਚ ਹੋਈ ਨੌਰਥ ਜ਼ੋਨਲ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਜਦ ਹਰਿਆਣਾ ਵੱਲੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਲਈ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਤਦ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਮੰਗ ਦਾ ਸਖਤ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਉੱਪਰ ਸੂਬੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਰੱਖਦੇ ਪਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਉੱਪਰ ਹੱਕ ਜਤਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਤਰਜ਼ ਉੱਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਮੰਗ ਕੇ ਆਪਣਾ ਦਾਅਵਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹਰਿਆਣਾ ਲਈ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉੱਝ ਇਹ ਵੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਖਤ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਣਗੌਲਿਆਂ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਵਿਰੋਧ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉੱਪਰ ਵੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਖੱਟਰ ਨੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਪੋਸਟ ਪਾ ਕੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ; ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੋਸਟ ਰਾਹੀਂ ਹਰਿਆਣਾ ਵਾਂਗ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮੰਗ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਪਰ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਮੇਤ ਕਈ ਸੂਬੇ ਬਣੇ। ਇਹਨਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਅੰਦਰ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨੀ ਪਈ

ਹੈ। 1966 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੁੜ ਗਠਨ ਕਰ ਕੇ ਨਵਾਂ ਸੂਬਾ ਹਰਿਆਣਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਅਣਵੇਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਬਣਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਬਣਦਾ ਸੀ ਪਰ ਕੇਂਦਰੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਮੋਹਲਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਕੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਲਟਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਮਸਲਾ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਲਮਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਜਨਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਕੇ ਵਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। 1966 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੁੜ ਗਠਨ ਕਰ ਕੇ ਨਵਾਂ ਸੂਬਾ ਹਰਿਆਣਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਅਣਵੇਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਬਣਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਬਣਦਾ ਸੀ ਪਰ ਕੇਂਦਰੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਮੋਹਲਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਕੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਲਟਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਮਸਲਾ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਲਮਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਜਨਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਕੇ ਵਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। 1966 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੁੜ ਗਠਨ ਕਰ ਕੇ ਨਵਾਂ ਸੂਬਾ ਹਰਿਆਣਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਅਣਵੇਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਬਣਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਬਣਦਾ ਸੀ ਪਰ ਕੇਂਦਰੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਮੋਹਲਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਕੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਲਟਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਮਸਲਾ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਲਮਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਜਨਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਕੇ ਵਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਰਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਮਸਲੇ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਭਾਜਪਾ ਹਕੂਮਤ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਇਕ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਬੜੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕੋਈ ਅਤਿਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਫੇਰ ਕੇ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁੱਢ ਪਿਛਲੀਆਂ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰਾਂ ਖਾਸਕਰ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਹੁਣ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਧੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰ ਕੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਟਿੱਚ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਪਿਛਲੀਆਂ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾੜਾ ਪਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਦੀ ਇਕ ਉਦਾਹਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਜੀ.ਐੱਸ.ਟੀ. ਤਹਿਤ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਟੈਕਸਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸੂਬੇ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀਆਂ ਅੱਗੇ ਤਰਲੇ ਕੱਢਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ 'ਮੇਅਰ' ਵਰਗੀ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਰਹੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਉੱਪਰ ਹੱਕ ਜਤਾਈ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਹੀ ਟਪਲਾ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ, ਸਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਘੱਟ-ਵੱਧ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮਸਲੇ ਉਠਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਪਰ 1996-97 ਤੋਂ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਪਈ ਜੋਟੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੇ ਕਦੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮਸਲੇ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਜੁਅਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਸਮੇਂ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਹਮਾਇਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲਮਕਦੇ ਤਮਾਮ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਹਕੀਕਤ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਭਿਆਲੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂ ਖਾਸਕਰ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਵਜ਼ੀਰੀਆਂ ਦਾ ਨਿੱਘ ਮਾਨਣ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਕੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੇ ਤੋਹਫੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਜੋਂ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਬਾਜਵਾ ਦੀ ਮੰਗ ਤਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਸੂਬੇ ਦੇ ਬਾਕੀ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਇਹ ਮੰਗ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਉਠਾਈ ਜਦ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ। ਸੋ, ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਦੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਵੈਸੇ ਜੇ ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਹਰਿਆਣਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਆਸ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਜੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸਬੰਧਿਤ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿਫਤੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੋ, ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਉੱਪਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੱਕ ਜਤਾਈ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹੈ, ਇਸ ਖਿਲਾਫ ਸਮੂਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਰਾਹ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

★ **ਠਾਹ-ਸੋਟਾ** -ਚਾਚਾ ਬੋਲਿਹਾਜ਼★

ਗੰਢੇ ਛਿੱਤਰ ਜਾਂ ਰੁਪਏ!

ਗੰਢੇ ਪੁੱਟਦਾ ਚੋਰ ਸੀ ਗਿਆ ਫਤਿਆ ਮਾਲਕ ਓਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਸੌ ਗੰਢੇ ਸੌ ਛਿੱਤਰ 'ਸੌ ਦਾ ਨੋਟੂ' ਦੇ ਦਏ ਚੋਰ 'ਸੋਚ ਕੇ' ਇਕ ਅਪਣਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਗੰਢੇ ਬਾਰਾਂ ਕੁ ਖਾ ਲਏ ਜਦ 'ਹੁੱਬਦੇ' ਨੇ ਪਾਣੀ ਔਖਾਂ 'ਚ ਓਸਦੇ ਆਉਣ ਲੱਗਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਛਿੱਤਰ ਹੀ ਸਹਿ ਕੇ ਦੇਖ ਲੈਨਾ ਗੰਢੇ ਖਾ ਕੇ ਜੀਅ ਕਚਿਆਉਣ ਲੱਗਾ। ਪੈ ਗਏ ਪੱਚੀ ਕੁ ਛਿੱਤਰ ਜਦ ਪਿੱਠ ਉਤੇ ਹੱਥ ਆਪਣੀ ਜੇਬੂ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਹੁਣ ਜੁਰਮਾਨਾ ਹੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਜੀ ਸੌ ਦਾ ਨੋਟੂ ਇਉਂ ਆਖ ਫਤਾਉਣ ਲੱਗਾ!

ਬਸਤਰ 'ਚ ਕਤਲੇਆਮ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੀ ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ

ਮੱਧ ਭਾਰਤ ਦੀ ਜੰਗਲੀ ਪੱਟੀ ਨਕਸਲੀ/ਮਾਓਵਾਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਅਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਕਤਲਗਾਹ ਦਾ ਰੂਪ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ 31 ਮਾਰਚ 2026 ਤੱਕ ਮਾਓਵਾਦ ਦਾ ਸਫ਼ਾਇਆ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਗਸਤ 2009 'ਚ ਜਦੋਂ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ-ਚਿਦੰਬਰਮ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 'ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਗ੍ਰੀਨ ਹੋਟ' ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੇ ਟੀਚੇ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਦਰਜਨ ਨਕਸਲੀਆਂ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ/ਸਪੈਸ਼ਲ ਫੋਰਸਾਂ ਵੱਲੋਂ ਘੇਰਾ ਪਾ ਕੇ ਮਾਰ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕੋ-ਇਕ ਉਦੇਸ਼ ਨਕਸਲੀ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦਾ ਜਿਸਮਾਨੀ ਸਫ਼ਾਇਆ ਕਰਨਾ ਹੈ; ਉਹ ਮਸਲੇ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਹੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਹਕੂਮਤ ਅਤੇ ਗੋਦੀ ਮੀਡੀਆ

1990ਵਿਆਂ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਮਾਤ ਨੇ ਉਦਾਰੀਕਰਨ-ਨਿੱਜੀਕਰਨ-ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦਾ ਆਰਥਿਕ ਮਾਡਲ ਅਪਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੰਗਲਾਂ-ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਡਮੁੱਲੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਸੀਲੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ-ਦੇਸੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਕਥਿਤ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਸੰਨ 2000 'ਚ ਸੰਘਣੀ ਆਦਿਵਾਸੀ ਵਾਲੇ ਵੱਖਰੇ ਰਾਜ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ, ਝਾਰਖੰਡ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਤਾਂ ਆਦਿਵਾਸੀ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਸਟੇਟ ਨੂੰ ਮਾਓਵਾਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਤਿੱਖੇ ਜਨਤਕ ਟਾਕਰੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਆਦਿਵਾਸੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਮਨੋਬਲ ਤੋੜਨ ਲਈ ਟਾਟਾ ਅਤੇ ਐੱਸ.ਆਰ.

ਭਰਾ-ਮਾਰੂ ਜੰਗ 'ਚ ਝੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਥੇ 'ਸਲਵਾ ਜੁਡਮ' ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨੀ ਪਈ ਸੀ। ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਸ਼ਕਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਵਿਆਪਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਧਾਂਦਲੀ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਨਕਸਲੀਆਂ ਦੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਐਂਕੜੇ ਦਿਖਾ ਕੇ ਤਰੱਕੀਆਂ ਅਤੇ ਇਨਾਮ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਾਓਵਾਦੀ ਛਾਪਾਮਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਮ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ

ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਏਜੰਡਾ ਤਿਆਗਣ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨਾਲ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਕੇ ਸੁਧਾਰਵਾਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਤਾਰ ਕੇ ਵੀ ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ ਹਨ।

ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਵੀ ਝੁਠਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਨਕਸਲੀ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਅਜਾਈਂ ਨਹੀਂ ਗਈਆਂ। ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਮ ਲੋਕਾਈ ਦੇ ਨਰਕ ਤੋਂ ਵੀ ਭੈੜੇ ਜੂਨ-ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਉੱਪਰ ਪਾਇਆ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਪਰਦਾ ਪਾਏ ਕੇ ਅਸਲ ਤਸਵੀਰ ਜੰਗ ਜਾਹਰ

ਕਰਨ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਤੇ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਹੁਣ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਜੰਗੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸੜਕਾਂ ਵਿਛਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਦਹਾਕਿਆਂ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ਮਲੇਰੀਏ ਵਰਗੀਆਂ ਸਾਧਾਰਨ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵੀ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਅੱਜ ਵੀ ਆਦਿਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਤੋਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਜਾਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਨਹੀਂ ਮੰਗ ਰਹੇ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੈਣ-ਬੋਝੇ ਜੰਗਲਾਂ-ਪਹਾੜਾਂ ਤੋਂ ਉਜਾੜਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਬੈਲਾਡਿਲਾ ਖਾਣ ਵਰਗੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲਗਾਏ 'ਵਿਕਾਸ' ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦਾ ਸੁਆਦ ਦੇਖ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਅਬੂਝਮਾਤ ਉੱਪਰ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁਣ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤਿਆਂ ਦੇ ਕੈਂਪਾਂ ਅਤੇ ਸੜਕਾਂ ਦਾ ਜਾਲ ਵਿਛਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਲਈ ਹੁਣ ਤੱਕ 'ਅਬੂਝ' ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਲਈ ਜੰਗਲਾਂ, ਪਹਾੜਾਂ ਹੇਠਲੇ ਵਡਮੁੱਲੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਸੀਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲੈਣ ਅਤੇ ਇਸ ਖਾਤਰ ਉੱਥੇ 'ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ' ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ 'ਚੋਂ ਆਦਿਵਾਸੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚਲੇ ਮਾੜੇ ਵਰਗੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਹੋਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸੱਤ ਦਹਾਕੇ ਬਾਅਦ ਵੀ 'ਲੋਕਤੰਤਰੀ' ਰਾਜ ਬੇਖ਼ਬਰ ਸੀ। ਹਕੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ, ਆਦਿਵਾਸੀ ਅਵਾਮ ਲਈ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਨ 'ਸੰਵਿਧਾਨ', 'ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ' ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾਅਵੇ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ, ਕੁਲ ਆਲਮ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਪਾਬੰਦ ਹੈ; ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ.-ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਦਾ ਰਾਜ ਕਿਸ ਨੂੰ ਭੁੱਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਟੇਕ ਹੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਠਾਉਣ, ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਦਬਾਉਣ ਅਤੇ ਨਫ਼ਰਤ ਤੇ ਘਿਨਾਉਣੀ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਖੋਲ੍ਹਣ ਉੱਪਰ ਹੈ। ਜੇ ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਐਨਾ ਹੀ ਹੋਸ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਵੱਖਰੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰ-ਅਦਾਲਤੀ ਕਤਲਾਂ 'ਚ ਮਾਰਨ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਡੱਕਣ ਦਾ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਕੀ ਹੱਕ ਹੈ? ਹਕੂਮਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇ ਅਤੇ ਜੁਰਮ ਸਾਬਤ ਕਰ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤੀ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇਵੇ ਪਰ ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਮਾਤ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਤਾਂ ਮਹਿਜ਼ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਬੇਵੱਸ ਤੇ ਦਬੂ ਪਰਜਾ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸੰਦ ਹੈ। ਚੋਟੀ ਦੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਆਗੂ ਚੇਰੂਕੁਰੀ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਉਰਫ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਹੇਮ ਪਾਂਡੇ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਮਾਰਨ ਵਿਰੁੱਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 'ਗਣਰਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।' ਹੁਣ ਜਦੋਂ 'ਗਣਰਾਜ' ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਟੀਚੇ ਮਿੱਥ ਕੇ ਖਾਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਸਫ਼ਾਇਆ ਕਰਨ ਦੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ ਦਰਸ਼ਕ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਭਗਵਾ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ 2013 'ਚ ਦਸ ਰਾਜਾਂ ਦੇ 126 ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਅੱਤਵਾਦ' ਦੀ ਲਪੇਟ 'ਚ ਸਨ; ਹੁਣ 38 ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਹੀ ਨਕਸਲ-ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹਨ ਪਰ ਕੀ ਉਹ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਹਾਲਾਤ-ਘੋਰ ਗ਼ਰੀਬੀ, ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਨਿਆਂ, ਜਬਰ-ਜ਼ੁਲਮ - ਵੀ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਅਵਾਮ ਸਟੇਟ ਵਿਰੁੱਧ ਬਿਆਹ ਚੁੱਕਦੇ ਹਨ? ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਧਿਐਨ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਹਾਲਾਤ ਹੋਰ ਵੀ ਬਦਤਰ ਹੋਏ ਹਨ। ਫ਼ਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਭਰਮ ਹੈ ਕਿ ਕਰੂਰ ਰਾਜਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਅਵਾਮ ਦੀ ਬਿਹਤਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਜਮਹੂਰੀ ਰੀੜ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਵਿੱਖ ਵੀ ਸਾਬਤ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਛਾੜ ਵਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਕਸਲਵਾਦ ਕਾਲਪਨਿਕ ਪੰਛੀ ਵਾਂਗ ਆਪਣੀ ਰਾਖ 'ਚੋਂ ਮੁੜ ਜਿਊਂਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ
ਫੋਨ: +91-94634-74342

ਨਕਸਲ-ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੇ ਅਸਲੀਲ ਜਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ੇਰ ਅਤੇ ਹਕੂਮਤੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਰਾਹੀਂ ਮਸਲੇ ਦੀ ਮੂਲ ਵਜ੍ਹਾ ਉੱਪਰ ਪਰਦਾ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ 'ਮੁੱਖਧਾਰਾ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਗ਼ੈਰ-ਅਦਾਲਤੀ ਕਤਲਾਂ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ 'ਨਿਊ ਨਾਰਮਲ' ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

16 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ-ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸਰਹੱਦੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ 'ਮੁਕਾਬਲਾ' ਇਸ ਖ਼ੂਨੀ ਸਿਲਸਿਲੇ 'ਚ ਤਾਜ਼ਾ ਘਟਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜ ਨਕਸਲੀਆਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਹੈ। 4 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਅਬੂਝਮਾਤ ਖੇਤਰ ਵਿਚ 13 ਔਰਤਾਂ ਸਮੇਤ 38 ਨਕਸਲੀ/ਮਾਓਵਾਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਨਾਲ 'ਮੁਕਾਬਲੇ' 'ਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। 17 ਅਪਰੈਲ ਤੋਂ 10 ਮਈ ਤੱਕ ਤਿੰਨ ਵੱਡੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ 'ਚ 51 ਨਕਸਲੀਆਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹੈ। 4 ਅਕਤੂਬਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਟਵੀਟ ਕੀਤਾ- "ਨਕਸਲਵਾਦ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਡਬਲ ਇੰਜਨ ਸਰਕਾਰ) ਦਾ ਟੀਚਾ ਹੈ" ਅਤੇ "ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਅੰਜਾਮ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਹੀ ਦਮ ਲਵੇਗੀ।" ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਨਕਸਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਲੱਗਭੱਗ 194 ਨਕਸਲੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ, 801 ਨਕਸਲੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ 742 ਨਕਸਲੀਆਂ ਨੇ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰੈੱਸ ਬਿਆਨ 'ਚ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਨਕਸਲੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਹ ਹਕੂਮਤੀ ਨੀਤੀ ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ। 1970ਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਵੀ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ 'ਚ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਨਕਸਲੀਆਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਕੇ ਇਸੇ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਨਕਸਲਵਾਦ ਦਾ ਸਫ਼ਾਇਆ ਕਰ ਦੇਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪੰਜ ਦਹਾਕਿਆਂ 'ਚ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ 'ਚ 20000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਕਸਲੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ 'ਚ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਉਦੋਂ ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਵਕਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਬ ਜ਼ਰੂਰ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਇਕ ਦਹਾਕਾ ਬਾਅਦ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਤਾਕਤ ਬਣ ਕੇ ਮੁੜ ਉੱਭਰ ਆਈ ਸੀ। ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਨਕਸਲੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹੂ ਦੇ ਤਿਹਾਰੇ ਸਿਰਫ਼ਿਰੇ ਕਾਤਲਾਂ ਦਾ ਟੋਲਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਬਿਹਤਰੀਨ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਏ ਜੁਝਾਰੂ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਸੀ/ਹੈ ਜੋ ਨੰਗੇ-ਚਿੱਟੇ ਅਨਿਆਂ ਤੇ ਘੋਰ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜ਼ਿਊਣਯੋਗ ਨਵੇਂ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ/ਹਨ।

ਨਕਸਲੀਆਂ ਨੇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਕੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪਿਛੜੇ ਹੋਏ ਇਲਾਕਿਆਂ ਅੰਦਰ ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਸਮੂਹਾਂ ਨਾਲ ਮੱਛੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਵਾਲਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਨਿਆਸਰੇ ਤੇ ਨਿਤਾਣੇ ਅਵਾਮ ਨੂੰ ਹੱਕ-ਜਤਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸਮੂਹਿਕ ਜਥੇਬੰਦ ਤਾਕਤ 'ਚ ਬਦਲਿਆ। ਜਦੋਂ

ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੀ ਫੰਡਿੰਗ ਨਾਲ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕ ਮਹੇਂਦਰ ਕਰਮਾ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਕਮਾਨ ਹੇਠ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਰੋਹ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਸਾੜ-ਫੂਕ, ਕਤਲੋਗਾਰਤ ਅਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਬਲਾਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਗਈ ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਸਲਵਾ ਜੁਡਮ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਰੋਹ ਵੀ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਮਨੋਬਲ ਤੋੜਨ 'ਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹੇ ਤਾਂ ਬੁਖਲਾਹਟ 'ਚ ਆ ਕੇ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 'ਨਕਸਲਵਾਦ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖ਼ਤਰਾ' ਐਲਾਨ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਮੁਲਕ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਗ਼ਰੀਬ, ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਥੱਕੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਨਸਲਕ੍ਰਮੀ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਡੇਢ ਦਹਾਕੇ 'ਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਾਵਾਂ ਹੇਠ ਹੁਣ ਅਤਿਅੰਤ ਕਰੂਰ ਰੂਪ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਕਲੀਨ, ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਐਨਾਕੋਂਡਾ, ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਹਾਰ, ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਕਗਾਰ ਆਦਿ ਨਾਮ ਭਾਵੇਂ ਵੱਖਰੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਭ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਇਕ ਹੈ: ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਨਸਲਕ੍ਰਮੀ ਅਤੇ ਉਜਾੜਾ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਸ਼ਕਰਾਂ ਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਕੈਂਪ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਚੱਪੇ-ਚੱਪੇ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲ ਤਾਇਨਾਤ ਹਨ; ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਬਸਤਰ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸੰਘਣੀ ਨੀਮ-ਫ਼ੌਜੀ ਤਾਇਨਾਤੀ ਵਾਲਾ ਖੇਤਰ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਬਸਤਰ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਿੱਸੇ 'ਚ ਹਰ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਘੇਰੇ 'ਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤਿਆਂ ਦਾ ਕੈਂਪ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤਿਆਂ ਦਾ ਔਸਤ ਅਨੁਪਾਤ 9:1 ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਹਕੂਮਤ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੈਂਪ ਅਤੇ ਸੜਕਾਂ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੇ ਕਥਿਤ ਵਿਕਾਸ ਮਾਡਲ ਤੋਂ ਬਖ਼ੂਬੀ ਵਾਕਫ਼ ਜਾਗਰੂਕ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਅਤੇ ਉਜਾੜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਮਜ਼ਲੂਮ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਜੰਗਲਾਂ-ਪਹਾੜਾਂ ਉੱਪਰ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀਆਂ, ਨਜ਼ਰਬੰਦੀਆਂ, ਲੁੱਟਮਾਰ, ਜਿਨਸੀ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ, ਅਗਵਾ ਕਰ ਕੇ ਕਤਲ ਅਤੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਲਗਾਤਾਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਦਿਵਾਸੀ ਅਵਾਮ ਨੂੰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿੱਜੀ ਲਾਲਚ, ਭਰਮਾਉ ਸਕੀਮਾਂ, ਪਾਟਕ-ਪਾਊ ਚਾਲਾਂ ਅਤੇ ਕਰੂਰ ਜਬਰ-ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਜਾਲ ਵਿਛਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੇ 'ਸਾਬਕਾ ਨਕਸਲੀਆਂ' ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਅਨਸਰਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭਰਤੀ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਲਾਲਚ ਖਾਤਰ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਤਲਾਂ ਲਈ ਉਕਸਾ ਕੇ

ਫੜ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ 'ਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨਾਮੀ ਮਾਓਵਾਦੀ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਛਾਪਾਮਾਰਾਂ ਵਾਲੀ ਵਰਦੀ ਪਹਿਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਾਜਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਕਥਿਤ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਰੂਪ ਤਾਂ ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਮੀਡੀਆ 'ਚ ਖ਼ਬਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ। ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ ਆਦਿਵਾਸੀ ਪਿੰਡਾਂ ਉੱਪਰ ਡਰੋਨਾਂ ਨਾਲ ਬੰਬਾਰੀ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵੀ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਮਨੁੱਖੀ ਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਾਲੀਆ ਤੱਥ-ਖੋਜ ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹੁਣੇ ਜਿਹੇ 13 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਗਾਧੀਵਾਦੀ ਹਿਮਾਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਸੰਦੇਸ਼ ਟਾਈਪ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਸ਼ਕਰ ਬੀਜਾਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕੋਂਡਾਪਲੀ ਪਿੰਡ ਉੱਪਰ ਬੇਕਿਰਕੀ ਨਾਲ ਗੋਲੇ-ਬਾਰੂਦ ਦੀ ਵਾਛੜ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਦਿਨ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ 'ਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤੇ ਭੇਜ ਕੇ ਨਵਾਂ ਕੈਂਪ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਹਮਲਾ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ 30 ਆਦਿਵਾਸੀ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ 'ਮੂਲਵਾਸੀ ਬਚਾਓ ਮੰਚ' ਨੂੰ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਨੀਮ-ਫ਼ੌਜੀ ਕੈਂਪ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਵਿਰੁੱਧ ਪੱਕੇ ਮੋਰਚੇ ਲਾ ਕੇ ਵਿਰੋਧ 'ਚ ਡਟੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਵਾਲ ਹੈ: ਜੇ ਲੋਕ ਪੁਰਅਮਨ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਹਕੂਮਤੀ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਮਾਓਵਾਦੀ ਲਹਿਰ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹਿਤਾਂ ਲਈ ਲੜਨ ਤੋਂ ਸਿਵਾਇ ਹੋਰ ਰਾਹ ਕੀ ਹੈ?

ਨਕਸਲੀਆਂ/ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਅਸਹਿਮਤੀ ਅਤੇ ਕਿੱਤੂ-ਪ੍ਰੰਤੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਨਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਦੋ ਰਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹ ਘ੍ਰਿਣਤ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ, ਧੱਕੇ-ਵਿਤਕਰੇ ਤੇ ਦਾਬੇ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਕੇ ਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲਾ ਸਮਾਜ ਉਸਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਮਾਤ ਇਨਸਾਨੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ਜੋ 'ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ' ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਹਰ ਹਿੱਲੇ ਯਥਾ-ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਪਿੱਛੇ ਇਸ ਦਾ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਬੇਕਿਰਕ ਲੁੱਟ-ਖਸ਼ੋਟ, ਆਰਥਿਕ ਮੁਥਾਜੀ, ਦਾਬੇ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਗ਼ੁਲਾਮੀ 'ਚ ਜਕੜੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿਰੋਧੀ ਸਵਾਰਥ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਮੁਹਾਵਰੇ ਵਿਚ ਜਮਾਤੀ ਹਿਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਲੁਕੋਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਦੀ ਉਹ ਜੁਝਾਰੂ ਧਾਰਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਬੁਨਿਆਦੀ

ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਥੱਕੇ ਹਿੱਸਿਆਂ, ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਅਤੇ ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਸਲੇ ਉਠਾ ਕੇ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇਣ 'ਚ ਕੇਂਦਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਇਸ ਨੇ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਲੋਕਾਂ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਬੇਜ਼ਮੀਨੀ ਕਿਸਾਨੀ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਬ ਹੋਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਰੋਂਈ ਇਨਕਲਾਬ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਉੱਪਰ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਟੀਚਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ 'ਚ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਪਰ ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਹਕੂਮਰਾਨ ਜ਼ਰੋਂਈ ਸੁਧਾਰਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਏ। ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਦਿਵਾਸੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਉੱਪਰ ਕੁਦਰਤੀ ਹੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ, ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਜ਼ਰਤ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰ ਲਈ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨੇ ਪਏ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ, ਬਿਹਾਰ-ਝਾਰਖੰਡ, ਉਤੀਸਾ, ਤਿਲੰਗਾਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਕੇਰਲ ਜਾਂ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ, ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਵਧ ਰਹੇ ਜਨਤਕ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਪਏ। ਤਤਕਾਲੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਯੋਜਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ 2006 'ਚ ਬਣਾਏ 'ਮਾਹਰਾਂ ਦੇ ਗਰੁੱਪ' ਨੇ 'ਲਾਲ ਪੱਟੀ' ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2008 'ਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਵਿਸਤਾਰਤ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਕਿ "ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਨੇ ਦੱਬੇਕੁਚਲਿਆਂ 'ਚ ਆਪਣੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਹੱਕ ਜਤਾਉਣ ਅਤੇ ਭਾਰੂ ਜਾਤਾਂ ਤੇ ਜਮਾਤਾਂ ਤੋਂ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਤੇ ਗੌਰਵ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਭਰਿਆ ਹੈ।"

ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਆਪੇ ਬਣੇ ਠੋਕੇਦਾਰ ਮਾਓਵਾਦੀ 'ਹਿੰਸਾ' ਉੱਪਰ ਬਹੁਤ ਹਾਇ-ਤੌਬਾ ਮਚਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਵੱਲ ਕਦੇ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਇਸ ਕੌੜੀ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਕਿ 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਂਦ 'ਚ ਆਏ 'ਸੁਤੰਤਰ' ਭਾਰਤ ਨੇ ਗ਼ਰੀਬ ਤੇ ਵਾਂਝੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਤੇ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਕਸਲੀ/ਮਾਓਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਆਧਾਰ ਸਭ ਤੋਂ ਗ਼ਰੀਬ ਤੇ ਵਾਂਝੇ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਰੀੜਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਮਾਓਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਕੂਮਤ ਖੁਦ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਾਓਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਡਰ ਆਦਿਵਾਸੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੇਖਕਾ ਅਰੁੰਧਤੀ ਰਾਏ ਨੇ ਬਸਤਰ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਿਖੇ ਆਪਣੇ ਲੰਮੇ ਲੇਖ 'ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਚਰਦਿਆਂ' (2010) 'ਚ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਾਓਵਾਦੀ ਛਾਪਾਮਾਰਾਂ ਦਾ 45% ਔਰਤਾਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ 'ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ' ਸਥਾਪਤ

ਸਲਮਾਨ ਰੁਸ਼ਦੀ ਦੀ ਕਿਰਤ 'ਨਾਇਫ'

ਡੈਨਮਾਰਕ ਵਾਸੀ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜੀਵ ਵਿਗਿਆਨੀ ਡਾ. ਸੁਰੇਸ਼ ਰਤਨ ਜੋ ਬੁਢਾਪੇ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਵਿਲੱਖਣ ਖੋਜਾਂ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਮਰਹੂਮ ਆਈ.ਏ.ਐੱਸ. ਅਫਸਰ ਐੱਨ.ਐੱਸ. ਰਤਨ ਅਤੇ ਡਾ. ਰਮਾ ਰਤਨ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰੀ ਪੁਸਤਕ 'ਸਾਹਿਤ ਸੰਜੀਵਨੀ' ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਐਮੇਜ਼ੋਨ ਰਾਹੀਂ ਸਲਮਾਨ ਰੁਸ਼ਦੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਨਾਇਫ: ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨਸ ਆਫਟਰ ਐਨ ਅਟੈਂਪਟਡ ਮਰਡਰ' ਸੁਗਾਤ ਵਜੋਂ ਭੇਜੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਾਹੀਂ (ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ 'ਤੇ) ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ:

"ਤੁਹਾਡੀ ਪੁਸਤਕ 'ਸਾਹਿਤ ਸੰਜੀਵਨੀ' ਪੜ੍ਹਨ ਉਪਰੰਤ ਮੇਰੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਅਹਿਸਾਸ ਪ੍ਰਗਰਨ ਲੱਗੇ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਫਿਲਹਾਲ ਅਸਮਰਥ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜੇ ਮੈਂ ਇਸ 'ਤੇ ਚਿੰਤਨ-ਮੰਥਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਲਮਾਨ ਰੁਸ਼ਦੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਨਾਇਫ' ਪੜ੍ਹੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਕਦਮ ਤੁਹਾਡਾ ਖ਼ਿਆਲ ਆਇਆ। 'ਸਾਹਿਤ ਸੰਜੀਵਨੀ'

ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ ਗੋਇਲ
ਫੋਨ: +91-9855123499

ਵਰਗੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖਣ ਲਈ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਧੰਨਵਾਦ ਵਜੋਂ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ- ਇਹ ਵੀ ਸੰਜੀਵਨੀ ਹੀ ਹੈ।"

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਪਾਰਸਲ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਪੁਸਤਕ ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਲਾਈ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੂਰ ਬੈਠੇ ਡਾ. ਸੁਰੇਸ਼ ਰਤਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

'ਨਾਇਫ' ਸਲਮਾਨ ਰੁਸ਼ਦੀ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸਭ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਰੁਸ਼ਦੀ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਉਸ ਰੁਸ਼ਦੀ ਦੀ ਲਿਖੀ ਕਿਤਾਬ ਹੈ ਜੋ ਮੌਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਵਰਗਾ ਪੁੱਛ ਲੇਖਕ ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਕ ਜਦੋਂ ਮੌਤ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਮੁੜਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਬਿਹਤਰ ਇਨਸਾਨ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਬਿਹਤਰ ਲੇਖਕ ਬਣ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸ਼ਤਰੰਜੀ ਖੇਡ ਉੱਤੇ ਰੁਸ਼ਦੀ ਦਾ ਕਸ਼ੀਦ ਕੀਤਾ ਤੌਰ-ਸਾਰ ਬੇਹੱਦ ਮੁੱਲਵਾਨ ਹੈ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸੰਜੀਵਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਸਰੀਰਕ, ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਟੁੱਟ-ਭੱਜ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਚਾਕੂ ਦੇ ਵਾਰ ਦਾ ਜਵਾਬ ਕਲਮ ਨਾਲ ਦੇਣ ਦਾ ਜੋ ਹੌਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਬੇਮਿਸਾਲ ਹੈ।

ਬੇਹੱਦ ਸਰਲ, ਸਹਿਜ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਭਾਸ਼ਾ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ 'ਨਾਇਫ' ਮੈਂ ਦੋ ਬੈਠਕਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤੀ। ਅਲਮਾ ਇਕਬਾਲ ਨੇ ਠੀਕ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ:

ਦਿਲ ਸੇ ਜੋ ਬਾਤ ਨਿਕਲਤੀ ਹੈ ਅਸਰ ਰਖਤੀ ਹੈ

ਪਰ ਨਹੀਂ ਤਾਕਤ-ਏ-ਪਰਵਾਜ਼ ਮਗਰ ਰਖਤੀ ਹੈ।

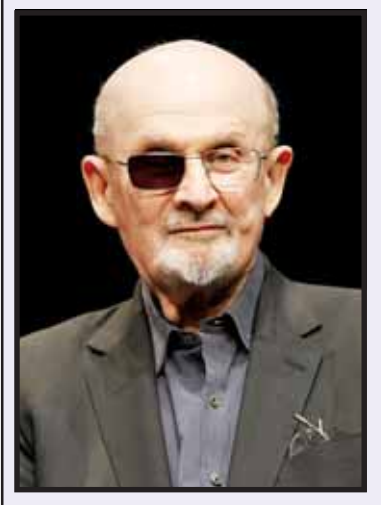
ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼-ਅਮਰੀਕਨ ਲੇਖਕ ਸਰ ਸਲਮਾਨ ਰੁਸ਼ਦੀ ਗੈਬਰੀਅਲ ਗਾਰਸੀਆ ਮਾਰਕੇਜ਼ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲਾਂ ਦੇ ਤਿਲੱਸਮੀ ਯਥਾਰਥ (ਮੈਜਿਕ ਰੀਅਲਿਜ਼ਮ) ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੁਸ਼ਦੀ ਨੂੰ 1981 ਵਿਚ ਛਪੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਵਲ 'ਮਿਡਨਾਈਟ'ਸ ਚਿਲਡਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਬੁੱਕਰ ਅਤੇ ਫੋਰ ਬੈਸਟ ਆਫ ਬੁੱਕਰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮਿਲਿਆ। ਜਦੋਂ 1988 ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਚੌਥਾ ਨਾਵਲ 'ਦਿ ਸੈਟਨਿਕ ਵਰਸਸ' ਛਪਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਇਰਾਨ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਨੇਤਾ ਆਇਤੁੱਲਾ ਖੋਮੇਨੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਫ਼ਤਵਾ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇ ਸ਼ਖ਼ਸ ਰੁਸ਼ਦੀ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦਾ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤਾ

ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼-ਅਮਰੀਕਨ ਲੇਖਕ ਸਰ ਸਲਮਾਨ ਰੁਸ਼ਦੀ ਗੈਬਰੀਅਲ ਗਾਰਸੀਆ ਮਾਰਕੇਜ਼ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲਾਂ ਦੇ ਤਿਲੱਸਮੀ-ਯਥਾਰਥ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੁਸ਼ਦੀ ਨੂੰ 1981 ਵਿਚ ਛਪੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਵਲ 'ਮਿਡਨਾਈਟ'ਸ ਚਿਲਡਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਬੁੱਕਰ ਤੇ ਫੋਰ ਬੈਸਟ ਆਫ ਬੁੱਕਰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮਿਲਿਆ। ਜਦੋਂ 1988 ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਚੌਥਾ ਨਾਵਲ 'ਦਿ ਸੈਟਨਿਕ ਵਰਸਸ' ਛਪਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਇਰਾਨ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਨੇਤਾ ਆਇਤੁੱਲਾ ਖੋਮੇਨੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਫ਼ਤਵਾ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਘੇ ਲੇਖਕ ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ ਗੋਇਲ ਨੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਕਿਤਾਬ 'ਨਾਇਫ' ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਜਾਵੇਗਾ। ਭਾਰਤ ਸਮੇਤ ਕਈ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨਾਵਲ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਸਲਮਾਨ ਰੁਸ਼ਦੀ ਹਰ ਸਮੇਂ ਮੌਤ ਦੇ ਸਾਥੇ ਹੇਠ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਗੁਪਤ ਥਾਂ 'ਤੇ 'ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਯਾਰਡ' ਦੀ ਕਰਤੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਿਤਾਉਣ ਲਈ

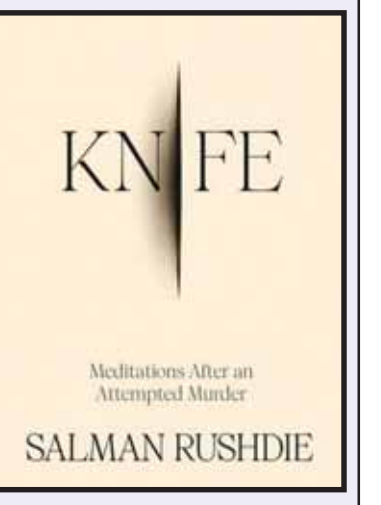
ਬਰਫ਼ੇ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਹ ਲਹੂ-ਲਹਾਨ ਹੋ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਡਿਗ ਪਿਆ। ਰੁਸ਼ਦੀ ਨੇ ਤੁਝਕ ਕੇ ਜਦੋਂ ਚੀਕ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਜਾਗ ਪਈ। ਉਸ ਨੇ ਰੁਸ਼ਦੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਪਾਣੀ ਲਾਇਆ।

ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨਾਲ ਖਚਾਖਚ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੰਚ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ 'ਸਿਟੀ ਆਫ ਅਸਾਇਲਮ' ਪੀਟਸਬਰਗ ਦੇ ਸਹਿ ਸੰਸਥਾਪਕ ਹੈਨਰੀ ਰਈਸ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪਨਾਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਮਹਿਸੂਸ

ਸਲਮਾਨ ਰੁਸ਼ਦੀ

ਰੁਸ਼ਦੀ ਸ਼ਾਇਦ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਲੇਖਕ ਹੈ ਜੋ ਮੌਤ ਦਾ ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠਾ ਹਾਲ ਬਿਆਨ ਕਰ ਸਕਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਸੀ- 'ਲਿਵ ਲਿਵ'। ਉਹ ਦਰਦ ਵਿਚ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਹੋਸ਼ ਕਾਇਮ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਕੈਂਚੀ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਰਾਫ ਲੌਰੇਨ ਬ੍ਰਾਂਡ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗਾ ਸੂਟ ਉਸ ਦੇ ਬਦਨ ਤੋਂ ਚੀਰ ਕੇ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਅਫਸੋਸਜ਼ਦਾ ਸੀ।

'ਨਾਇਫ' ਦਾ ਸਰਵਰਕ।

ਮਜ਼ਬੂਰ ਸੀ। ਦਸ-ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਪੁਲਿਸ ਪਹਿਰੇ ਹੇਠ ਰਹਿਣਾ ਜੇਲ੍ਹ ਭੁਗਤਣ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਆਜ਼ਾਦ ਫ਼ਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਆਮ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਾਂਗ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਸਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਹਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਇਸ ਸਦੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਊਯਾਰਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਖੇ 'ਰਾਈਟਰ ਇਨ ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸ' ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ 2012 ਵਿਚ ਛਪੀ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਜੋਸਫ ਐਂਤੋਨ: ਦੋ ਮੈਮੋਇਰ' ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਗੁਪਤਵਾਸ ਵਿਚ ਬਿਤਾਏ ਦਿਨਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਚਾਰ ਪਤਨੀਆਂ- ਕਲੋਰਿਸਾ ਲੁਆਰਡ, ਮੈਰੀਨਾ ਵਿਗਿਨਸ, ਐਲਿਜ਼ਾਬੇਥ ਵੇਸਟ ਤੇ ਪਦਮਾ ਲਕਸ਼ਮੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਕਾਲਪਨਿਕ ਬਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ 2007 ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਦੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਨੇ 'ਸਰ' ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ।

ਅਤੀਤ ਦੇ ਖੌਫ਼ਨਾਕ ਦੌਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਸਲਮਾਨ ਰੁਸ਼ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸੌਖੀ ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਕੋਰਟਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵਿੱਤਰੀ, ਨਾਵਲਕਾਰ, ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਗਜ਼ੇਲ ਏਲਿਜ਼ਾ ਗ੍ਰਿਫਥਸ ਨਾਲ 2021 ਵਿਚ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਵਾਈ। ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਸ਼ਾਦੀ ਸੀ।

ਰੁਸ਼ਦੀ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ-ਪਤਨੀ ਏਲਿਜ਼ਾ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਬੜੇ ਖੁਸ਼ਨੁਮਾ ਦਿਨ ਬਿਤਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਊਯਾਰਕ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਚਾਟਾਕੂਆ ਦੀ ਚਾਟਾਕੂਆ ਸੰਸਥਾ ਨੇ 'ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਹੱਤਤਾ' ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਬੋਲਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਭੇਜਿਆ। ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 12 ਅਗਸਤ 2022 ਉਲੀਕੀ ਗਈ। ਰੁਸ਼ਦੀ ਨੇ ਸੱਦਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਸ਼ਾ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਦੇ ਬਹੁਤ ਕਰੀਬ ਸੀ ਤੇ ਖੁਦ ਉਸ ਨੇ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਸਹਿਮ ਬੜੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਜਰਿਆ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਚਾਟਾਕੂਆ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ, ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਭਖਵੇਂ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਕਰਨ ਦਾ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਮੰਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਚਾਟਾਕੂਆ ਜਾਣ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਬੜਾ ਡਰਾਉਣਾ ਸੁਪਨਾ ਆਇਆ- ਰੋਮ ਦੇ ਅਖਾੜੇ ਵਿਚ ਗਲੋਡੀਏਟਰ ਨੇ ਉਸ ਉੱਤੇ

ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਵਿਚਕਾਰ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਏਲਿਜ਼ਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਡਰ ਲੱਗ ਰਿਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਅਣਹੋਣੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਅਗੇਤਰੀ ਸੂਚਨਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।"

"ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਾਸਤਿਕ ਹਾਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਅਜਿਹੇ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਵੀ ਉੱਥੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।"

"ਤਾਂ ਨਾ ਜਾਓ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਤੋਂ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗ ਲਵੋ।"

ਏਲਿਜ਼ਾ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਰੁਸ਼ਦੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਹੈਨਰੀ ਰੀਸ ਨੇ ਬੜੀ ਜਾਨ ਮਾਰ ਕੇ ਤਿਆਰੀ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਖਬਾਰਾਂ ਤੇ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਟਿਕਟਾਂ ਐਡਵਾਂਸ ਵਿਚ ਖਰੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਚੰਗੀ 'ਲੈਕਚਰ ਫੀਸ' ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ। ਡਾਲਰਾਂ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਵੀ ਹੈ। ਘਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਵਾਉਣ ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਏ.ਸੀ. ਯੂਨਿਟ ਬਦਲਣ ਲਈ ਧਨ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

12 ਅਗਸਤ 2022 ਨੂੰ ਚਾਟਾਕੂਆ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ

ਰੁਸ਼ਦੀ ਲਈ ਟ੍ਰਾਮਾ ਸੈਂਟਰ ਦਾ ਕਮਰਾ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਏਲਿਜ਼ਾ ਦੀ ਫ਼ਿਕਰਮੰਦੀ ਤੇ ਤੀਮਾਰਦਾਰੀ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਸੀ। ਉਹ ਦਿਨ ਰਾਤ ਬਿਨਾ ਥੱਕੇ ਬਿਨਾਂ ਅੱਕੇ ਉਸ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਰੁਸ਼ਦੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਚਟਾਨ ਵਰਗਾ ਸਹਾਰਾ ਦਿੱਤਾ।

ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰੁਸ਼ਦੀ ਦੇ ਲੈਕਚਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠਾਂ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੰਚ 'ਤੇ ਰੁਸ਼ਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਸਨ ਸੋਨੀ ਟੋਨ-ਏਇਮ ਜੋ ਚਾਟਾਕੂਆ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਆਰਟ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹਨ।

ਸੋਨੀ ਟੋਨ ਨੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨਾਲ ਸਲਮਾਨ ਰੁਸ਼ਦੀ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਉਣ ਉਪਰੰਤ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਰੁਸ਼ਦੀ ਬੋਲਣ ਲਈ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਭੀੜ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਤਾੜੀਆਂ ਵਜਾ ਕੇ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਖੱਬਾ ਹੱਥ ਉਤਾਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਅਜੇ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਹਾਲ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸਿਓਂ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਸਟੇਜ ਵੱਲ ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਵਰਗੀ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਆਉਂਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਉਹ ਕਾਲੇ ਲਬਾਦੇ ਵਿਚ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਚਿਹਰਾ ਵੀ ਕਾਲੇ ਨਕਾਬ ਨਾਲ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹਾਲ 'ਚ ਬੈਠੇ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਸਮਝ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਲੇਖਕ 'ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਮਲੇ ਦੀ ਕੋਈ ਨਾਟਕੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਹੈ।

ਰੁਸ਼ਦੀ ਆਪਣੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਅਡੌਲ ਖੜ੍ਹਾ ਉਸ ਆਦਮੀ ਵੱਲ ਤੱਕਦਾ ਰਿਹਾ, ਨਾ ਉਸ ਨੇ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤੇ ਨਾ ਬਚਾਅ ਦੀ। ਉਸ ਦਾ ਮੱਥਾ ਠਣਕਿਆ ਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ ਯਮਦੂਤ ਉਸ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ... "ਪਰ ਏਨੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬਾਅਦ ਕਿਉਂ? ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਕਿੰਨਾ ਅਗਾਂਹ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤੇ 'ਉਸ ਕਿਤਾਬ' ਨੂੰ ਲੋਕ ਭੁਲ-ਭੁਲਾ ਬੈਠੇ ਹਨ।"

ਉਹ ਸੋਚ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਹਮਲਾਵਰ ਨੇ ਸਲਮਾਨ ਰੁਸ਼ਦੀ ਉੱਤੇ 27 ਸਕਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਪੰਦਰਾਂ ਵਾਰ ਕੀਤੇ- ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ, ਮੂੰਹ, ਗਰਦਨ, ਅੱਖਾਂ, ਬਾਹਾਂ, ਛਾਤੀ ਅਤੇ ਫਿੱਡ 'ਤੇ ਬੜੇ ਡੂੰਘੇ ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖ਼ਮ ਹੋਏ। ਉਹ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਦੀ ਤਾਬ ਨਾ ਝੱਲਦਾ ਹੋਇਆ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਚਾਹੇ ਪਾਸੇ ਖੂਨ ਹੀ ਖੂਨ ਸੀ। ਰੁਸ਼ਦੀ ਦੇ ਹਾਣ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਹੈਨਰੀ ਰੀਸ ਨੇ ਹਮਲਾਵਰ ਨੂੰ ਜੱਫਾ ਪਾ ਕੇ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇੰਝ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਖੁਦ ਵੀ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਾਲ ਵਿਚ ਅਫ਼ਰਾ-ਤਫ਼ਰੀ ਮੰਚ ਗਈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ

ਲੋਕ ਰੁਸ਼ਦੀ ਦੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਫਾਇਰਮੈਨ ਨੇ ਰੁਸ਼ਦੀ ਦੇ ਖੂਨ ਦਾ ਬਹਾਅ ਰੋਕਣ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਗਰਦਨ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਨਾਲ ਦਬਾਅ ਦੇ ਰੱਖਿਆ। ਹਾਲ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਇਕ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਰੁਸ਼ਦੀ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਉਤਾਰ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਜੋ ਖੂਨ ਦਾ ਦੌਰਾ ਦਿਲ ਵੱਲ ਹੋਵੇ।

ਰੁਸ਼ਦੀ ਸ਼ਾਇਦ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਲੇਖਕ ਹੈ ਜੋ ਮੌਤ ਦਾ ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠਾ ਹਾਲ ਬਿਆਨ ਕਰ ਸਕਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਸੀ- 'ਲਿਵ ਲਿਵ'। ਉਹ ਦਰਦ ਵਿਚ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਹੋਸ਼ ਕਾਇਮ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਕੈਂਚੀ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਰਾਫ ਲੌਰੇਨ ਬ੍ਰਾਂਡ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗਾ ਸੂਟ ਉਸ ਦੇ ਬਦਨ ਤੋਂ ਚੀਰ ਕੇ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਅਫਸੋਸਜ਼ਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਚਾਬੀਆਂ ਅਤੇ 'ਡੋਬਿਟ ਕਾਰਡ' ਲਈ ਫ਼ਿਕਰਮੰਦ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਆਦਮੀ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਆਦਮੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਪਦਾਰਥਕ ਤੇ ਸਥੂਲ ਵਸਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਅਲੌਕਿਕ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੀ ਸੁਰੰਗ ਦਿਖੀ ਤੇ ਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਅਲੌਕਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਉਤਾਰ ਜਾਂਦੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀ- 'ਕਿੰਗ ਲੀਅਰ ਵਾਂਗ ਮੇਰੀ ਅਕਲ ਫੌੜ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਪਰ ਚੇਤਨਾ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਸੀ- ਆਪਣੇ ਨੰਗੇਜ਼ ਦੀ ਜ਼ਲਾਲਤ ਭੁਗਤਣ ਲਈ। ਜਦੋਂ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਹੀ ਡੂੰਘੇ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਫਲਣੀ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੰਦੇ ਦੀ ਨਿਜ਼ਾਤ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੇਵਸ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਆਪਣੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।"

ਸਲਮਾਨ ਰੁਸ਼ਦੀ ਨੂੰ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਰਾਹੀਂ ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ ਸਟੇਟ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਆਇਰੀ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ ਹੋਮੇਟ ਟ੍ਰਾਮਾ ਸੈਂਟਰ ਲਿਜ਼ਾਇਆ ਗਿਆ। ਆਪ੍ਰੋਸ਼ਨ ਥੀਏਟਰ 'ਚ ਜੁੜੇ ਸਰਜਨਾਂ ਨੂੰ ਰੁਸ਼ਦੀ ਦੇ ਬਦਨ ਦੀ ਕੋਈ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਆਪ੍ਰੋਸ਼ਨ ਥੀਏਟਰ ਵਿਚ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਸਾਹ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਖੂਨ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਿਸ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ 'ਚ ਲਗਾਤਾਰ ਉਤਾਰ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨਾਜ਼ੁਕ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਈ.ਸੀ.ਯੂ. ਵਿਚ ਵੈਂਟੀਲੇਟਰ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

ਚਾਕੂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਮਾਰ ਉਸ ਦੀ ਸੱਜੀ ਅੱਖ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅੱਖ ਦਾ ਡੋਲਾ ਤਾਜ਼ੇ ਉਬਲੇ ਆਂਡੇ ਵਾਂਗ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਲਟਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਓਪਟਿਕ ਨਰਵ ਵੀ ਕੱਟੀ ਗਈ ਸੀ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਕਦੇ ਵੀ ਸੱਜੀ ਅੱਖ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕੇਗਾ।

ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਵੈਂਟੀਲੇਟਰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਰੁਸ਼ਦੀ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਾਹ ਲੈ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਕਾਇਮ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਸੀ, "ਮੈਂ ਯਕੀਨਨ ਠੀਕ ਹੋਵਾਂਗਾ।" ਉਸ ਨੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਦੋਨੋਂ ਪੁੱਤਰ, ਸਕੇ-ਸਬੰਧੀ ਅਤੇ ਦੋਸਤ ਆਪਣੇ ਨੇੜੇ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜੋਅ ਬਾਇਡਨ ਅਤੇ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਮੈਕਰਨ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਭਾਵੁਕ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ:

"ਜਦੋਂ ਮੌਤ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਓੜਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਬੜੇ ਇਕੱਲੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਅਜਿਹੇ ਸੰਕਟ ਕਾਲ ਵਿਚ ਨੇੜਲੇ ਦੋਸਤਾਂ ਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਸਕੂਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਕੱਲੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀਤਾ ਕੰਮ ਵਿਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

ਰੁਸ਼ਦੀ ਲਈ ਟ੍ਰਾਮਾ ਸੈਂਟਰ ਦਾ ਕਮਰਾ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਏਲਿਜ਼ਾ ਦੀ ਫ਼ਿਕਰਮੰਦੀ ਤੇ ਤੀਮਾਰਦਾਰੀ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਸੀ। ਉਹ ਦਿਨ ਰਾਤ ਬਿਨਾ ਥੱਕੇ ਬਿਨਾਂ ਅੱਕੇ ਉਸ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਰੁਸ਼ਦੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਚਟਾਨ ਵਰਗਾ ਸਹਾਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਬੜੀ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਨਾਲ ਡਾਕਟਰਾਂ, ਨਰਸਾਂ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਕਾਇਮ ਰਖਿਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਰੁਸ਼ਦੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਮੇਰੀ ਜਾਚੇ ਹਮਲਾਵਰ ਬਿਲਕੁਲ ਅਨਾੜੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਚਾਕੂ ਦੇ ਇਕੋ ਵਾਰ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਵੇਂ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ, ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਿਰ ਦੇ ਚੀਰ 'ਚ ਚਾਕੂ ਦੀ ਧਾਰ ਅੱਧਾ ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਵੀ ਅੰਦਰ ਧਸ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਬ੍ਰੇਨ ਡੈੱਡ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਤੁਹਾਡੀ ਛਾਤੀ 'ਚ ਤਿੰਨ ਜ਼ਖਮ ਹੋਏ। ਸੁਈ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਫ਼ਰਕ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਹਾਰਟ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ।"

ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਏਲੀਜ਼ਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਸੱਚਮੁੱਚ... ਕਿਸੇ ਵੱਡੀ ਤਾਕਤ ਨੇ ਹੀ ਤੁਹਾਡੀ ਜਾਨ ਬਚਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਕਰਿਸਮਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।" ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਲਮਾਨ ਦਾ ਕਿਸੇ 'ਕਰਿਸਮੇ' ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬੇਸ਼ਕ ਉਹ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲਾਂ ਵਿਚ 'ਕਰਿਸਮਈ ਯਥਾਰਥ' (ਮੈਜਿਕ ਰੀਅਲਿਜ਼ਮ) ਨੂੰ ਚਿਤਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਧਾਰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਸਾਧਾਰਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਤੇ ਅਸਾਧਾਰਨ ਨੂੰ ਸਾਧਾਰਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਹੁਣ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਹੈ:

"ਮੈਂ ਕਰਿਸਮਿਆਂ 'ਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਪਰ ਮੇਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੇਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚਲੀ ਮੈਜਿਕ ਰੀਅਲਿਜ਼ਮ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਬਣਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਮੇਰੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਮੌਤ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਖਾਈ ਉੱਤੇ 'ਕਰਿਸਮੇ' ਦਾ ਪੁਲ ਉਸਾਰਨ ਵਿਚ ਜੁਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹੋਣ।" ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਥਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਨਾਇਫ' ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ: "ਕਰਿਸਮਾ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਯਥਾਰਥ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਯਥਾਰਥ ਕਰਿਸਮਈ ਹੈ; ਜਾਂ ਇੰਝ ਕਹਿ ਲਵੋ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਬਚਾਈ।"

ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਰੁਸ਼ਦੀ ਠੀਕ ਹੋਣ ਲੱਗਾ, ਜ਼ਖਮ ਭਰਨ ਲੱਗੇ, ਅੰਤੜੀਆਂ ਦੀ ਸੋਜ ਘਟਣ ਲੱਗੀ, ਫੇਫੜਿਆਂ 'ਚ ਭਰਿਆ ਪਾਣੀ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਦੰਦਾਂ ਹੇਠ ਆ ਕੇ ਕੱਟੀ ਜੀਭ ਸਟਿੱਚ ਲਾ ਕੇ ਸਿਉਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪਰ ਸੱਜਾ ਬੁੱਲ੍ਹ ਜ਼ਰੂਰ ਲਕਵੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਸੱਜੀ ਅੱਖ ਗੁਆ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਖੱਬਾ ਹੱਥ ਅਜੇ ਵੀ ਸਪਲਿੰਟ 'ਚ ਸੀ।

ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਰੁਸ਼ਦੀ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਮਾ ਸੈਂਟਰ ਤੋਂ ਮੈਨਹੱਟਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰੀਹੋਬਲੀਟੇਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਸਿਫਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਮਿਲਾਨ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਮੁੜ ਉਸ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਏਲੀਜ਼ਾ ਹੁਣ ਕੁਝ ਦੇਰ ਆਰਾਮ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਰੁਸ਼ਦੀ ਵਰਗਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਨਾ ਖੁਦ ਕਦੇ ਉਦਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਨੂੰ ਉਦਾਸ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਸ਼ਟਦਾਇਕ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਆਸ ਦਾ ਕਦੇ ਪੱਲਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ: "ਮੈਂ ਵਾਲਤੋਅਰ ਦੇ ਨਾਵਲ 'ਕੈਨਡਿਡ' ਦੇ ਨਾਇਕ ਵਾਂਗ ਮੁਰਖਤਾ ਦੀ ਹੱਦ ਤਕ 'ਆਸਵੰਦ' ਬੰਦਾ ਹਾਂ।"

ਸਵੇਰ ਦੇ 3-4 ਵਜੇ ਤੋਂ ਹੀ ਨਰਸਾਂ ਉਸ ਦਾ ਬੁਖਾਰ, ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਤੇ ਖੂਨ ਦਾ ਸੈਪਲ ਭਰਨ ਲਈ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਖਲਲ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਫਿਰ ਉਸ ਦੀ ਅੱਖ ਨਾ ਲੱਗਦੀ। ਅਜਿਹੀ ਇਕੱਲਤਾ ਵਿਚ ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਹਮਲਾਵਰ 'ਏ' ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ? ਉਹ ਆਪੇ ਸਵਾਲ ਕਰਦਾ ਤੇ ਆਪੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਕਿ 75 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਬੁੱਢਾ ਨਿਰੋਧ ਆਦਮੀ 24 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਨੌਜਵਾਨ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਹ ਚਾਕੂ ਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਜੋਂ ਤੇ ਇਕ ਅੱਜ਼ਾਬ ਵਜੋਂ ਮੀਮਾਂਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ:

"ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਕੇਕ ਕੱਟਣ ਦੀ ਰਸਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਦਾ ਕੇਕ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਸੁਆਣੀ ਸਬਜ਼ੀ ਤੇ ਫਲ ਕੱਟਦੀ ਹੈ। ਸਰਜਨ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਚੀਰ ਫਾੜ ਕਰ ਕੇ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਆਦਮੀ ਮਾਰਿਆ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

ਰੁਸ਼ਦੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਫ਼ਕਾ ਦੇ ਨਾਵਲ 'ਟਰਾਇਲ' ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸਜੀਵ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਦੋ ਹਮਲਾਵਰ ਕੇ. ਜੋਸੇਫ ਦੇ ਢਿੱਡ 'ਚ ਚਾਕੂ ਖੋਭ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਚਾਕੂ ਅਜਿਹੀ 'ਨਿਰਜੀਵ' ਵਸਤੂ ਹੈ ਜੋ ਹਿਤਕਾਰੀ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਮਾਰੂ ਵੀ; ਇਹ

ਚਾਕੂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਕਿੰਝ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਰੁਸ਼ਦੀ ਸੋਚਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਸ਼ਾ ਵੀ ਚਾਕੂ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੀ ਚੀਰ ਫਾੜ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗਲੀਆਂ-ਸੜੀਆਂ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀਆਂ ਰੁੜੀਵਾਦੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਜੁੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ 'ਜੋ ਹੈ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ' ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ

ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ Post traumatic stress disorder (PTSD) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਜਿਵੇਂ ਚਾਕੂ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖੁੰਭਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤਣਾਅ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਬੰਦਾ ਜਾਂ ਤਾਂ ਡਿਪ੍ਰੈਸ਼ਨ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ 'ਡਰ' ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਦੌਰੇ ਪੈਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫਲੈਸ਼ ਬੈਕ ਜਾਂ ਸੁਪਨਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪੀੜਤ ਬੰਦਾ ਉਸੇ ਦੁਖਦਾਈ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਜਿਊਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

'ਪਲੇਗ' 'ਚ ਵੀ ਮਹਾਮਾਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆ ਕੇ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਜੇ ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਚਲੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਦੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਡਰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਖੱਬੀ ਅੱਖ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਕਿਵੇਂ ਲਿਖ-ਪੜ੍ਹ ਸਕੇਗਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਦੇਖ ਸਕੇਗਾ। ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਉਸ ਲਈ ਓੜਲ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਮਾਨਸਿਕ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਕੂਨ, ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਿਸੇ ਸਾਹਿਤਕ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਹਾਸਲ

ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਪਾਰ ਕਰ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਸੀ: ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੂਜਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਵਿਚ ਕੀ ਕਰੋਗੇ? ਉਸ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਿੰਝ ਕਰੋਗੇ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪੁਰਾਣੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਹੀ ਦੁਹਰਾਅ ਕਰੋਗੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਿਊਣਾ ਚਾਹੋਗੇ।"

ਗਹਿਰੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਡੁੱਬੇ ਰੁਸ਼ਦੀ ਨੂੰ ਰੇਮੰਡ ਕਾਰਵਰ (1938-1988) ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ 'ਗਰੇਵੀ' ਦੀ ਯਾਦ ਆਈ। ਕਾਰਵਰ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਅਤੇ ਕਵੀ ਸੀ ਜੋ ਕੈਂਸਰ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਜੀਵਤ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਦਸ ਵਰ੍ਹੇ ਜਿਊਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਅੰਤ ਨੇੜੇ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖੀ- 'ਗਰੇਵੀ' (ਸ਼ੇਰਬਾ):

ਮੇਰੇ ਲਈ ਰੋਣਾ ਨਹੀਂ
ਮੈਂ ਕਿੰਨਾ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਹਾਂ
ਆਪਣੀ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਉਮੀਦ ਤੋਂ
ਮੈਂ ਦਸ ਵਰ੍ਹੇ ਵੱਧ ਜੀਵਿਆ
ਮੇਰੇ ਲਈ ਤਾਂ ਇਹ ਵਕਫ਼ਾ
ਸ਼ੇਰਬੇ ਵਾਂਗ ਸੀ ਸਵਾਦਲਾ।

ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਨੇ ਰੁਸ਼ਦੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਇਕਦਮ ਟੁੰਬਿਆ। ਉਹ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ, "ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਤਾਂ ਹਰ ਦਿਨ 'ਸ਼ੇਰਬਾ' ਹੈ। ਮੈਂ ਧਰਤੀ ਦਾ ਲਾਡਲਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਪਾਰੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੇ ਏਲੀਜ਼ਾ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਲੰਮੀਆਂ-ਚੌੜੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਘੜਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਹਰ ਨਵੇਂ ਦਿਨ ਦਾ ਰੱਜ ਕੇ ਲੁੜਫ ਲਵਾਂਗੇ! ਜੀਵਨ 'ਚ 'ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ' ਹੋ ਕੇ ਜਿਊਣ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਖੋਫ਼ਨਾਕ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਭੈ ਆ ਕੇ ਕਥਾਰਸਿਸ ਕਰਨ ਲਈ 'ਨਾਇਫ' ਪੁਸਤਕ ਲਿਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।"

ਉਹ ਠੀਕ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਮਾਰਚ 2023 ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਵਾਂ ਛਪਿਆ ਨਾਵਲ 'ਵਿਕਟਰੀ ਸਿਟੀ' ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ। ਨਿਊਯਾਰਕ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਉਹ ਲਗਭਗ 13 ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ 18 ਸਤੰਬਰ 2023 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਏਲੀਜ਼ਾ ਨਾਲ ਚਾਟਾਕੂਆ ਗਿਆ। ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਾਈਕਲ ਹਿਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਨਿੱਘਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ:

"ਉਸ ਦੁਰਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਦਿਨ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਨਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ।"

"ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਬਤ 'ਵੰਨ ਪੀਸ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਫੇਰ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂਰਤੀ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤ ਮਾਹੌਲ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਹਾਂ। ਅਜਿਹੀ ਸੋਹਣੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਵਾਪਰੀ ਹਿੰਸਕ ਵਾਰਤਾ ਤੁਹਾਡੇ ਅਫ਼ਸੋਸਨਾਕ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।"

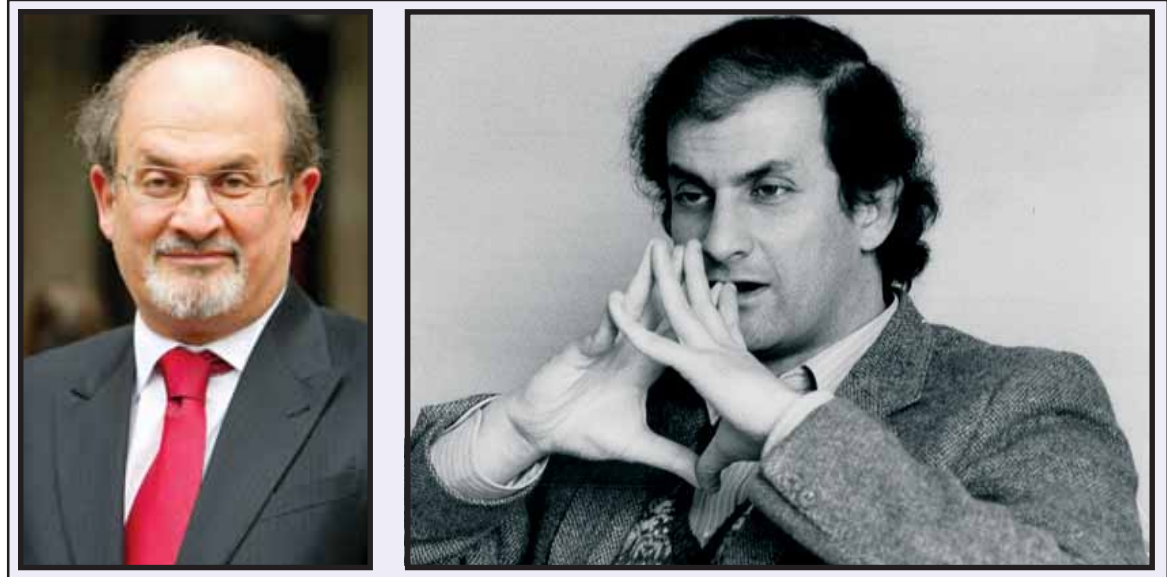
"ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ।" ਮਾਈਕਲ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਉਹ ਖਾਲੀ ਹਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋਏ। ਰੁਸ਼ਦੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਏਲੀਜ਼ਾ ਨੂੰ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ ਦਿਖਾਈ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਜਾਨਲੇਵਾ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਉਹ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਖਲੋਤਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਲਹੂ-ਲੁਹਾਨ ਹੋ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਆਉਣਾ ਉਸ ਦੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਲੋੜ ਸੀ। ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ: "ਮੈਂ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ 'ਉਸ ਥਾਂ' 'ਤੇ ਖਲੋ ਕੇ ਮੈਂ ਜੇਤੂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਡਬਲਿਊ.ਈ. ਹੇਨਲੇ ਦੀ ਕਵਿਤਾ 'ਇਨਵਿਕਟਸ' ਦੀਆਂ ਇਹ ਲਾਈਨਾਂ ਯਾਦ ਆਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਗੁਣਗੁਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ-

Under the bludgeonings of chance/my head is bloody but un-bowed.

(ਕਿਸਮਤ ਦੇ ਹਥੋੜਿਆਂ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਲਹੂ-ਲੁਹਾਨ ਕਰ ਛੱਡਿਆ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਝੁਕਿਆ ਨਹੀਂ)"

ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਇਹ ਦਰਦ ਤੇ ਤਬਾਹੀਆਂ ਡਰਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀਆਂ ਮੈਨੂੰ ਮੈਂ ਰਾਗਾਂ ਸਦਾ ਨਿਡਰ ਤੇ ਨਿਰਭੈ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਰਾਹ ਭਾਵੇਂ ਹੋਵੇ ਸੌੜਾ ਕੀ ਫ਼ਰਕ ਪੈਂਦੇ ਇਸ ਨਾਲ ਕਿੰਨੀ ਹੀ ਭਿਆਨਕ ਹੋਵੇ ਨਰਕ ਦੀ ਅੱਗ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਤਕਦੀਰ ਦਾ ਖੁਦ ਮਾਲਿਕ ਹਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਖੁਦ ਕਪਤਾਨ ਹਾਂ।

ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਸਲਮਾਨ ਰੁਸ਼ਦੀ ਅਤੇ (ਸੱਜੇ) ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ ਸਲਮਾਨ ਰੁਸ਼ਦੀ।

ਚੀਰ ਫਾੜ ਰਾਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 'ਆਰਾਮ ਵਿਚ ਖਲਲ' ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ!

ਰੁਸ਼ਦੀ ਅਨੁਸਾਰ: "ਕਲਾ ਯਥਾਰਥ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਇਹ ਦਿਲ ਪਰਚਾਵੇ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਕਲਾ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੁਝ ਵੱਖਰਾ ਸੋਚਣਾ, ਦੇਖਣਾ, ਪਰਖਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਨਵਾਂ-ਨਰੋਆ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਾਡੀ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਲਾ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਹੂਲਤ ਜਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਤਲਬਗਾਰ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਹੱਕ ਮੰਗਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਰਕ, ਦਲੀਲ, ਆਲੋਚਨਾ ਅਤੇ ਖੰਡਨ ਨੂੰ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਕਲਾ ਦਾ ਗਲਾ ਦਬਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਲਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਾਤ ਦਿੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਰਾਮਤਾ ਸੀਜ਼ਰ ਨੇ ਓਵਿਡ ਨੂੰ ਜਲਾਵਤਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਪਰ ਰੋਮਨ ਸਾਮਰਾਜ ਫ਼ਨਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤੇ ਓਵਿਡ ਦਾ ਮਹਾਂਕਾਵਿ ਅਮਰ ਹੈ। ਰੁਸ਼ ਵਿਚ ਕਵੀ ਓਸਿਪ ਮੈਂਡਲਸਟਾਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਟਾਲਿਨ ਨੇ ਰੋਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਪਰ ਨਾ ਸਟਾਲਿਨ ਰਿਹਾ ਤੇ ਨਾ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ। ਮੈਂਡਲਸਟਾਮ ਆਪਣੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਜਿਊਂਦਾ ਹੈ। ਜਨਰਲ ਫਰੈਂਕੋ ਦੇ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਨੇ ਮਹਾਨ ਕਵੀ ਲੋਰਕਾ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਲੋਰਕਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ, ਅਹਿਸਾਸ ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦਾ ਸਦੀਵੀ ਤੇ ਅਨਮੋਲ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹਨ।"

ਅਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਡੁੱਬੇ ਸਲਮਾਨ ਰੁਸ਼ਦੀ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਮਹਾਨ ਲੇਖਕ ਜੋਸੇਫ ਕੈਂਪਬੈਲ ਦੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਯਾਦ ਆਏ:

"Any disaster, you con Survive is an improvement in your character, your stature, and your Life" (ਜੇ ਕਿਸੇ ਵੱਡੀ ਆਫ਼ਤ 'ਚੋਂ ਤੁਸੀਂ ਬਚ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਚਰਿੱਤਰ, ਤੁਹਾਡੀ ਹੈਸੀਅਤ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਨਿਖਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ)। ਸੱਚਮੁੱਚ, ਸਲਮਾਨ ਰੁਸ਼ਦੀ ਵੱਡੀ ਆਫ਼ਤ 'ਚੋਂ ਬਚ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿੱਤ ਗਈ ਤੇ ਮੌਤ ਹਾਰ ਗਈ ਪਰ ਇਸ ਜਾਨਲੇਵਾ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਭਾਰੀ ਸਰੀਰਕ ਟੁੱਟ-ਭੱਜ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਦਮੇ 'ਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਮਾਨਸਿਕ ਤਣਾਅ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸਲਮਾਨ ਰੁਸ਼ਦੀ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਜਾਗਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ਮਿਜ਼ਾਜ, ਸ਼ਾਂਤ ਅਤੇ ਹੌਸਲੇ ਵਾਲਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ। ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਉਹ ਖੋਫ਼ਨਾਕ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਜਕੜ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਰਾਤ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਹੀ ਵੱਖਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਸੁਪਨੇ ਸਮਾਨੰਤਰ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੱਚ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇਮਸ ਜੁਆਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲ 'ਫਿਨੇਗਨ ਵੇਕ' ਵਿਚ 'ਸੁੱਤੇ ਦਿਮਾਗ' ਦੀ ਪੇਚੀਦਾ ਕਾਰਜ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਉਦਘਾਟਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੋਈ ਹਤਿਆਰਾ ਰੁਸ਼ਦੀ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦਾ।

ਉਹ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਡਰ ਕੇ ਭੱਜਦਾ ਤੇ ਭੱਜਦਾ-ਭੱਜਦਾ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦਾ। ਹਮਲਾਵਰ ਉਸ 'ਤੇ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਤਾਬੜ-ਤੋੜ ਵਾਰ ਕਰਦਾ ਤੇ ਉਹ ਤੁਝਕ ਕੇ ਚੀਕ ਮਾਰਦਾ ਤੇ ਕੋਲ ਪਈ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਦਿੰਦੀ।

ਸੱਜੀ ਅੱਖ ਗੁਆ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਖੱਬੀ ਅੱਖ ਦੀ ਵੀ ਮੈਕੂਲਰ ਡੀਜੇਨਰੇਸ਼ਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਅੱਖ ਦੀ ਜੋੜ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਦਹਿਲ ਗਿਆ, ਉਹ ਅੰਨ੍ਹੇਪਣ ਤੋਂ ਖੋਫ਼ ਖਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੇਕਸਪੀਅਰ ਦੇ ਨਾਟਕ 'ਕਿੰਗ ਲੀਅਰ' ਦਾ ਉਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸਜੀਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਜਦੋਂ ਡਿਊਕ ਆਫ ਕੋਰਨਵਾਲ, ਗਲਾਉਸੇਸਟਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੱਚ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਨ੍ਹਾ ਕਰ ਛੱਡਦਾ ਹੈ। ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਸ਼ੇਕਸਪੀਅਰ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਸਟ੍ਰੇਟਫੋਰਡ ਏਵਨ ਦੇ ਬੀਏਟਰ 'ਚ ਪੀਟਰ ਬਰੁਕ ਦਾ ਖੇਡਿਆ ਨਾਟਕ 'ਕਿੰਗ ਲੀਅਰ' ਹਮੇਸ਼ਾ-ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਮਨ-ਮਸਤਕ ਵਿਚ ਵਸ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੱਠ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨਾਟਕ ਦਾ ਉਹ ਭਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਉਸ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਆ-ਆ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦਾ।

ਉਹ ਸੋਚਣ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਹੋਸ਼ ਸਰਾਮਾਗੋ ਦੇ ਨਾਵਲ 'ਬਲਾਈਡਨੈੱਸ' ਵਿਚ ਅੰਨ੍ਹੇਪਣ ਦੀ ਮਹਾਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰਕ, ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਲੋਕ ਸਮਾਂ ਪੈਣ 'ਤੇ ਮੁੜ ਸੁਜਾਏ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਾਮੂ ਦੇ ਨਾਵਲ

ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਕ੍ਰਿਕਟ ਦਾ ਮਹਾਨ ਖਿਡਾਰੀ ਨਵਾਬ ਆਫ ਪਟੋਦੀ ਇਸ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਘੜੀ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ 'ਰੋਲ ਮਾਡਲ' ਬਣਿਆ। ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਕ੍ਰਿਕਟ ਟੀਮ ਦਾ ਕਪਤਾਨ ਸੀ ਤੇ ਸਲਾਮੀ ਬੱਲੇਬਾਜ਼ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਕ੍ਰਿਕਟ ਕਰੀਅਰ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦੌਰ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹ ਭਿਆਨਕ ਕਾਰ ਹਾਦਸੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਇਕ ਅੱਖ ਗੁਆ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਸਿਰਫ਼ ਤੀਹ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਰੀ ਤੇ ਇਕ ਅੱਖ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਬੱਲੇਬਾਜ਼ ਵੈਸਟਇੰਡੀਜ਼ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਗੇਂਦਬਾਜ਼-ਹੱਲ ਅਤੇ ਫਿਸ਼, ਸਾਹਮਣੇ ਡਟ ਕੇ ਖਲੋਤਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਸੈਂਕੜਾ ਵੀ ਬਣਾਇਆ। ਭਾਰਤੀ ਕ੍ਰਿਕਟ ਦੇ ਇਸ 'ਟਾਈਗਰ' ਨਾਲ ਹਿੰਦੀ ਸਿਨੇਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਦਾਕਾਰਾ ਸ਼ਰਮਿਲਾ ਟੈਗੋਰ ਨੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਇਆ। ਸਲਮਾਨ ਰੁਸ਼ਦੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:

"ਮੈਂ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਵਾਬ ਆਫ ਪਟੋਦੀ ਮੇਰਾ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਉਹ ਧੁੰਧਾਧਾਰ ਗੇਂਦਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਿਨਾਂ ਡੋਲੋ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਗਲਾਸ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਭਰ ਸਕਦਾ, ਮੈਂ ਸੜਕ 'ਤੇ ਰਾਹਗੀਰ ਨਾਲ ਟਕਰਾਏ ਬਿਨਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਤੁਰ ਸਕਦਾ ਤੇ ਇਕ ਅੱਖ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਸੁਜਾਏ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਣਾ ਸਮਝੇ।"

ਸਲਮਾਨ ਰੁਸ਼ਦੀ ਆਪਣੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨੇੜਲੇ ਮਿੱਤਰ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਵਲਕਾਰ ਮਿਲਾਨ ਕੁੰਡੇਰਾ ਦੇ ਨਾਵਲ 'ਅਨਬੀਅਰੇਬਲ ਲਾਈਟਨੈੱਸ ਆਫ ਬੀਇੰਗ' ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਕੋ ਵਾਰੀ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੂਜਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਖਰੜੇ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਸੋਧ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਪਰ 12 ਅਗਸਤ 2022 ਨੂੰ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, "ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਜ਼ਖਮ ਭਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਸਦਮੇ 'ਚੋਂ ਤਕੜਾ ਹੋ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਾਂਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਐਨੀ ਤਸੱਲੀ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾਨਲੇਵਾ ਹਮਲੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜੀਵਤ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸੁਗਾਤ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿਲੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੁੰਡੇਰਾ ਅਸੰਭਵ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਕਾਸ਼ ਉਹ ਜਿਊਂਦਾ ਹੁੰਦਾ!"

ਉਹ ਅਗਾਂਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, "ਮੈਂ ਸਭ

ਰੁਸ਼ਦੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਫ਼ਕਾ ਦੇ ਨਾਵਲ 'ਟਰਾਇਲ' ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸਜੀਵ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਦੋ ਹਮਲਾਵਰ ਕੇ. ਜੋਸੇਫ ਦੇ ਢਿੱਡ 'ਚ ਚਾਕੂ ਖੋਭ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਚਾਕੂ ਅਜਿਹੀ 'ਨਿਰਜੀਵ' ਵਸਤੂ ਹੈ ਜੋ ਹਿਤਕਾਰੀ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਮਾਰੂ ਵੀ; ਇਹ ਚਾਕੂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਕਿੰਝ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰੁਸ਼ਦੀ ਸੋਚਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਸ਼ਾ ਵੀ ਚਾਕੂ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੀ ਚੀਰ ਫਾੜ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗਲੀਆਂ-ਸੜੀਆਂ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ: ਪੰਨਾ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ

ਚੰਦ ਮਿੱਟੀ ਰੰਗੇ ਬੱਦਲਾਂ ਉਹਲਿਉਂ ਬਾਹਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਚੰਨ ਚਾਨਣੀ ਪੱਛਮ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲੋਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹਵਾ ਨਾਲ ਝੁਮਕਦੀਆਂ, ਜਵਾਰ ਅਤੇ ਕਮਾਦ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡ ਰਹੀ ਸੀ। ਰਾਧੇ ਰਾਮ ਅਤੇ ਮੈਂਗਲ ਰਾਏਕੋਟ ਤੋਂ ਅੱਚਰਵਾਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਕੱਚੇ ਰਾਹ ਘੰਟਾ-ਘੰਟਾ ਤੁਰਦੇ-ਤੁਰਦੇ ਫੇਰ ਉਸ ਰਾਹ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਫਸਲਾਂ ਵਿਚਦੀ, ਖਾਲੇ-ਖਾਲੇ ਪੂਰਬ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੁਰਨ ਲੱਗੇ ਸਨ। ਰਾਧੇ ਰਾਮ ਮੁਹਰੇ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂਗਲ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚਲੇ ਕੀੜਿਆਂ-ਮਕੋੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਪੋਲੇ-ਪੋਲੇ ਪੈਰੀਂ ਖਾਲੇ-ਖਾਲੇ ਵੀਹ ਕੁ ਮਿੰਟ ਤੁਰਨ ਬਾਅਦ ਉਹ ਪੱਕੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਵਾਲੇ ਕੋਠੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇ। ਕੋਠੇ ਮੁਹਰੇ ਡਰੇ ਬਣਾ ਦੇ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਉਠ ਕੇ ਉਜਾਗਰ ਮਾਹਮਦਪੁਰ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਏ। ਉਸ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ ਕਿਹਾ-

“ਬੋੜ੍ਹਾ ਅਗਾਹਾਂ ਚੱਲਣੈ। ਮੇਰੇ ਮਗਰ-ਮਗਰ ਤੁਰੇ ਆਇਓ।”

ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਚੁੱਪ-ਚੁੱਪ ਦਰਮਿਆਨੇ ਕੱਦ, ਭਰਵੇਂ-ਗੱਠਵੇਂ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਵਿਰਲੇ-ਵਿਰਲੇ ਧੌਲਿਆਂ ਵਾਲੀ ਕਾਲੀ

ਲੰਮੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵਾਲੇ ਉਜਾਗਰ ਮਾਹਮਦਪੁਰ ਦੇ ਮਗਰ-ਮਗਰ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਨੂੰ ਤੁਰੇ। ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਦੇ ਲੱਗਭਗ ਤੁਰਨ ਬਾਅਦ ਉਹ ਮੱਕੀ ਦੇ ਖੇਤ

ਬਾਰੂ ਸਤਵਰਗ

ਨੇੜਲੇ ਛੱਪਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ। ਮੱਕੀ ਦੇ ਖੇਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਗੱਭਰੂ ਜੱਗੇ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਏ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਛੱਪਰ ਨੇੜੇ ਡਰੇ ਮੰਜਿਆਂ 'ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ। ਉਜਾਗਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਕਿਉਂ ਬਈ ਜੱਗਿਆ ਜੱਟਾ! ਸਾਥੀ ਹਾਲੇ ਬਹੁਤਿਆ ਨਹੀਂ?”

“ਹਾਲੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤਿਆ ਨਹੀਂ ਚਾਚਾ।” ਉਜਾਗਰ ਨੂੰ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਕਾਡਰ ਅਪਣੱਤ ਨਾਲ ਚਾਚਾ ਹੀ ਆਖਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ। “ਚਲੋ, ਬਹੁਤ ਜਾਂਦੈ!”

ਉਜਾਗਰ ਮਾਹਮਦਪੁਰ ਨੇ ਬੋਲਣ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਆਦਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਖੱਬੀ ਅੱਖ ਬੋਮਲਮੀ ਮੀਚੀ। ਉਹ ਚਾਚੇ ਹਾਲੇ ਜੱਗੇ ਵੱਲੋਂ ਭੁੰਨ ਕੇ ਰੱਖੀਆਂ ਛੱਲੀਆਂ ਦੇ ਦਾਣੇ ਚੱਬ ਹੀ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਸੱਤਿਆਜੀਤ ਆਇਆ। ਉਹਨੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਪੇਂਡੂਆਂ ਵਾਂਗ ਪੱਗ ਲੜ ਛੱਡ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਗਲ ਕਲੀਆਂ ਵਾਲਾ ਕੁੜਤਾ ਤੇ ਤੇੜ ਚਾਰਖਾਨੇ ਦਾ ਚਾਦਰਾ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹ ਰਾਧੇ ਰਾਮ ਅਤੇ ਮੈਂਗਲ ਨੂੰ ਗਲਵਕਤੀ ਪਾ ਕੇ ਮਿਲਿਆ। ਕੁਝ ਮਿੰਟ ਸਾਧਾਰਨ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਸੱਤਿਆਜੀਤ ਮੈਂਗਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਖੱਟੇ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਸਣ ਦੀ ਫਸਲ ਦੇ ਖੇਤ ਵੱਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰਿਆ। ਸਣ ਦਾ ਖੇਤ ਲੰਘ ਕੇ ਉਹ ਜਾਮਣੀ ਰੰਗ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲੇ ਨਰਮੇ ਦੇ ਖੇਤ ਦੀ ਵੱਟ ਉੱਤੇ ਬੈਠੇ।

“ਹੋਰ ਸੁਣਾ ਮੈਂਗਲ! ਇੰਟੈਰੋਗੇਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਿਵੇਂ ਰਹੀ?”

“ਸੱਚ ਪੁੱਛਵੈਂ ਭਰਾਵਾ! ਇੰਟੈਰੋਗੇਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਵਾਲੇ ਬੁੱਚੜ ਮੈਨੂੰ ਠਿੱਬੀ ਲਾ ਗੇ।”

ਮੈਂਗਲ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉੱਤੇ ਪਸਰੀ ਹੀਣ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਜਾਂਚਦੇ ਸੱਤਿਆਜੀਤ ਨੇ ਅਪਣੱਤ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਬਾਂਹ ਮੈਂਗਲ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਉੱਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ- “ਮੈਂਗਲ! ਬੰਦਾ ਡਿੱਗ-ਡਿੱਗ ਹੀ ਸਵਾਰ ਬਣਦੈ। ਬੁੱਚੜ ਠਿੱਬੀ ਲਾ ਗਏ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਇੰਟੈਰੋਗੇਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਨਾਲ ਵਾਹ ਵੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪਿਆ...” ਸੱਤਿਆਜੀਤ ਨੇ ਬੋਲਦੇ-ਬੋਲਦੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, “... ਠਿੱਬੀ ਕੀ ਲਾ ਗੇ ਮੈਂਗਲ ਉਹ? ਤਾਂ ਕਿ ਆਪਾਂ ਹੋਰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਨੂੰ ਰੋਕ ਸਕੀਏ। ਡਰਨ ਘਬਰਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ। ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਘਾਟਾਂ ਵੀ ਸਿਖਾਉਂਦੀਏ...!”

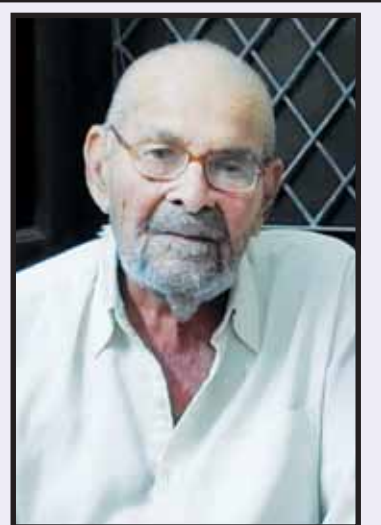
ਸੱਤਿਆਜੀਤ ਵੱਲੋਂ ਅਪਣੱਤ ਭਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗੱਲ ਨੇ ਮੈਂਗਲ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੀਣ ਭਾਵਨਾ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਘਟਾਈ। ਉਸ ਅੰਦਰਲੀ ਘਬਰਾਹਟ ਮੱਠੀ ਹੋਈ। ਉਹ ਸਚਾਈ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇੰਟੈਰੋਗੇਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਤਸੱਦਦ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਸਹਿਣ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਪੁਲਸੀਆਂ ਦੇ ਦਾਅਪੇਚ

ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਘੇ ਨਕਸਲੀ ਆਗੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ ਉਰਫ ਕਰਮ ਚੰਦ ਉਰਫ ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ ਦਾ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ 96 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਰੂਪੋਸ਼ ਸਨ। ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਾਰਕੁਨ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਮਰਹੂਮ ਬਾਰੂ ਸਤਵਰਗ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਲੋਕ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਮਰੇਡ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਨਾਵਲ ‘ਪੰਨਾ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ’ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਂਡ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੌਰ ਦੇ ਝਲਕਾਰੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਵਕਤ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਰੁਲ ਰਹੀ ਗਰੀਬ ਜਨਤਾ ਦੇ ਸੁਫਨੇ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਕਾਰਜ ਆਰੰਭੇ ਸਨ। ਇਸ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ ਦਾ ਫਰਜ਼ੀ ਨਾਂ ਸੱਤਿਆਜੀਤ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਇੰਟੈਰੋਗੇਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਬਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, “ਉਏ ਉੱਲੂਆ, ਤੂੰ ਐਵੇਂ ਹੀ ਹੱਡ ਤੜਵਾਈ ਜਾਨੈ... ਤੇਰੇ ਲੀਡਰ ਸੱਤਿਆਜੀਤ ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਹੱਗਿਆ-ਮੂਤਿਆ ਬਕ’ਤਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਵੀ ਤੇਰੇ ਵਾਂਗ ਛਿੱਤਰ ਖਾਈ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਜਦ ਅਸੀਂ ਵੱਡੇ ਯੋਧੇ ਨੂੰ ਪੁੱਠੇ ਲਮਕਾ ਕੇ ਸਿਰਾਂ ਬੱਲੇ ਸਟੋਵ ਬਾਲਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ

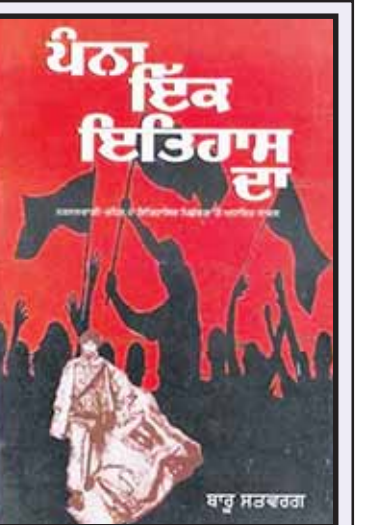
ਉਹ ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਕੁਝ ਮਿੰਟ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਫੇਰ ਉਹ ਵੱਟ ਉੱਤੇ ਉੱਠ ਕੇ ਛੱਪਰ ਵੱਲ ਤੁਰੇ। ਉਹ ਜਦ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਵਾਪਿਸ ਪਹੁੰਚੇ, ਉਦੋਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਚਾਹ ਪੀ ਰਹੇ ਸਨ। ਜੱਗੇ ਨੇ ਖਾਲੀ ਹੋਈਆਂ ਬਾਟੀਆਂ, ਨੇੜਲੇ ਖਾਲੂ ਵਿਚਲੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਧੋ ਕੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਉਤਲੀ ਪਤੀਲੀ ਵਿਚਲੀ ਚਾਹ ਦੇ ਬਾਟੀਆਂ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਮੈਂਗਲ ਅਤੇ ਸੱਤਿਆਜੀਤ

ਪਤਲੇ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲੀ ਦਾੜ੍ਹੀ-ਮੁੱਛਾਂ ਵਾਲੇ ਅਮਰ ਨੇ ਮੰਜੇ ਉੱਤੇ ਉੱਠ ਕੇ ਆਮ ਰਾਹ ਉਤਲੇ ਫੱਟਿਆਂ ਵਾਲਾ ਫਾਟਕ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਸੱਤਿਆਜੀਤ ਅਤੇ ਉਜਾਗਰ ਘਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਅਮਰ ਕੋਲ ਦੀ ਲੰਘ ਕੇ ਸਬਾਤ 'ਚ ਵਿਛੀ ਦਰੀ ਉਤਲੇ ਗਏ। ਉੱਤੇ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਬੰਦ ਰਾਏਪੁਰ, ਬਾਬਾ ਬੂੜਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਪਏ। ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ

ਉਘਾ ਨਕਸਲੀ ਆਗੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ ਉਰਫ ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ।

ਸੱਤਿਆਜੀਤ ਨੇ ਹਕੀਮਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਜਗੀਰਦਾਰ ਖਿਲਾਫ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਨਾਜ਼ਮ ਨੇ ਭੀਖੀ ਦੇ ਧਨਾਢ ਲਾਲੇ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਹੇਠਲੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਭੀਖੀ, ਸਮਾਉਂ ਅਤੇ ਨੇੜੇ-ਨੇੜੇ ਦੇ ਹੋਰ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਇੱਕ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ।

ਨਾਵਲ ‘ਪੰਨਾ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ’ ਦਾ ਸਰਵਰਕ।

ਨੂੰ ਫੜਾਈ। ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਚੰਦ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੱਦਲਾਂ ਨਾਲ ਲੁਕਣ ਮੀਟੀ ਖੇਡੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰਾਧੇ ਰਾਮ ਅਤੇ ਮੈਂਗਲ, ਸੱਤਿਆਜੀਤ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾ ਕੇ ਮੁੜ ਉਸੇ ਖਾਲ ਤੁਰੇ ਜਿਸ ਖਾਲ ਉਜਾਗਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮਿੰਟ ਪਿੱਛੋਂ ਸੱਤਿਆਜੀਤ ਅਤੇ ਉਜਾਗਰ ਨੇ ਸਾਉਣੀ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚਦੀ ਅੱਚਰਵਾਲ ਵੱਲ ਜਾਂਦੀ ਡੰਡੀ-ਡੰਡੀ ਚਾਲੇ ਪਾਏ।

ਅੱਚਰਵਾਲ ਦੀਆਂ ਨਿਆਈਆਂ ਵਿਚਲੇ ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿਹੜੇ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦਾ ਕੁੱਤਾ ਪੈੜ-ਚਾਲ ਕੰਨੀ ਪੈਦਿਆਂ ਹੀ ਭੌਂਕਣ ਲੱਗਿਆ। ਘਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਵਿਯੋਗੀ ਦੇ ਮੰਜੇ ਨੇੜਲੇ ਦੂਸਰੇ ਮੰਜੇ ਉੱਤੇ ਜਾਗਦੇ ਪਏ ਘਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਅਮਰ ਨੇ ਬੋਲਣ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤੀ ਨੱਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਭੌਂਕਦੇ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਝਿੜਕਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਬਹਿਨੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਕਤੀਹੜਾ ਪਰਾਂ।” ਕੁੱਤਾ ਪੂਛ ਲੱਤਾਂ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਮੁੜ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਸਉਲੇ ਰੰਗ,

ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨੇ ਆ ਘੇਰਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੁਆਰਡੀਨੇਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਦੀ ਸਵੇਰ ਦੇ ਅੱਠ ਵਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ, ਬਾਹਰ ਡਰੇ ਮੰਜੇ ਉੱਤੇ ਕੁਆਰਡੀਨੇਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਬਾਤ 'ਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਦੇਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤੈਨਾਤ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਅਮਰ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਕਾਮਰੇਡ ਲਈ ਚਾਹ ਅਤੇ ਖਾਣਾ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਸੀ।

ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹੀ ਸੱਤਿਆਜੀਤ ਵੱਲੋਂ ਮੈਂਗਲ ਵਿਚ ਆਈ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਮੈਂਗਲ ਵਿਚ ਆਈ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈਂਦਿਆਂ ਦੋ-ਸਵਾ ਦੋ ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਲੰਬੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੌਰਾਨ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਲਏ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਕੁਆਰਡੀਨੇਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਅੰਡਰਗਰਾਊਂਡ ਹੋ ਕੇ ਕੁਲਵਕਤੀ ਬਣ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਸੰਪਰਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨਾਂ ਸੰਪਰਕਾਂ ਦਾ ਮੈਂਗਲ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਅਜੰਡੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਭੀਖੀ ਵਾਲੇ ਲਾਲੇ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਹੇਠਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ, ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਅਤੇ ਢੋਲ ਵਜਾ ਕੇ ਲਾਲ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਕੀਮਾਂ ਵਾਲੇ ਜਗੀਰਦਾਰ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖੇਤਾਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਿਰਲੇ ਦੇ ਰੋਪੜ ਵਿਚਲੇ ਬੀਜ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਫਾਰਮ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਕੁਆਰਡੀਨੇਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਵੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਬਾਅਦ ਮੀਟਿੰਗ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ। ਫੇਰ ਦਿਨ ਦੇ ਛਿਪਾ ਦੇ ਘੁਸਮੁਸੇ ਵਿਚ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਉੱਥੋਂ

ਸੱਤਿਆਜੀਤ ਨੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਤਕੜਾ ਲਗਾਉ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਜੀਤ ਨਾਉਂ ਦੇ ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਹੀਂ ਹਕੀਮਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਸੋਟੀ ਧਰਾਅ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਪੰਜਵੇਂ-ਸੱਤਵੇਂ ਦਿਨ ਰਾਤ-ਬਰਾਤੇ ਗੁਰਜੀਤ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਬਾਬੂ ਅਤੇ ਦਲੀਪ ਹੋਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਚੌਕਸੀ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਪੱਖੋਂ ਸਿੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਾਉਂਦੇ।

ਨਾਵਲ ਅੰਸ਼

ਚੌਕਸੀ ਨਾਲ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਕੰਮ-ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ।

ਕੁਆਰਡੀਨੇਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਕੰਮ-ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਗੁਪਤ ਰਹਿੰਦੇ ਸਰਗਰਮ ਹੋਏ। ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦੇਵ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਅੱਡਿਆਂ 'ਤੇ ਬਿਰਲਾ ਬੀਜ ਫਾਰਮ ਦੇ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਬੀਜ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੇਧ ਦੇਣ ਵਿਚ ਜੁਟਿਆ। ਬਾਬਾ ਬੂੜਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕਾਮਰੇਡਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਸਰਗਰਮਾਂ ਦੇ ਵਿਉਂਤੇ ਸਟੱਡੀ ਸਰਕਲਾਂ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ-ਲੈਨਿਨਵਾਦ ਅਤੇ ਮਾਉ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਚਾਨਣ ਵਿਖੇਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਕਾਮਰੇਡ ਗੰਧਰਵ ਸੈਨ ਨੇ ਸ਼ਿਵਾਲਕ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਅੰਦਰਲੇ ਹਾਜ਼ੀਪੁਰ ਖੇਤਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੈਪਸੂ ਮੁਜ਼ਾਰਾ ਘੋਲ ਦੇ ਕੀਮਤੀ ਤਜਰਬੇ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਦਿਆਂ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਗਰੀਬ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਰਈ ਘੋਲ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਗੰਧਰਵ ਸੈਨ ਮੁਜ਼ਾਰਾ ਲਹਿਰ 'ਚ ਆਪਣੇ ਨੇੜਲੇ ਸਾਥੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪੱਖੋਂ ਠੀਕ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਕਾਮਰੇਡ ਛੱਜੂ ਰਾਮ ਵੈਦ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਵੀ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਲੈਣ ਲੱਗਿਆ। ਬੰਦ ਰਾਏਪੁਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਸੱਜਣ ਰਾਮਪੁਰਾ ਮੰਡੀ ਨੇੜਲੇ ਪਿੱਥੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰਿਤ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਸੱਤਿਆਜੀਤ ਨੇ ਹਕੀਮਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਜਗੀਰਦਾਰ ਖਿਲਾਫ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਨਾਜ਼ਮ ਨੇ ਭੀਖੀ ਦੇ ਧਨਾਢ ਲਾਲੇ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਹੇਠਲੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਭੀਖੀ, ਸਮਾਉਂ ਅਤੇ ਨੇੜੇ-ਨੇੜੇ ਦੇ ਹੋਰ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਇੱਕ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ।

ਹਕੀਮਾਂ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਜਗੀਰਦਾਰ ਦੀ ਦੋ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਰੱਕੜਾਂ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਹਕੀਮਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਘੁਮਾਂ ਦੇ ਲੱਗਭੱਗ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਅੰਦਰਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਖੇਤੀ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਉਸ ਦੇ ਮੁਖਤਿਆਰ ਹੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਜਗੀਰਦਾਰ ਆਪ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਜਨਰਲ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਤੈਨਾਤ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਜਨਰਲ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਰਟਾਇਰ ਹੋਣ ਬਾਅਦ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਪਟਿਆਲੇ ਵਿਚਲੀ ਆਪਣੀ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਬਸ ਉਹ ਰੱਕੜਾਂ ਅਤੇ ਹਕੀਮਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚਲੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤੀ ਫਾਰਮਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਖੇਤੀ ਫਾਰਮਾਂ ਦੇ ਖਰਚ ਆਮਦਨ ਦਾ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਮੁਖਤਿਆਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਟਿਆਲੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਹੀ ਦੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ।

ਸੱਤਿਆਜੀਤ ਨੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਤਕੜਾ ਲਗਾਉ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਜੀਤ ਨਾਉਂ ਦੇ ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਹੀਂ ਹਕੀਮਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਸੋਟੀ ਧਰਾਅ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਪੰਜਵੇਂ-ਸੱਤਵੇਂ ਦਿਨ ਰਾਤ-ਬਰਾਤੇ ਗੁਰਜੀਤ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਬਾਬੂ ਅਤੇ ਦਲੀਪ ਹੋਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਚੌਕਸੀ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਪੱਖੋਂ ਸਿੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਾਉਂਦੇ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ਕਿ ਖੁਦ ਉਹ ਵੀ ਅਗਾਹਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਈ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਉਹੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਦੀਵਿਆਂ ਤੋਂ ਅਗਾਹਾਂ ਦੀਵੇ ਬਲਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ। ਇਹ ਅਮਲ ਤਕਰੀਬਨ ਚਾਰ ਜਾਂ ਸਵਾ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਫੇਰ ਬਾਬੂ ਅਤੇ ਦਲੀਪ ਨੇ ਇੱਕ ਰਾਤ ਬਾਬੂ ਕੇ ਬਾਹਰਲੇ ਘਰੇ ਚਾਲੀ-ਬਿਊਲੀ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਦਾ ਸੰਤਾਪਿਆ ਵਜੂਦ

ਖੇਤਰਫਲ ਪੱਖੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸੂਬੇ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵੱਖਰੇ ਮੁਲਕ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ 1948 ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸੱਤ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਆਏ ਪਰ ਆਪਣੀ ਬਹਾਦਰੀ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਬਲੋਚਾਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਹਕੂਮਤਾਂ ਦੇ ਨੱਕ ਵਿਚ ਦਮ ਕਰੀ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਸੀਨੀਅਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਬਲੋਚਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦਿਲਚਸਪ ਪੱਖ ਉਘਾੜੇ ਹਨ।

ਮੁੱਢੇ ਜੰਗ-ਇ-ਆਜ਼ਾਦੀ ਕਾ ਮਜ਼ਾ ਮਾਲੂਮ ਹੈ ਬਲੋਚਾਂ ਪਰ ਜ਼ੁਲਮ ਕੀ ਇਤਹਾ ਮਾਲੂਮ ਹੈ ਮੁੱਢੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਮੈਂ ਜੀਨੇ ਕੀ ਦੁਆ ਨਾ ਦੇ ਮੁੱਢੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਮੈਂ ਸਾਠ ਸਾਲ ਜੀਨੇ ਕੀ ਸਜ਼ਾ ਮਾਲੂਮ ਹੈ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰ ਹਬੀਬ ਜਾਲਿਬ (1928-1993) ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਅਲਫ਼ਾਜ਼ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਬਲੋਚਾਂ ਦੀ ਦੁਰਦਸਾ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਲੋਚ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਸੀ: ਜੰਮਪਲ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦਾ, ਇੰਤਕਾਲ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ। ਪਰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਇਖ਼ਲਾਕਪੂਸਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੇ ਕੈਦਾਂ ਕਈ ਕੱਟੀਆਂ। ਢਾਈ ਸਾਲ ਕੋਇਟਾ (ਬਲੋਚ ਰਾਜਧਾਨੀ) ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਵੀ ਕੈਦ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਕੈਦ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਬਲੋਚਾਂ ਦੇ ਹਸਰ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕੁਝ ਜਾਣਿਆ-ਸੁਣਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਲੋਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਤਰਜਮਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਬਲੋਚ ਸੰਘਰਸ਼ 1948 ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਉਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ 227 ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼। 227

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇਜ
ਫੋਨ: +91-98555-01488

ਦਿਨ ਕਲਾਤ ਰਿਆਸਤ (ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਦਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਨਾਮ) 'ਆਜ਼ਾਦ' ਮੁਲਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਕਰਾਚੀ ਸੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਵ-ਸਥਾਪਿਤ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ। ਉਥੇ ਕਲਾਤ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਦੁਤਘਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਿੱਥੇ ਉਸ 'ਮੁਲਕ' ਦਾ ਆਪਣਾ ਝੰਡਾ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤਕ ਝੁੱਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਪਰ 27 ਮਾਰਚ 1948 ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਨੇ ਕਲਾਤ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਕਲਾਤ ਦੇ ਖਾਨ (ਮਹਾਰਾਜਾ) ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਅਹਿਦ ਉੱਤੇ ਦਸਤਖ਼ਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਜੋ ਰਿਆਸਤ ਨੂੰ ਬਲੋਚੋਂ ਖੂਨ-ਖਰਾਬੇ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਭੂਗੋਲਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਲੇਵਾਂ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜੇ। ਬਲੋਚਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਲੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਜਾਰੀ ਹੈ ਸਗੋਂ ਹੁਣ ਵੱਧ ਖੂਨੀ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ 11 ਨਵੰਬਰ ਤੱਕ ਬਲੋਚ ਇੰਤਹਾਪੰਸਦਾਂ ਨੇ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਤੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਸਿੰਧ ਸੂਬੇ ਵਿਚ 723 ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਮੀ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਮਾਰੇ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਫੌਜੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਵਾਬੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ 437 'ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ' ਮਾਰੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਲੋਕ ਉਹ ਸਨ ਜੋ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਨੇ ਜਬਰੀ ਬੰਦੀ ਬਣਾ ਲਏ ਸਨ ਜਾਂ ਜੋ ਫਿਰ ਕਈ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਘਰੋਂ ਲਾਪਤਾ ਸਨ। ਬਲੋਚਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਖ਼ੁਫ਼ੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੀ ਹੋਣੀ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਬਲੋਚ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਇਸ ਹੋਣੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਜਲਾਵਤਨ ਹੋ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਯੂਰੋਪ ਜਾ ਵਸੇ। ਪਰ ਉਥੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਚਾਅ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਪੱਤਰਕਾਰ ਤੇ ਲੇਖਕ ਸਾਜਿਦ ਹੁਸੈਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ। ਉਹ 2020 ਵਿਚ ਸਵੀਡਨ ਦੇ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਸ਼ਹਿਰ ਉਪਾਸਲਾ ਨੇੜਲੇ ਦਰਿਆ ਵਿਚੋਂ ਮਰਿਆ ਮਿਲਿਆ। ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੱਸਿਆ। ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਕਰੀਬੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦਰਿਆ ਫਾਇਰਿਸ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਏਨਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੀ ਕਿ ਡੁੱਬ ਕੇ ਮਰਨਾ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਸੀ। ਸਾਜਿਦ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੇ ਨਾਵਲ ਦੇ ਖਰੜੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਕੇ ਹੁਣ ਉਸ ਦੇ ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਹਨੀਫ਼ ਨੇ ਫ਼ੁਪਵਾਇਆ ਹੈ। ਨਾਮ ਹੈ 'ਦਿ ਸੈਸੀਬਲ ਬਲੋਚ'। ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸਾਜਿਦ ਦੀ ਹੀ ਜੀਵਨ ਕਥਾ ਹੈ। ਬਲੋਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਜ਼ੁਬਾਨ ਬਖ਼ਸ਼ਦਾ ਹੈ ਇਹ ਨਾਵਲ।

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੂਬਾ

ਜ਼ਮੀਨੀ ਰਕਬੇ ਪੱਖੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੂਬਾ ਹੈ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ। ਕੁਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਭੂਮੀ ਦਾ 44 ਫ਼ੀਸਦੀ ਰਕਬਾ ਹੈ ਇਸ ਕੋਲ। ਪਰ ਜ਼ਮੀਨ ਪਥਰੀਲੀ, ਖੁਰਦਰੀ ਤੇ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖੀ ਵਸੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਘੱਟ ਹੈ। 2017 ਵਿਚ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੀ ਆਬਾਦੀ 1.49 ਕਰੋੜ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ 69 ਲੱਖ ਬਲੋਚ ਸਨ। ਬਾਕੀ ਪਸ਼ਤੂਨ, ਹਜ਼ਾਰੇ, ਸਿੰਧੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹਨ। ਵਸੋਂ ਦਾ ਇਹ ਅਸੰਤੁਲਨ ਬਲੋਚਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਧਾਉਂਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਬਲੋਚ ਕੌਮ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਨਸਲ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਕੁਰਦਾਂ, ਬ੍ਰਾਹਵੀਆਂ (ਜਾਂ ਬ੍ਰਾਹੁਈਆਂ) ਤੇ ਅਹਿਮਦਜ਼ਈ ਨਸਲਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਹੈ। ਕੁਰਦ, ਸੀਰੀਆ ਤੋਂ ਆਏ; ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ। ਬ੍ਰਾਹਵੀ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਅਸਲ ਵਾਸੀ ਸਨ। ਅਹਿਮਦਜ਼ਈ, ਅਰਬ ਮੂਲ ਦੇ ਸਨ ਜੋ ਨੌਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਤਤਕਾਲੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਏ। ਕਲਾਤ ਦੇ ਖਾਨ ਅਹਿਮਦਜ਼ਈ ਸਨ (ਆਪਣੀ ਜੱਦ ਅਰਬੀ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ), ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਵੀਆਂ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਸਾਥ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਬ੍ਰਾਹਵੀ ਹੁਣ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਚਾਰ ਤੋਂ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ ਬਲੋਚ ਸਭਿਅਤਾ। ਬੈਬੀਲੋਨੀਆਈ ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਕੁਰਦਾਂ ਦੀ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਵੱਲ ਹਿਜਰਤ ਹੋਈ। ਬ੍ਰਾਹਵੀ ਆਪਣਾ ਮੂਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦਰਾਵਿੜਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ 200 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਬਦ, ਤਮਿਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ, ਨਸਲੀ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਲੋਚ ਖ਼ੁਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੌਮ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਿੰਨ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹ:

ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਇਰਾਨ ਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ। ਇਰਾਨ ਦਾ ਸੀਸਤਾਨ-ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਸੂਬਾ ਉਥੋਂ ਦੇ ਬਲੋਚਾਂ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਉਹ ਨਿਮਰੋੜ ਤੇ ਹੇਲਮੰਦ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਵਸੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਰ ਉਥੇ ਉਹ ਵੱਖਵਾਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਰਾਨੀ ਬਲੋਚੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਬਲੋਚਾਂ ਨਾਲ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋਣ ਦੇ ਯਤਨ ਲਗਾਤਾਰ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ, ਖਾਤਕੂਪਣਾ ਇਰਾਨੀ ਪਾਸੇ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪਾਸੇ ਵੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲ ਵੱਧ ਕਿਉਂਕਿ ਬਲੋਚ ਵਸੀਲਿਆਂ ਦੀ ਜੋ ਲੁੱਟ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੋਈ, ਉਹ ਇਰਾਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਸੀਸਤਾਨ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜ਼ਰਖੇਜ਼ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਦੇ ਸਰੋਤ ਵੀ ਵੱਧ ਹਨ। ਫਲ ਖ਼ੂਬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਨਿੱਤ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਚੰਗਾ ਜ਼ਰੀਆ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ

ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕੇਗਾ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਭਾਰਤ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਗਵਾਦਰ ਵਾਲਾ ਇਲਾਕਾ 'ਮਾਨ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ 1958 ਵਿਚ 'ਮਾਨ ਪਾਸੋਂ' ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਨਕਦ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰ ਕੇ ਖਰੀਦਿਆ। ਮਕਰਾਨ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਜਲ ਸੈਨਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵੱਡੇ ਅੱਡੇ ਹਨ। ਇਹ 1971 ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਜਲ ਸੈਨਾ ਵੱਲੋਂ ਕਰਾਚੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਦੀ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਵਰਗੀ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਦੀ ਖਾਤਿਰ ਮਕਰਾਨੀ ਸਾਹਿਲ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਸਾਹਿਲ ਤੋਂ ਨਾ 'ਮਾਨ ਬਹੁਤਾ ਦੂਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਯਮਨ। ਲਾਲ ਸਾਗਰ ਤੇ ਸੁਏਜ਼ ਨਹਿਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ। ਚੀਨ, ਗਵਾਦਰ ਤੱਕ ਸੜਕੀ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣਾ ਮਾਲ ਪਹੁੰਚਾ ਕੇ ਅੱਗੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਅਫਰੀਕੀ, ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਤੇ ਦੱਖਣ ਅਮਰੀਕੀ ਮੁਲਕਾਂ ਤੱਕ

(1. ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ। (2. ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਦੀ ਇੱਕ ਵਾਦੀ ਦਾ ਸੋਹਣਾ ਨਜ਼ਾਰਾ।

ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਚਾਹਤ ਬਹੁਤ ਫਿੱਕੀ ਨਹੀਂ ਪਈ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਚਾਹਤ ਦੀ ਸਿੱਤਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਬਲੋਚਾਂ ਵਰਗੀ ਨਹੀਂ।

ਸਾਜਿਦ ਹੁਸੈਨ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਲ੍ਹਾ ਨਾਇਨਸਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪਾਸੇ ਬਲੋਚਾਂ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਜ਼ਰਖੇਜ਼ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਇਸ ਕਮੀ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਇਸੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਕੀਮਤੀ ਖਣਿਜਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਕਰ ਕੇ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਤਾਂਬੇ, ਕੋਇਲੇ, ਚਾਂਦੀ, ਸੋਨੇ, ਪਲੈਟੀਨਮ ਤੇ ਯੂਰੇਨੀਅਮ ਦੀਆਂ ਖਾਣਾਂ ਹਨ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਵਿਚ। ਕੁਦਰਤੀ ਗੈਸ ਦੇ ਭਰਪੂਰ ਭੰਡਾਰ ਵੀ ਹਨ ਪਥਰੀਲੀ ਭੋਇੰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ। ਗੈਸ ਦੀ ਕੁਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਖਪਤ ਦੇ ਅੱਧੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਾਲੇ ਲੂਣ ਦੀਆਂ ਵੀ ਦਰਜਨਾਂ ਖਾਣਾਂ ਹਨ। ਹਾਂ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਸੋਮਾ ਸਿਰਫ਼ ਜ਼ੋਬੇ ਦਰਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਥੋੜ੍ਹਾ-ਬਹੁਤ ਵਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ, ਆਬਾਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸਰੋਤ ਹੈ। ਅੱਠ ਡਿਵੀਜ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 37 ਹੈ, ਪਰ ਕੌਮੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਨੇ ਬਲੋਚਾਂ ਦੀ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ 44 ਫ਼ੀਸਦੀ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੱਤੀ। ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਇਹ ਦਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਘੱਟ 21 ਫ਼ੀਸਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਬਲੋਚ ਧੁਰ-ਅੰਦਰੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ-ਪੱਖੀ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗਿਲਾ ਇੱਕੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਖਣਿਜਾਂ ਜਾਂ ਗੈਸ 'ਤੇ ਜਿੰਨੀ ਰਾਇਲਟੀ, ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਸੀਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਦੀ ਆਈ ਹੈ, ਸੂਬੇ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੀ। ਚੀਨ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਆਰਥਿਕ ਗਲਿਆਰੇ (ਸੀ.ਪੀ.ਈ.ਸੀ.) ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਲੋਕ ਰੋਹ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਵੀ ਇਹੋ ਹੀ ਹੈ। ਪੱਤਰਕਾਰ ਕਾਮਰਾਨ ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ : ਨਾਉ ਏ ਹੋਟ ਬੈਂਡ' ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ 72 ਫ਼ੀਸਦੀ ਬਲੋਚ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਗਲਿਆਰੇ ਨੇ ਬਲੋਚਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੂਬੇ ਅੰਦਰ ਚੀਨੀਆਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਹਿਜਰਤ ਹੋਰ ਵਧਾ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੀ.ਪੀ.ਈ.ਸੀ. ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਚੀਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਬਸਤੀਆਂ ਵਸ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਲੋਚਾਂ ਨੂੰ ਵਤਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਬਲੋਚ ਬਾਗੀ ਗੁੱਟਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਲਿਬਰੇਸ਼ਨ ਆਰਮੀ (ਬੀਐੱਲਏ) ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਸਤੀਆਂ ਜਾਂ ਚੀਨੀ ਇੰਜਨੀਅਰਾਂ/ਤਕਨੀਸ਼ੀਅਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮੁੱਖ ਵਜ੍ਹਾ ਇਹੋ ਹੀ ਹੈ। ਦੱਖਣੀ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ (ਮਕਰਾਨ) ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਪਰ 95 ਫ਼ੀਸਦੀ ਵਸੋਂ ਗਵਾਦਰ ਬੰਦਰਗਾਹ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਪੰਜ ਫ਼ੀਸਦੀ ਰਕਬੇ ਵਿਚ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਸੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਥਾਵਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਰੱਬ ਰਾਖਾ ਹੈ।

ਗਵਾਦਰ ਬੰਦਰਗਾਹ

ਗਵਾਦਰ ਬੰਦਰਗਾਹ ਚੀਨ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਆਰਥਿਕ ਗਲਿਆਰੇ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਅੰਗ ਹੈ। ਇਹ ਚੀਨ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿੰਦ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਨਾਲ ਜੋੜੇਗਾ। ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਚੀਨ ਆਪਣੇ ਸਨਅਤੀ ਉਤਪਾਦ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਲ-ਵਲੇਵੇਂ ਦੇ ਸਿੱਧਾ ਹਿੰਦ

ਭੇਜ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਉੱਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਨੇ ਇਰਾਨ ਦੀ ਚਾਬਗਰ ਬੰਦਰਗਾਹ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਚਾਬਗਰ (ਫ਼ਾਰਸੀ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚਹਾਰ ਬਹਾਰ' ਦਾ ਛੋਟਾ ਰੂਪ) ਅਰਥ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਇਰਾਨੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਹੈ। ਭਾਰਤ, ਸੀ.ਪੀ.ਈ.ਸੀ. ਵਾਂਗ ਇਸ ਬੰਦਰਗਾਹ ਨੂੰ ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਤੇ ਯੂਰੋਪ ਤੱਕ ਸੜਕੀ ਵਪਾਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਚੀਨ ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਰਾਨ ਉੱਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਰੱਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਵੀ ਬਣਾਇਆ, ਪਰ ਇਰਾਨ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਿਚ ਰਣਨੀਤਕ ਫ਼ਾਇਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ। ਉਹ ਅਜੇ ਤੱਕ ਝੁਕਿਆ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਲਈ ਬਲੋਚ ਬਾਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਚਾਬਗਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਮਕਰਾਨ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪੀਣ ਦੇ ਪਾਣੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ਾਹਰਾਹਾਂ ਉੱਪਰ ਲੱਗਦੇ ਆ ਰਹੇ ਧਰਨਿਆਂ ਪਿੱਛੇ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਹੱਥ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਲੱਗਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਵੀ ਤਿੰਨ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹਾਸਿਲ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦੇ ਆਏ ਹਨ।

ਬਹਾਦਰ ਬਲੋਚ

ਆਪਣੀ ਬਹਾਦਰੀ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਰਹੇ ਹਨ ਬਲੋਚ। 2350 ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਕੰਦਰ ਮਹਾਨ ਨੇ ਜਦੋਂ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਜਿੱਤਣ ਮਗਰੋਂ ਮਕਰਾਨ ਦੇ ਰਸਤੇ ਕੁਝ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਫ਼ਰ ਤੈਅ ਕਰ ਕੇ ਯੂਨਾਨ ਪਰਤਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਬਲੋਚਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਨੱਕ ਵਿਚ ਦਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦੀ ਘੋੜਸਵਾਰ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਇੱਕ ਤਿਹਾਈ ਹਿੱਸਾ (ਤਕਰੀਬਨ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਫ਼ੌਜੀ) ਬਲੋਚਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਸਿਕੰਦਰ ਨੂੰ ਇਲਾਕਾ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਥਾਂ ਜ਼ਮੀਨੀ ਰਸਤੇ (ਇਰਾਨ ਰਾਹੀਂ) ਯੂਨਾਨ ਪਰਤਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸਿਕੰਦਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਬਲੋਚਾਂ ਦੇ ਮਹਿਮੂਦ ਗ਼ਜ਼ਨਵੀ, ਤੈਮੂਰ ਤੇ ਮੰਗੋਲ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਦੋਸਤਾਨਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਸ਼ਾਹ ਬਲੋਚ ਨੇ 12ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਮੰਗੋਲਾਂ ਦੀ ਅਰਬ ਸਾਗਰ ਵੱਲ ਪੇਸ਼ਕਦਮੀ ਸੰਭਵ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿੱਤੀ। ਨੌਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਮੁਹੰਮਦ ਬਿਨ ਕਾਸਿਮ ਦੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਉੱਤੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਲੋਚਾਂ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਜਾਂ ਬੋਧੀ ਸਨ। ਇਰਾਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੇ ਬਲੋਚਾਂ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਪਾਰਸੀ ਸੀ। ਕੁਝ ਪਾਰਸੀ ਰਹੂਰੀਤਾਂ ਕਈ ਬਲੋਚ ਕਬੀਲਿਆਂ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨਵਰੋਜ਼ ਮਨਾਉਣਾ। ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲ ਬਲੋਚਾਂ ਦੇ ਤੁਆਲੁੱਕਾਤ ਸੁਖਾਵੇਂ ਰਹੇ। ਕੁਝ ਬਲੋਚ ਖੇਤਰਾਂ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਸੀਵਾ (ਸ਼ਿਵਾ ?) ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਦਾ ਰਾਜ ਰਿਹਾ। ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸੀਬੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਰਾਣੀ ਸੀਵੀ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸੀਬੀ, ਜ਼ਿਆਰਤ, ਡੇਰਾ ਬੁਗਤੀ, ਕੋਹਲੂ ਤੇ ਹਰਨਾਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। 1947 ਵਾਲੀ ਵੰਡ

ਸਮੇਂ ਵੀ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਕਤਲੋਗਾਰਤ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੋਈਆਂ।

ਕਲਾਤ ਖ਼ਾਨਸ਼ਾਹੀ (ਖ਼ਾਨੇਟ) ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 1666 ਵਿਚ ਹੋਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਕਰੀਬਨ 12ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਮਹਾਂਸੰਘ (ਕਨਫੈਡਰੇਸ਼ਨ) ਸੀ। ਖ਼ਾਨੇਟ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਖ਼ਾਨ (ਕਮਾਂਡਰ ਜਾਂ ਮੁਖੀ) ਦਾ ਇਲਾਕਾ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਇਸ ਖ਼ਾਨੇਟ ਨੇ ਮੁਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੀ ਅਧੀਨਗੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੋਬ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਬਲੋਚ ਖ਼ੁਦਮੁਖ਼ਤਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਨੇ ਇਹ ਦਬਾਏ ਜ਼ਰੂਰ, ਪਰ 1758 ਵਿਚ ਕਲਾਤ ਦੇ ਖ਼ਾਨ ਨੇ ਅਬਦਾਲੀ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਮੁਕੰਮਲ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਲਈ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ 1818 ਵਿਚ ਕਲਾਤ 'ਤੇ ਧਾਵਾ ਬੋਲਿਆ ਅਤੇ ਚਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਜ਼ੋਬ, ਕਿਲਾ ਸੈਫਉੱਲਾ, ਮੂਸਾ ਖੇਲੂ ਤੇ ਬੜਖਾਨ ਖੋਹ ਲਏ। ਇਸ 'ਤੇ ਖ਼ਾਨ ਕਲਾਤ, ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ, ਸਫ਼ਾਰਤੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਰੋਕੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਖ਼ਾਨ ਪਾਸੋਂ ਕਈ ਇਲਾਕੇ ਇਵਜ਼ਾਨੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਥਿਆ ਲਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ, ਘੱਟੋਘੱਟ 16 ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਕਲਾਤ ਖ਼ਾਨੇਟ ਦੀ ਖ਼ੁਦਮੁਖ਼ਤਾਰੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹੀ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤੁਰਨ 'ਤੇ ਕਲਾਤ ਦੇ ਖ਼ਾਨ ਸੁਲੇਮਾਨ ਦਾਵੂਦ ਜਾਨ ਨੇ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਦੇ ਪੱਖ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਜਿਨਾਹ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ। ਜਿਨਾਹ 1936 ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਵੀ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਿਨਾਹ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਫ਼ਾਤਿਮਾ ਜਿਨਾਹ ਦੀਆਂ ਕਲਾਤ ਫੇਰੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਹੀਲੇ ਖ਼ਾਨ ਵੱਲੋਂ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਜਿਨਾਹ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਨਾਲ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮੌਅਕਿਫ਼ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰੇ ਤਾਂ ਕਲਾਤ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪ੍ਰੋਟੈਕਟੋਰੇਟ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਹ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਵਾਅਦਾ 223 ਦਿਨ ਨਿਭਾਇਆ ਵੀ ਗਿਆ, ਪਰ ਫਿਰ ਕਲਾਤ ਉੱਪਰ ਫ਼ੌਜਾਂ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਬਹਾਨਾ ਇਹ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਦੀ ਵੱਡੀ ਫ਼ੌਜੀ ਗੈਰੀਸਨ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੇ ਸੋਵੀਅਤ ਸੰਘ ਉੱਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੋਇਟਾ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ "ਆਜ਼ਾਦ ਤਬੀਅਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਖ਼ਾਨ ਕਲਾਤ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਥਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੁਲਕ ਨਾਲ ਜਾ ਰਲੇ।" ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖ਼ਾਨ, ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨਾਲ ਰਲਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ।

ਬਲੋਚ ਬਗ਼ਾਵਤਾਂ

1948 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ 1950 ਤੱਕ, ਫਿਰ 1958-60, 1962-63, 1973-77 ਅਤੇ ਫਿਰ 2004-06 ਦੌਰਾਨ ਬਲੋਚ ਬਗ਼ਾਵਤਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। 2012 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਬਾਗ਼ੀਆਨਾ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਰੁਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀਆਂ। ਦਰਅਸਲ, 2006 ਵਿਚ ਪਰਵੇਜ਼ ਮੁਸ਼ੱਰਫ਼ ਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਬਲੋਚ ਨੇਤਾ ਨਵਾਬ ਅਕਬਰ ਬੁਗਤੀ ਨੂੰ ਜਿਸ ਧੋਬੇ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਬਲੋਚਾਂ ਅੰਦਰ ਬਦਲੇ ਦੀ ਜਵਾਲਾ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਅਕਬਰ ਬੁਗਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਬਲੋਚ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦਾ ਨੇਤਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਉਹ ਸਾਰੇ ਬਲੋਚ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤਾਂ ਦਾ ਮਹਾਂਨਾਇਕ ਹੈ।

ਇੱਕ ਦਰਜਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਬਾਗ਼ੀ ਗੁੱਟ ਸਰਗਰਮ ਹਨ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਵਿਚ। ਚਾਰ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਬਲੋਚਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਸ਼ਤੂਨਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸੀ। ਪਸ਼ਤੂਨਾਂ ਦੀ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਵੱਲ ਹਿਜਰਤ ਤੇ ਪੱਕਾ ਵਸੋਬਾ ਬਲੋਚ ਸਨਾਖ਼ਤ ਲਈ ਖ਼ਤਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਦੋਵਾਂ ਕੌਮਾਂ ਵਿਚ ਏਕਾ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਲੜਾਈ ਪੰਜਾਬੀ ਸਰਕਾਰੀ ਵਾਲੀ ਹਕੂਮਤ-ਇ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਹੈ। ਬਲੋਚ ਲਿਬਰੇਸ਼ਨ ਆਰਮੀ (ਬੀ.ਐੱਲ.ਏ.) ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਤੇ ਤਾਕਤਵਰ ਬਾਗ਼ੀ (ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ) ਗੁੱਟ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਨੇਤਾ ਅਸਲਮ ਬਲੋਚ (ਅਸਲ ਨਾਮ ਕਰੀਮ ਖ਼ਾਨ) ਹੈ। ਪਸ਼ਤੂਨ ਬਾਗ਼ੀ ਜਮਾਤ ਤਹਿਰੀਕ-ਇ-ਤਾਲਿਬਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ (ਟੀ.ਟੀ.ਪੀ.) ਤੇ ਬੀ.ਐੱਲ.ਏ. ਦਰਮਿਆਨ ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੂਰਾ ਤਾਲਮੇਲ ਹੈ। ਬਲੋਚ ਲਿਬਰੇਸ਼ਨ ਫੋਰਸ (ਬੀ.ਐੱਲ.ਐੱਫ.), ਬਲੋਚ ਨੈਸ਼ਨਲਿਸਟ ਆਰਮੀ (ਬੀ.ਐੱਨ.ਏ.) ਤੇ ਬਲੋਚ ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਆਰਮੀ (ਬੀ.ਆਰ.ਏ.) ਵੀ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਸਰਗਰਮ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਦੇਣ ਲਈ ਅਨਸਾਰ ਅਲ-ਫੁਰਕਾਨ, ਜੈਸ਼-ਉਲ-ਅਦਲ, ਹਿਜ਼ਬੁਲ ਫੁਰਕਾਨ ਵਰਗੇ ਸਰਕਾਰੀ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਗਰੁੱਪ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ ਬਲੋਚ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰ-ਕਾਟ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਬੀ.ਐੱਲ.ਏ. ਵੱਡੇ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਕਾਰਿਆਂ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਇਟਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਰਾਹੀਂ 14 ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਸਮੇਤ 29 ਜਾਨਾਂ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਹਾਲੀਆ ਘਟਨਾ) ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਰਕਾਰੀ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਗੁੱਟਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਕਰੜੇ ਹੱਥੀ ਸਿੱਝਦੀ ਆਈ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਗੁੱਟਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਝਣ ਦਾ ਕੰਮ ਬੀ.ਐੱਲ.ਐੱਫ. ਵੀ ਕਰਦੀ ਆਈ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਾਗ਼ੀਆਨਾ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਵਾਪਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਹਿੰਸਾ ਜਾਂ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਪੋ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੋ ਕੁਝ ਵਾਪਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਕਬੀਲੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀਆਂ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨਾਲ ਮੋਹ ਤੇ ਤੀਜੇ ਪਾਸੇ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ। ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਬਲੋਚ ਕੁਨਬਾ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਤੇ ਤਰਫ਼ਦਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਜੂਝਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੂਬੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਰਫ਼ਰਾਜ਼ ਖ਼ਾਨ ਵੀ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ)

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ

ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਦੀ ਸੱਤ ਸਵਿੱਗ ਸਟੇਟਸ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਫੇਰ ਜਿੱਤ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਿੱਕ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿਖਾਉਣ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਚੰਦਰਪੁਰ ਦੇ ਸ਼ਿਮੂਰ ਬਲਾਕ ਵਿਚ 20 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇੱਕ ਰੈਲੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਨਿੰਦਿਆ ਤੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਕਦੀ ਵੀ ਦਲਿਤਾਂ, ਪਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਉਨਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਭੁੱਲ ਭੁਲਾ ਕੇ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਰਾਹੀਂ ਸੁਵਿਧਾ ਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਸਦਕਾ ਹੀ ਪਛੜੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਏ ਹਨ। ਇੱਕ ਪਛੜੇ ਵਰਗ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਦਾ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਦੇ ਵੱਡੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਦਾ ਹਮ ਰੁਤਬਾ ਹੋਣ ਬਰਾਬਰ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਚਿੰਤਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀਵਾਨ ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਟਰੰਪ ਦੀ ਜਿੱਤ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ, ਪਰਵਾਸ ਤੇ ਉਦਾਰਵਾਦ ਦੇ ਵਰਤਮਾਨ ਰੋਅ ਲਈ ਮਾਰੂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਗਲੋਬਲ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਭੁਗਤ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲਿਸਟ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਇਸਦੇ ਉਲਟ। ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਰੁਝਾਨ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਸਟੈਂਡ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੱਤ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੇ ਸਥਾਨਕ

ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਹੈ। ਉੱਝ ਵੀ ਅਮਰੀਕਾ ਨਿਵਾਸੀ ਪਰਵਾਸ, ਪਰਵਾਸੀ ਤੇ ਰੂਸ ਯੂਕਰੇਨ ਯੁੱਧ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਆਰਥਕ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਟਰੰਪ ਖੁਦ ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਗਾਰਬੇਜ਼ ਕੈਨ (ਕੂੜੇਦਾਨ) ਗਰਦਾਨ ਕੇ ਚੋਣ ਜਿੱਤਿਆ ਹੈ। ਏਧਰ ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਭਾਵੀ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਪਰਵਾਸ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਵੇਖਣ ਦੇ ਆਦੀ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਲੋਂ ਮਾਈਕ ਵਾਲਟਜ਼ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰਖਸ਼ਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਉੱਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨੀਤੀਵਾਨਾਂ ਦੀ ਹੋਣ ਲਿਖੀ ਟਿੱਪਣੀ ਵੀ ਗੱਲਣ ਵਾਲੀ ਹੈ: 'ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਖਤਰਨਾਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਦੋਸਤੀ ਆਤਮ'।

ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਗਰਦਾਨਣ ਨਾਲੋਂ ਅਮਰੀਕਾ, ਚੀਨ ਤੇ ਇਸਲਾਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਸਾਂਝਾਂ ਵਲ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ! ਤੁਰੰਤ!!

ਅੰਤਰ ਜਾਤਿ ਵਿਆਹਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਅੰਤਰ ਜਾਤਿ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਮੇਰੇ ਸਾਥੂ ਕਮਲੇਸ਼ ਟੰਡਨ ਦੇ ਦਿਹਾਂਤ ਨਾਲ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ 64 ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਨਾਭਾ ਦਾ ਮੁਖੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਕੀਰਤਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੌਰ ਨਾਲ ਨਾਤਾ ਜੋੜ ਲਿਆ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਦੋ ਸਾਲ ਛੋਟਾ

ਕਮਲੇਸ਼ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਿਆਲਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਜੰਮਪਲ ਸੀ ਜਿਸਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਛਾਂ ਦੇ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਨੰਨ੍ਹੀ ਉਮਰੇ ਹੀ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੀ ਵਿਧਵਾ ਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੇਕੇ ਘਰ ਰਹਿ ਕੇ ਪਾਲਿਆ। ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹਰਵਲਡ ਸੰਗੀਤ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਜਲੰਧਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਿਸਾਬ ਅਲਜਬਰਾ ਤੇ ਸਾਇੰਸ ਵਿਚ ਹੁਸ਼ਿਆਰ

ਹੋਣ ਸਦਕਾ ਘਰ ਵਾਲੇ ਉਸਨੂੰ ਇੰਜਨੀਅਰ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਸਦਾ ਮਨ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਿਕੇਤਨ ਭੋਜਿਆ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਤਬਲਾ, ਸਿਤਾਰ ਤੇ ਅਸਰਾਜ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ। ਏਨੇ ਚੰਗੇ ਕਿ ਉਹ ਅੰਤਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਵੀ ਲੈਣਾ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਵਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ

ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵਡੇਰੀਆਂ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਐਮ.ਏ. ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਬੀ ਐਡ ਤੇ ਐਮ ਐਡ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪੈਂਠ ਬਣਾਈ ਤੇ ਜੁਗਰਾਫੀਆ ਪੜ੍ਹਾਉਣੀ ਸਹਿ ਕਰਮੀ ਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕੀਤੀ। ਕੀਰਤਨ ਉਸਨੂੰ ਰਾਇ ਸਾਹਬ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਮੈਡਮ ਜਾਂ ਦਿਲਲਗੀ ਵਜੋਂ ਨੁਸ਼ਹਿਰੇ ਦੀ ਰਾਣੀ। ਨੁਸ਼ਹਿਰਾ ਪੰਨੂੰਆਂ ਮੇਰਾ ਵੀ ਸਹੁਰਾ ਪਿੰਡ ਹੈ। 1966 ਤੋਂ, ਬਾਵਾ ਕਮਲੇਸ਼ ਨਾਲੋਂ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਤੋਂ। ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਨਾਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਛੋਟਾ ਹਾਂ।

ਕਮਲੇਸ਼ ਟੰਡਨ ਦੀ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪੰਜਾਬ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਨਾਭਾ ਦੀਆਂ 17 ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੋਣਵੇਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਬਲੋਗੀ ਵਾਲੇ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਉਸਦੇ ਸਸਕਾਰ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਸੈਕਟਰ 34 ਦੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਉਸਦੀ ਅੰਤਮ ਅਰਦਾਸ ਸਮੇਂ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਸਥਾਨਾਂ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਸਹੁਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਵਸੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਮਲੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਬੇਟੀਆਂ ਐਮੀ ਤੇ ਬਾਵਾ ਸਾਡਾ ਸਹੁਰਾ ਹਨ। ਬਾਵਾ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਕੈਪਟਨ ਸੰਦੀਪ ਸੰਧੂ ਅਤੇ ਐਮੀ ਦੇ ਰਾਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਸਮੇਤ। ਅੰਤਰ-ਜਾਤਿ ਦੂਜੀ ਜੋੜੀ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਜਾਣੂ ਹੋਈ ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਵੇਂ ਗਵਾਂਢੀ ਹਨ। ਚੇਨੌਣੀ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਸਵਾਮੀ ਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਹਰਲੀਨ ਕੌਰ ਜਿਸਦਾ ਪੇਕਾ ਪਿੰਡ ਬਸੀ ਪਠਾਣਾ ਬਲਾਕ ਦਾ ਪਿੰਡ ਘੜੀਆਂ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਇਸ ਜੋੜੀ ਨਾਲ ਵੀ ਨੇਤਲਾ ਸਬੰਧ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨਿੱਕ ਸੁੱਕ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਫੋਨ: 91-98157-78469
Sandhugulzar@yahoo.com

ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਇਹ ਵੀ ਦਸ ਦਿਆ ਕਿ ਛੇ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਇੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਕੁਤੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨੂੰਹ ਦੀ ਤੇਲਗੂ ਭਾਸ਼ਾ ਬੜੀ ਮਸਲਾ ਬਣੀ ਰਹੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਵੱਡਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਇੰਟਰਪਰੈਟਰ ਦੁਬਾਸੀਏ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਬੱਚਾ ਮਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ (ਤੇਲਗੂ) ਵੀ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਤੇ ਬਾਪ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ (ਪੰਜਾਬੀ) ਵੀ। ਦਾਦਾ ਦਾਦੀ ਹਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬੱਚੇ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ।

ਬੇੜੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮੇਟਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਅਖਾਣ ਚਾਲੀਲਡ ਇਜ਼ ਦੀ ਫਾਰ ਆਫ ਮੈਨ (ਬੱਚਾ ਬੰਦੇ ਦਾ ਬਾਪ ਹੈ) ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਅੰਤਿਕਾ
ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕਾਮਲਾ।
ਜੁਆਨੀ ਦੀ ਸਿਕ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਹਾਲ ਪੁੱਛੋ, ਚਲੀ ਗਈ ਜੁਆਨੀ, ਮੇਰਾ ਹਾਲ ਪੁੱਛਿਆ। ਗੁਨਾਹਾਂ ਸਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਰੱਬ ਨੇ, ਧਰੀ ਕੰਨ ਤੇ ਦਾਨੀ, ਮੇਰਾ ਹਾਲ ਪੁੱਛਿਆ।

ਭਾਰਤੀ ਫੁੱਟਬਾਲ ਦਾ ਜਾਦੂਗਰ ਖਿਡਾਰੀ-ਸੀਤਲ ਪਲਾਹੀ

ਫੁੱਟਬਾਲ ਜਗਤ ਵਿਚ ਸੀਤਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵੱਡਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਫਗਵਾੜੇ ਲਾਗੇ ਪਿੰਡ ਪਲਾਹੀ ਦੇ ਧਨੰਤਰ ਖਿਡਾਰੀ ਨੇ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਬੜਾ ਨਾਂ ਕਮਾਇਆ। ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਖਿਡਾਰੀ ਨੇ ਬੀ ਐਡ, ਐਮ ਏ, ਡੀ ਪੀ ਐਡ, ਐਨ ਆਈ ਐਸ, ਐਮ ਐਸ ਤੇ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਪੀ. ਐਚਡੀ. ਕੀਤੀ। ਉਹਦਾ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਪੂਰਥਲਾ ਦਾ ਡੁਮੇਲੀ ਹੈ ਪਰ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਵੱਸ ਨਾਨਕੇ ਪਿੰਡ ਪਲਾਹੀ ਆ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ। ਖੇਡ ਨਕਸ਼ੇ 'ਤੇ ਨਾਨਕਿਆਂ ਦੀ ਬੱਲੇ-ਬੱਲੇ ਕਰਾਈ। ਛੇ-

ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੱਬੋਵਾਲੀਆ

ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪਿਤਾ ਦਾ ਸਾਇਆ ਉਠਿਆ ਪਰ ਹੌਸਲਾ ਨਾ ਹਾਰਿਆ ਸਗੋਂ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਗਿਆ। ਖੇਡ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਗੁਰਬਚਨ ਕੌਰ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਦੇ ਨਿੱਘ ਅਤੇ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਥਾਪੜੇ ਨੇ ਡੁੱਲ੍ਹਣ ਨਾ ਦਿੱਤਾ।

ਕੁਝ ਬਣਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਉਹ ਸਕੂਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਫੁੱਟਬਾਲ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਕੰਬਾਈਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਖੇਡੀ ਤੇ 1979 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਟੀਮ ਦੇ ਵਾਈਸ ਕਪਤਾਨ ਵਜੋਂ ਬਰਮਾ ਖੇਡਣ ਗਏ। 1979-ਮੈਕਸੀਕੋ 'ਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਵਿਸ਼ਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਖੇਡਣ ਵਾਲੀ ਟੀਮ ਦਾ ਉਪ-ਕਪਤਾਨ ਬਣਿਆ। ਓਹੀ ਟੀਮ ਫਿਰ ਬਰਮਾ, ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਦੇ ਸੱਦੇ ਪੱਤਰ 'ਤੇ ਖੇਡਣ ਗਈ। 1980 ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਵਲੋਂ ਖੇਡਦੇ ਨੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦਾ ਝੰਡਾ ਜਾ ਫੜਿਆ। ਸੰਨ '81 ਦੀ ਸੰਤੋਸ਼ ਟਰਾਫੀ ਖੇਡਦੇ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਕੈਪ ਵਾਸਤੇ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। 1982 ਦੀਆਂ ਏਸ਼ੀਅਨ ਗੇਮਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ 'ਸਰਬੋਤਮ ਖਿਡਾਰੀ' ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ। 1982 'ਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਪਹਿਲੇ ਨਹਿਰੂ ਗੋਲਡ ਕੱਪ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ। 1983 ਵਿਚ 'ਇੰਡੀਆ ਕਲਰ' ਖੇਡਣ ਲਈ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਗਿਆ। ਸ. ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪਨਾਮ ਵਾਂਗ ਉਹ ਵੀ ਤਕੜਾ ਡਿਫੈਂਡਰ ਸੀ। ਸੰਨ '87 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਟੀਮ ਦਾ ਕਪਤਾਨ ਬਾਪਿਆ ਗਿਆ। ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਪਟਿਆਲਾ ਵਲੋਂ ਉਹ ਸੱਤ-

ਅੱਠ ਸਾਲ ਖੇਡਿਆ। ਕਾਹਮੇਂ ਵਾਲਾ ਛੰਨਾ ਵੀ ਸੰਨ '80 ਤੋਂ '84 ਤੱਕ ਨਾਲ ਖੇਡਿਆ। ਡੀ ਸੀ ਐਮ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਕੱਠੇ ਖੇਡੇ। ਕਾਹਮੇਂ ਵਾਲਾ ਛੰਨਾ, ਮਨਜੀਤ ਖਰਤ ਅਚਰਵਾਲ, ਪੱਪੂ ਧਮਾਈ, ਰਾਜ ਗਿੱਲ, ਦਰਸ਼ਣ ਮਜ਼ਾਰਾ ਡੀਗਰੀਆਂ ਗੋਲਕੀਪਰ, ਜੋਗਿੰਦਰ, ਕਸ਼ਮੀਰਾ, ਝਲਮਣ ਗੋਲਕੀਪਰ, ਸ਼ੇਰਪੁਰ ਦਾ ਭਿੰਦਾ ਤੇ ਹੋਰ ਖਿਡਾਰੀ ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਸਨ।

ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਉਹ ਜੇ ਈ ਦੀ ਪੋਸਟ 'ਤੇ ਰਿਹਾ। ਪੰਜਾਬ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਵਲੋਂ ਖੇਡਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਅੰਤਰ-ਸਟੇਟ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਜਿੱਤੀ। ਉਸ ਦੀ ਕਪਤਾਨੀ ਹੇਠ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਟੀਮ ਸੰਨ '85 'ਚ ਕਾਨਪੁਰ ਅਤੇ ਸੰਨ '86 'ਚ ਜੱਬਲਪੁਰ ਦੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਚੈਂਪੀਅਨ ਬਣੀ। 1985 'ਚ ਨੇਪਾਲ 'ਚ 'ਤ੍ਰੀਭਵਨ ਗੋਲਡ-ਕੱਪ' ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਖੇਡਿਆ। ਕਾਠਮੰਡੂ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਨੇਪਾਲ ਫੁੱਟਬਾਲ ਸੰਘ ਨੇ 'ਤ੍ਰੀਭਵਨ ਐਵਾਰਡ' ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ।

1979 ਤੋਂ '88 ਉਸ ਨੇ ਨੌਂ ਸੰਤੋਸ਼ ਟਰਾਫੀਆਂ ਖੇਡੀਆਂ। ਉਹਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਸੱਤ ਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਟੀਮ ਖੇਡੀ ਤੇ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਜਿੱਤੀ। ਸੰਤੋਸ਼ ਟਰਾਫੀਆਂ ਵਿਚ ਸ. ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਪੱਪੂ ਧਮਾਈ, ਜੀ ਐਸ ਪਰਮਾਰ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਜੂਨੀਅਰ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ, ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਰੁੜ੍ਹਕੇ ਵਾਲਾ ਸੁਰਜੀਤ ਗੋਲਕੀਪਰ, ਰਵੀ ਕੁਮਾਰ, ਰਮਨ ਕੁਮਾਰ ਪਲਾਹੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਾਮਵਰ ਖਿਡਾਰੀ ਖੇਡੇ। ਉਹਨੇ ਡੂਰੈਂਡ-ਕੱਪ, ਡੀ ਸੀ ਐਮ, ਰੋਬਰਜ਼-ਕੱਪ ਤੇ ਗਵਰਨਰ ਗੋਲਡ ਕੱਪ ਖੇਡੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੱਪਾਂ 'ਚ ਉਸ ਨੂੰ 'ਸਰਬੋਤਮ ਖਿਡਾਰੀ' ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਵਲੋਂ ਖੇਡਦੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਟੀਮ ਚੈਂਪੀਅਨ ਬਣੀ ਤੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਸੀਨੀਅਰ ਟੀਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਬਰਮਾ, ਥਾਈਲੈਂਡ ਤੱਕ ਖੇਡਣ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਮਿੱਥ ਹੈ ਕਿ ਖਿਡਾਰੀ ਬਹੁਤੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਜਦ ਕਿ ਸੀਤਲ ਨੇ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਸੱਚੀ ਲਗਨ ਤੇ ਤਪੱਸਿਆ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦਾ ਐਮ ਐਸ ਵਿਚੋਂ ਗੋਲਡ-ਮੈਡਲਿਸਟ ਬਣਿਆ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਹੀ ਪਹਿਲੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਵਿਚ ਡੀ ਪੀ ਐਡ ਕੀਤੀ ਤੇ ਐਨ ਆਈ ਐਸ 'ਟਾਪ' 'ਤੇ ਕੀਤੀ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਪ੍ਰਜੀਸ਼ਨਾਂ 'ਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਬੀ ਐਡ ਤੇ ਫਿਰ ਐਮ ਏ ਕੀਤੀ। ਬੀ ਐਡ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਫਗਵਾੜਾ, ਐਮ ਏ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਜਲੰਧਰ ਤੇ ਡੀ ਪੀ ਐਡ ਪਟਿਆਲਾ

ਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਤਕੜੇ ਦਮ ਨਾਲ ਇੰਟਰ-ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਖੇਡੀ। ਮਾਸਟਰ ਆਫ ਸਪੋਰਟਸ ਦਾ ਕੋਰਸ ਅਤੇ ਕੋਚਿੰਗ ਡਿਪਲੋਮਾ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਕੀਤਾ।

ਸੰਨ '87 'ਚ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਵਲੋਂ ਖੇਡਣਾ ਛੱਡ ਸੈਂਟਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕੋਚਿੰਗ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਸ਼ੁਰੂ

ਕੀਤੀ। ਸਪੋਰਟਸ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਚੀਫ ਕੋਚ ਅਤੇ ਸਕੀਮ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਬਣੇ। ਬੇਹਤਰੀਨ ਖੇਡ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਖੇਡ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੁੱਟਬਾਲ ਦਾ ਸੀਨੀਅਰ ਕੋਚ ਥਾਪ ਦਿਤਾ। ਸਪੈਸ਼ਲ ਏਰੀਆ ਗੇਮ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਹੇਠ ਵੀਹ ਦੇ ਕਰੀਬ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖਿਡਾਰੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ। ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਪ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟਿਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠ ਨਾਮਵਰ ਹੋਰ ਖਿਡਾਰੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ।

ਦਿੱਲੀ, ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਤੇ ਲਖਨਊ ਰਾਜਾਂ 'ਚ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ। ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੇ ਚਾਰ ਸਟੇਟਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਈ। ਲਖਨਊ ਤੋਂ ਆਈ ਜੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਭੱਜੀ ਸੰਘਵਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਅਕਸਰ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੇ ਹਰ ਥਾਂ ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਖੱਟਿਆ। ਖੇਡ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਝੋਲੀਆਂ ਭਰੀਆਂ। ਇਕ ਵਾਰ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਵਲੋਂ ਖੇਡਦਿਆਂ ਕਲਕੱਤੇ ਦੀਆਂ ਈਸਟ-ਬਗਾਨ ਤੇ ਮੋਹਣ ਬਗਾਨ ਕਲਕੱਤੇ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਅੰਬੇਡਕਰ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਚ ਹਰਾਇਆ। ਦਿੱਲੀ ਵਸਦੇ ਉਹਦੀ ਖੇਡ ਦੇ ਦੀਵਾਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਉਤਰ ਆਏ। ਮੈਚ ਮੁੱਕਦੇ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹੇ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਏ।

ਭਾਰਤੀ ਫੁੱਟਬਾਲ ਲਈ ਉਹਦੀ ਵੱਡੀ ਦੇਣ

ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਇੰਡੀਆ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਟੀਮ ਦਾ ਕਪਤਾਨ ਬਣ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੁਖ ਕੋਚ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਖੇਡ-ਸਕੀਮ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਮਨਿਸਟ੍ਰੀ ਹੇਠ ਬੜੇ ਖਿਡਾਰੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ। ਉਹਦੀ ਕੋਚਿੰਗ ਅਧੀਨ 24 ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖਿਡਾਰੀ ਜੂਨੀਅਰ, ਸਬ-ਜੂਨੀਅਰ ਸਕੂਲਾਂ ਅਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਦਿਤੇ। 1989 ਦੀਆਂ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਸੈਫ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਟੀਮਾਂ ਦਾ ਕੋਚ ਬਣ ਕੇ ਨਾਲ ਗਿਆ। ਸੈਫ ਸਕੀਮ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਮੁਖ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਵੀ ਸੀ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖੇਡ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੇਰਠ ਯੂ ਪੀ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਇਕਾਈ ਵਿਚ ਨਿਯੁਕਤ ਰਿਹਾ। ਅਠਾਈ ਸਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਵਧੀਆ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਵਲੋਂ ਵਡਮੁੱਲਾ ਇਨਾਮ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ।

ਪਲਾਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਉਹ ਪਿੰਡ ਜਿਥੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਕਾਸ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ। ਸ. ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਪਲਾਹੀ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ 'ਨੇਰੀਆਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ। ਪਲਾਹੀ ਵੀ ਹੁਣ ਫਗਵਾੜਾ ਵਿਚ ਹੀ ਰਲ ਗਿਆ। 1974-75 'ਚ ਪਿੰਡ ਪਲਾਹੀ ਦੇ ਕਾਲਜਾਂ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਦਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾਮਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਜਾਗਰੂਕ ਕੀਤਾ। ਉਸੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਤਕੜਾ ਹੋਇਆ ਸੀਤਲ ਵੀ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਦੇ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਸਰਗਰਮ ਰਹਿੰਦਾ। ਭਾਰਤੀ ਫੁੱਟਬਾਲ ਦੀਆਂ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਹ ਪਿੰਡ ਪਲਾਹੀ ਕਦੇ ਵੇਹਲਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਨਿਊਯਾਰਕ ਰਹਿੰਦਾ ਰਫਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪਾਲੀ ਪੇਂਡੂ ਅੱਜ ਵੀ ਉਹਦੀ ਗੇਮ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

ਕਾਲਜ ਫਗਵਾੜਾ ਦੇ ਕਈ ਸਾਲ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗੰਢਮ ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੀਤਲ ਪਲਾਹੀ ਉਹਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੈ।

ਸੀਤਲ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ 'ਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੰਦਾ। ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਲਿਖਣਾ ਮੀਡੀਏ 'ਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣਾ ਉਹਦਾ ਸ਼ੌਕ ਹੈ। ਐਸ ਐਨ ਕਾਲਜ ਬੰਗਾ ਹੁੰਦੇ ਸ਼ਹਿਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਅਤੇ ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਵਿਖੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦਾ।

ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ਦੇਖੇ ਪਰ ਹੌਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹਾਰਿਆ। ਸੱਚੀ ਲਗਨ ਨੇ ਚੰਗੇ ਦਿਨ ਵਿਖਾ ਦਿਤੇ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਦੂਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖੀ। ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾਲ ਆਨੰਦ ਮੰਗਲ ਹੈ। ਪਤਨੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬੇਟਾ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਤੇ ਬੇਟੀ ਨਵਜੋਤ ਕੌਰ ਹੈ। ਬੇਟੀ, ਬੇਟਾ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪੱਕੇ ਵਾਸੀ ਹਨ। ਪਿੰਡ ਰਹਿ ਕੇ ਉਹ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਖੇਡਾਂ 'ਚ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਲਈ ਹਰ ਦਮ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿੰਦਾ।

'ਖੇਡ-ਫਿਜ਼ਾਵਾਂ 'ਚ ਸੀਤਲ-ਸੀਤਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਦੇ।
ਰੱਬ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਨਾਲ ਬੜਾ ਹੀ ਮਾਣ ਖੱਟਿਆ।
ਭਾਗ ਛਾਤੀ ਖੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਖੇਡ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ, ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਮੂਹਰੇ ਰਿਹਾ ਡੱਟਿਆ।
ਖੇਡ ਇਤਿਹਾਸ 'ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ' ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀ
ਖੇਡਾਂ ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸਾ ਵੱਟਿਆ। "

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਰੀਕ ਮੁਲਕ (ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਤੇ ਇਰਾਨ) ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਟੱਟ-ਭੱਜ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਉਹ ਉਥੇ ਅਸਥਿਰਤਾ ਜ਼ਰੂਰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਫੱਟ ਲੱਗਦੇ ਤੇ ਖੂਨ ਵਹਿੰਦਾ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਸ ਮੁਲਕ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਵੱਢਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਇੱਕ ਅੰਗ ਵੱਢਣਾ ਕਈ ਪਾਸੇ ਵੱਢ-ਟੁੱਕ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਮਲ ਦੇ ਸੇਕ ਤੋਂ ਹਰ ਸਰੀਕ ਬਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ, ਜੋ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਚਲਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਬਹੁਤੇ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਪਛੜੇਵੇਂ ਤੇ ਗੁਰਬਤ ਦੀ ਜਿਲ੍ਹਣ ਵਿਚੋਂ ਨੇੜੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇਗਾ।

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਬੁਗਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਲੋਚ ਵੱਖਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਮੁਖੀ ਬੁਹਮਦਾਗ ਖਾਨ ਵੀ ਬੁਗਤੀ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਨਵਾਬ ਅਕਬਰ ਬੁਗਤੀ ਦੇ ਪੋਤੇ ਅਤੇ ਆਪੋ ਵਿਚ ਸਰੀਕ-ਭਰਾ (ਕਜ਼ਿਨ) ਹਨ। ਇੱਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਇਕਮੁੱਠਤਾ ਦਾ ਮੁੱਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ।

ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਦਾ ਭਵਿੱਖ
ਕੀ ਭਵਿੱਖ ਹੈ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਹਿਰ ਦਾ? ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਭਵਿੱਖ ਹੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਵਰਤਮਾਨ ਇਸ ਲਹਿਰ ਲਈ ਕੋਈ ਸੁਖਾਵੀਂ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਜਗਾਉਂਦਾ। ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਚੀਨ ਵਰਗੀਆਂ ਆਲਮੀ ਤਾਕਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ

‘ਗ਼ਦਰ’ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ

‘ਗ਼ਦਰ’ ਅਖਬਾਰ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਦਕਾ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਗ਼ਦਰ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਛਪਦੀ ਕਵਿਤਾ ਨੇ ਗ਼ਦਰੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ। ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਕਿਤਾਬਚੇ ‘ਗ਼ਦਰ ਦੀ ਗੂੰਜ’ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਇੱਕ ਸੁਨੇਹੇ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਸੀ।

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀਆਂ ਨੇ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀ ਤੋਂ ਨਿਜ਼ਾਤ ਪਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਰੁਖ਼ ਬਾਰਲੋ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ਵਤੀਰੇ ਨੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਸ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਲਈ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀਆਂ ਨੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਰਸਤੇ ਅਪਣਾਉਂਦਿਆਂ ‘ਹਿੰਦੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਦਾ ਪੈਸੇਫਿਕ ਕੋਸਟ’ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ। 21 ਅਪਰੈਲ 1913 ਨੂੰ ਅਸਟੋਰੀਆ (ਅਮਰੀਕਾ) ਵਿਚ ਹੋਈ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਨੇ

ਡਾ. ਅਰਜ਼ਦੀਪ ਕੌਰ
ਫੋਨ: +91-98728-54006

ਇਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਆਖਰੀ ਰੂਪ ਨੂੰ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਕੁਝ ਫੈਸਲੇ ਲਏ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ‘ਚੋਂ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਅਖਬਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ 1857 ਵਾਲੇ ਗ਼ਦਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ‘ਗ਼ਦਰ’ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਮਕਸਦ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਬੈਠੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨਾ ਸੀ ਪਰ ਕੁਝ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਅਖਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਸਕਿਆ।

ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ 1913 ਵਿਚ ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਦੀ ਸੰਪਾਦਕੀ ਹੇਠ ਉਰਦੂ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ‘ਗ਼ਦਰ’ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅੰਕ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ। ਦਸੰਬਰ 1913 ਵਿਚ ਗੁਰਮੁਖੀ, 1914 ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਤੀ ਅਤੇ 1915 ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਅੰਕ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੰਗਾਲੀ, ਨੇਪਾਲੀ, ਪਸ਼ਤੋ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਕ ਛਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਉਰਦੂ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਵਿਸੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਚ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਲਿਖਦੇ ਸਨ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਉਰਦੂ ਅੰਕ ਦੀ ਛਪਾਈ ਹੱਥ-ਮਸ਼ੀਨ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕੱਲਾ-ਇਕੱਲਾ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਅਤੇ ਰਘਵੀਰ ਦਿਆਲ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਅਖਬਾਰ ਛਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਜਨਵਰੀ 1914 ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਲਿਥੋ ਮਸ਼ੀਨ ਵੇਲਨਸੀਆ ਸਟਰੀਟ, ਮਕਾਨ ਨੰਬਰ 1324 ‘ਚ ਲਾਈ ਗਈ। ਅਖਬਾਰ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦਾ ਨਾਮ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ, ਯੁਗਾਂਤਰ ਆਸ਼ਰਮ ਦਾ ਨਾਮ ਗ਼ਦਰ ਆਸ਼ਰਮ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਗ਼ਦਰੀ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

‘ਗ਼ਦਰ’ ਦੇ ਹਰ ਅੰਕ ਦੇ ਅੱਠ ਸਫ਼ੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ੇ ‘ਤੇ ਉਪਰਲੇ ਦੋਨਾਂ ਕੋਨਿਆਂ ਉਪਰ ‘ਬੰਦੇ ਮਾਤਰਮ’ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਥੱਲੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ‘ਜੇ ਚਿੱਤ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਓ, ਸਿਰ ਧਰ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਓ’ ਲਿਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਫਿਰ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਵੱਡੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ‘ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦਾ ਵੈਰੀ’ ਅਤੇ ਜਿੰਨੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅੰਕ ਨਿਕਲਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਗ਼ਦਰ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਸੰਪਾਦਕ, ਲੇਖ ਅਤੇ

ਗ਼ਦਰ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਸਰਵਰਕ।

ਗ਼ਦਰ ਦਾ ਝੰਡਾ।

ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕਲਮੀ ਨਾਮ ਅਤੇ ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਦੇ ਕੁਝ ਲੇਖਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਗ਼ਦਰ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਵਾਰਤਕ ਭਾਗ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਖ ਗ਼ਦਰੀ ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ, ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ, ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਕਾਮਾਗਾਟਾਮਾਰੂ, ਭਾਈ ਪਰਮਾਨੰਦ, ਭਾਈ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਚੁੱਘਾ, ਭਾਈ ਰਾਮ ਚੰਦਰ, ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸੁਤੰਤਰ, ਰਾਜਾ ਮਹਿੰਦਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਸਨ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਗ਼ਦਰੀ ਆਪਣਾ ਅਸਲੀ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਕਲਮੀ ਨਾਮ ਲਿਖਦੇ ਸਨ ਜੋ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ; ਜਿਵੇਂ ਗ਼ਦਰ ਦਾ ਸਿਪਾਹੀ, ਦੁਖੀਆ ਸਿੰਘ, ਗ਼ਦਰ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੰਘ, ਪੰਜਾਬ, ਬਾਗੀ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੀਤਮ, ਦੁਖੀਆ ਸਿੰਘ ਕਾਮਾਗਾਟਾਮਾਰੂ, ਫਕੀਰ ਆਦਿ।

ਗ਼ਦਰ ਅਖਬਾਰ 1913 ਤੋਂ 1917 ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਲਗਾਤਾਰ ਛਪਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। 1916-17 ਵਿਚ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵਖਰੇਵੇਂ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ‘ਗ਼ਦਰ’ ਦੇ ਧਤਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਨਿਕਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ‘ਪ੍ਰੀਤਮ’ ਤੇ ਰਾਮ ਸਿੰਘ

ਧੁਲੇਤਾ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਰਾਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਵਿਚ ਵਪਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਕੋਈ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਨਿਕਲਦਾ ਸੀ।

ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਕਈ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਿਵੇਂ 3 ਮਾਰਚ 1914 ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ੇ ‘ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰ ਕੇ ‘ਜੇ ਚਿੱਤ’ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ‘ਜਉ ਤਉ’ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 7 ਅਪਰੈਲ 1914 ਨੂੰ ‘ਗ਼ਦਰ’ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਬਦਲ ਕੇ ‘ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਗ਼ਦਰ’ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਪਾਦਕ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਐਡੀਟਰ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ‘ਤੇ ਗ਼ਦਰ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਵੀ ਬਦਲੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਪਾਦਕਾਂ ਵਿਚ ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ, ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ‘ਪ੍ਰੀਤਮ’ ਅਤੇ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਦੇ ਨਾਮ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

‘ਗ਼ਦਰ’ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਾਲਮ ਲਗਾਤਾਰ ਛਪਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ। ਇਸ ਵਿਚ ਛਪਦੇ ਕਾਲਮ ‘ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦਾ ਕੱਚਾ ਚਿੱਠਾ’ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਲੁੱਟ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਹੋਰ ਕਾਲਮ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਲੁੱਟ ਖੁਸ਼ਟ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ 25 ਜੂਨ 1917 ਤੱਕ ਗ਼ਦਰ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਰਹੇ।

ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਕਾਲਮ ਹਰ ਅੰਕ ਵਿਚ ਛਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ ਦੀ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਕਿਤਾਬ ‘ਤਵਾਰੀਖ਼ ਗ਼ਦਰ 1857’ 23 ਦਸੰਬਰ 1913 ਤੋਂ ਲੜੀਵਾਰ 11 ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ 24 ਅਪਰੈਲ 1915 ਤੱਕ ਛਪਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਈ ਪਰਮਾਨੰਦ ਜੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ‘ਤਾਰੀਖ਼ੇ-ਹਿੰਦ’ ਵੀ ਗ਼ਦਰ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਕਈ ਅੰਕਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸ਼ਤਵਾਰ ਛਪਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ੇ ‘ਤੇ ਵਿਚਲੇ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਛਾਪੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੇਖ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸਫ਼ਾ ਨੰਬਰ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਲੜੀ 10 ਨਵੰਬਰ 1914 ਤਕ ਛਪੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ੇ ‘ਤੇ ਚਿੱਠੀ-ਪੱਤਰ ਅਤੇ ਅਖਬਾਰ ਲਈ ਚੰਦਾ ਭੇਜਣ ਲਈ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਪਤਾ ਛਪਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

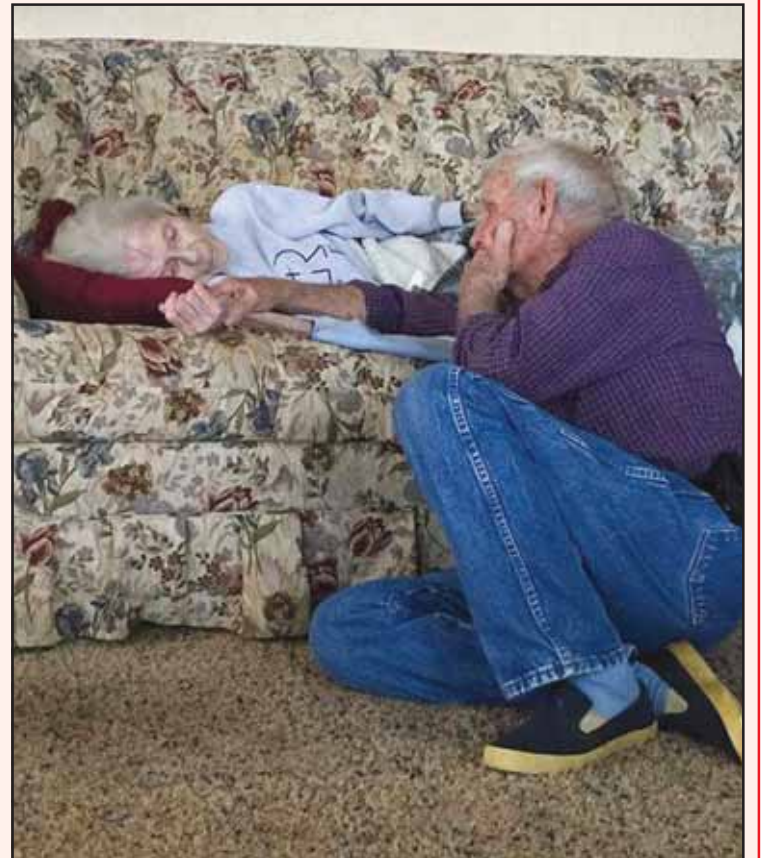
ਗ਼ਦਰ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਲਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤੁਰਕ, ਮਿਸਰ, ਰੂਸ ਅਤੇ ਆਇਰਲੈਂਡ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੋਟ ਜੋ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ; ਜਿਵੇਂ ਕਿਤੇ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਜੇ ਕਿਤੇ ਜਲਸਾ ਹੋਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਕਵਿਤਾ ਭੇਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਛਾਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

‘ਗ਼ਦਰ’ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੀ। ਗ਼ਦਰ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਦਕਾ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਗ਼ਦਰ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਛਪਦੀ ਕਵਿਤਾ ਨੇ ਗ਼ਦਰੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ। ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਕਿਤਾਬਚੇ ‘ਗ਼ਦਰ ਦੀ ਗੂੰਜ’ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਇੱਕ ਸੁਨੇਹੇ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਸੀ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ ‘ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ’ ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ ‘ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਭੇਜੋ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 30 ਨਵੰਬਰ 2024 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-666

ਮਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਥਾਂ ਪਤਨੀ ਹੈ ਹੁੰਦੀ, ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਤੰਦ ਨ ਟੁੱਟੇ, ਅਣ-ਬਣ ਲੱਖ ਵਾਰੀ ਹੋ ਜਾਏ, ਪਰ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਡੋਰ ਨ ਛੁੱਟੇ। ਵਿਚ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਪਿਆ ਬਿਚਾਰਾ, ਬੈਠਾ ਸੱਜਣੀ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ, ਸ਼ਾਲਾ! ਉਮਰ ਹੋ ਜਾਏ ਲੰਮੇਰੀ, ਸਾਥ ਨੂੰ ਜਿੰਦ ਕਦੇ ਨ ਤੜਫੇ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-664

‘ਸਟੈਚੂ ਆਫ ਲਿਬਰਟੀ’ ਹੈ, ਇਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਮਨੁੱਖੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਾ। ਲੋਕ-ਤੰਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਦਾ, ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਦਾ। ਫਰਾਂਸੀਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਨੂੰ, ਦਿੱਤੀ ਭੇਟ ਸਵਾਦੀ ਦਾ। ਆਸ, ਹੌਸਲਾ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਧਾਵੇ, ਦੁਨੀ ਦੀ ਕੁੱਲ ਆਬਾਦੀ ਦਾ। ਰਾਹ ਦੱਸੇ ਦਬੇ-ਕੁਚਲਿਆਂ ਨੂੰ, ਰਖਵਾਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ* ਦਾ। ਬੰਦੇ ਅੰਦਰ ਰੱਬ ਜੋ ਪਾਈ, ਸੋਚ ਉਸ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦੀ ਦਾ। ਬੰਦ ਮੂੰਹ, ਸੋਚ ਨੂੰ ਸੰਗਲ; ਪਰ ਹਾਲ ਸਥਾਪਤੀ ਸਾਡੀ ਦਾ। ਦੇਸ਼-ਧੁੰਗੀ! ਕਰੋ ਐਨਕਾਊਂਟਰ!!, ਇਸ ‘ਨਾਕਾਮ’ ਅੱਤਵਾਦੀ ਦਾ। -ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ‘ਨਾਕਾਮ’ +1 864 318 5500

ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਾਹਮਣੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਤਸਵੀਰ ਖਿਚਾਈ। ਭਲਾ ਹੋਵੇ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦਾ ਜਿਹਨੇ ਕੈਪਸ਼ਨ ਦੇ ਲਈ ਲਾਈ। -ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ

ਫਰਾਂਸ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾਨ ਸੀ ਦਿੱਤਾ, ਚੁੱਕ ਜੰਜੀਰੇ ‘ਤੇ ਹੈ ਲਾਇਆ, ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਮਸ਼ਾਲ ਹਥ ਵਿੱਚ, ਹੋਕਾ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਲਾਇਆ। ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਜੋ ਨਿਉ ਯਾਰਕ ਨੂੰ, ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹ ਫੋਟੋ ਖਿਚਵਾਇਆ, ਤੱਕ ਸਾਹਮਣੇ ਸਵਤੰਤਰ ਦਾ ਟਾਵਰ, ਨੌਂ ਗਿਆਰਾਂ ਚੋਤੇ ਆਇਆ। -ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ

ਅਸਮਾਨ ਛੂੰਹਦਾ ਬੁੱਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਸਟੈਚੂ ਆਫ ਲਿਬਰਟੀ ਪੈਗਮ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ। ਰਾਜਨੇਤਾ ਤੰਗਦਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ। ਆਪਣੇ ਬੁਣੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਆਪ ਹੀ ਫਸਦੇ ਮਸਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਬਦਨਾਮੀ ਦਾ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਤਾਂ ਹੀ ਆਵੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਹਰ ਕਦਮ ‘ਤੇ ਬੰਦਿਸ਼ ਨਾ ਲਾਵੇ। -ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ ਫੋਨ: 98784-69639

ਕਿੰਨਾ ਸੋਹਣਾ ਮਨਮੋਹਣਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਗੱਬ ‘ਚ ਸਥਿਤ ਫਰਾਂਸ ਵਲੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਤੋਹਫਾ ਇਕ ਜਨਾਨੀ ਜੋ ਹੱਥ ਜੋੜ ਖੜ੍ਹੀ ਗੁਲਾਮੀ ਖਤਮ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਮੰਗਦੀ ਹੋਈ ਇਨਸਾਫ। -ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦੇ ਸਬਕ

ਗੁਰਪੁਰਬ ਦੀ ਸਵੇਰ ਜੇ.ਐੱਨ.ਯੂ. ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਜੋਧਕਾ ਦੇ ਟਵੀਟ ਕੀਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਨਿਰਭਉ' ਤੇ 'ਨਿਰਵੈਰੁ' ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਹੀ ਸੀ- 'ਬਿਨਾਂ ਭੈਅ' ਤੇ 'ਬਿਨਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣੀ'; ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਖਿਆ- "ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ, ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਤੇ ਸਾਡੀ ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਚ ਘੁਲ-ਮਿਲ ਸਕਣਗੇ।"

ਜਯੋਤੀ ਮਲਹੋਤਰਾ

ਨਾਲ ਘੁਲ ਰਹੇ ਸਨ- ਕਈ ਵਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਖੁਦ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਕੁਝ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਬੇਸ਼ੱਕ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਵਾਲੇ ਸਫ਼ਰ ਬਾਰੇ ਹੀ ਸਨ, ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਬਿਤਾਏ ਸਮੇਂ ਬਾਰੇ; ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਇਸ ਉਚੇਚੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਜਿਸ ਹਲਚਲ 'ਚ ਖੁਦ ਨੂੰ ਘਿਰਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬਹੁਤਿਆਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਹ ਜਾਖੜ ਦੀ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਦੁਬਿਧਾ (ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ) ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਡੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਯਕੀਨਨ, ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਤਾਲੀਮ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੈ ਜਿਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਨਾਟਕਾਂ 'ਚ ਮਨੁੱਖ ਕਣਾਂ ਵਰਗੇ ਹਨ- ਸੋਚੇ ਮਾਰਕਸ ਨੇ ਸ਼ੇਕਸਪੀਅਰ ਨੂੰ ਸਮੇਟ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਨਿਰਸੰਦੇਹ, ਰਾਜ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਵਰਤਮਾਨ ਨਾਟਕਕਾਰ ਕਈ ਵਾਰ ਅਜਿਹੇ ਛੋਟੇ ਬੰਦਿਆਂ ਵਰਗੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਦੇ ਨੇਸ਼ ਕਾਲੇ ਪਰਛਾਵੇਂ, ਅਲਬੱਤਾ ਕੈਨਵਸ 'ਤੇ ਵਾਹੇ ਜਾਣ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਡੇ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਉੱਝ, ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ,

ਪਰਛਾਵੇਂ ਸਵੇਰ ਦੀ ਠੰਢੀ ਰੌਸ਼ਨੀ 'ਚ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਦੁਪਹਿਰ ਤੱਕ ਪੈਰਾਂ ਥੱਲੇ ਮਿੱਧੇ ਜਾਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਦਿਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਘੱਟ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ।

ਚਲੋ, ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਵੀ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਕਿ ਜਾਖੜ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਤੇ ਗੁਰਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸੂਬਾ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਰਹਿ ਸਕਦੇ। ਦੂਜਾ, ਉਹ ਮੁੜ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਗੇ ਜਿਸ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਈ ਦਹਾਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇਤਾ, ਹਿੰਦੂ ਪੰਜਾਬੀ ਆਗੂ, ਅੰਬਿਕਾ ਸੋਨੀ ਨੇ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਾਖੜ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ 'ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਹਨ'- ਤੇ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਖੜ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧੜਿਆਂ 'ਤੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦਾ 'ਕੋਈ ਕੰਟਰੋਲ' ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਤੇ ਫੇਰ ਕੁਝ ਵੱਡੇ ਸਵਾਲ ਵੀ ਹਨ। ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਹਿੱਤਾਂ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ। ਪਛਾਣ, ਨਿਹਚਾ, ਯੋਗਤਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਵਾਲ। ਉਦਾਹਰਨ ਵਜੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਚੋਣ ਲੜ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਕਿਉਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਨ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਜਿੱਤਣ 'ਚ ਅਯੋਗ ਸਾਬਿਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ? ਕੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਨਿਘਾਰ ਤੇ ਗਿਰਾਵਟ ਦਾ ਕਾਰਨ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਰਹੀ ਇਸ ਦੀ ਨੇਤਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ-ਝਾਤ ਮਾਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ.-ਭਾਜਪਾ 'ਨਿਰਭਉ' ਤੇ 'ਨਿਰਵੈਰੁ' ਦੇ ਖਾਸ, ਸਮਾਨਤਾਵਾਦੀ ਗੁਣ ਨੂੰ ਖੋਖਲਾ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਤਵ 'ਚ ਲਪੇਟ ਲਏਗੀ?

ਗੁਰਪੁਰਬ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਹਾਨ ਗੁਰੂ ਦੇ 555ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੂਰਬ ਮੌਕੇ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਫ਼ਸਵੇਂ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਸਥਿਤ ਨਾਵਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਅਤੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਸੈਂਕੜੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਅਸਲ 'ਚ ਹੋਰਨਾਂ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਧੀਰਜ ਧਰ ਕੇ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ; ਤੁਸੀਂ ਸੋਚੋਗੇ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਭਾਈਚਾਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਵਾਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ

ਸਮਾਉਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ (ਨਾ ਕੇ ਹਿੰਦੂ ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ); ਮਤਲਬ, ਕੀ ਰਾਜ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਸਿੱਖ ਆਬਾਦੀ (ਕਰੀਬ 57.7 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਇਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਫ਼ਿਰਕੇ ਦੇ ਆਗੂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਸਿੱਖ ਸਾਇਦ ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਕਰੇਗਾ?

ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਸੋਚੋ- ਲੋਕ ਕਹਿਣ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਵੀ ਠੀਕ ਹੀ ਹਨ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ, ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਤੇ ਸਾਇਦ ਹੁਣ ਵੀ, ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ 'ਦਿੰਦੇ' ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੇ ਲਚਕਦਾਰ ਤੇ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਡੇ ਉਸ ਲਗਾਤਾਰ ਖਦਸ਼ੇ ਦਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ, ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ 'ਚ ਸਮੇਂ ਚੁੱਕਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਪੁਰਬ ਵੀ ਐਤਕੀ ਕਾਰਤਿਕ ਪੂਰਨਿਮਾ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਆਇਆ?

ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਬਾਹਰਲਾ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਅੱਗੇ ਸੈਂਕੜੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਹਨ- ਨਸ਼ਾ, ਅਪਰਾਧ, ਫਿਰੋਤੀ, ਪਿੰਡ ਛੱਡ ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਉਡ ਰਹੇ ਨੌਜਵਾਨ ਅਤੇ ਪਿੰਡੇ ਇਕੱਲੇ ਸੰਤਾਪ ਹੰਢਾ ਰਹੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੋ ਰਹੇ ਮਾਪੇ, ਵਿਆਪਕ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਖੇਤੀ 'ਤੇ ਲੋੜੇਂ ਵੱਧ ਨਿਰਭਰਤਾ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਡਿੰਗਦਾ ਪੱਧਰ, ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਡਿੰਗਦਾ ਮਿਆਰ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਲੁਪਿਆਣਾ ਦੇ ਉਸ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ 'ਚ ਪੱਕਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਨਾ ਹੋਣਾ

ਜਿਸ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਤੀਸ਼ ਧਵਨ ਵਰਗਾ ਗਣਿਤ ਮਾਹਿਰ ਤੇ ਏ ਅਰੋ ਸਪੇ ਸ ਇੰਜਨੀਅਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਹੋਣਹਾਰ ਧੀਆਂ-ਪੁੱਤ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਹੋਰ- ਫੇਰ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ 'ਚ ਤਾਕਤ ਤੇ ਅਤਮ - ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ

ਪੈਂਦਾ ਕਿ 545 ਮੈਂਬਰੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਰਫ਼ 13 ਮੈਂਬਰ ਹੀ ਹਨ।

ਭਾਜਪਾ ਸ਼ਾਸਿਤ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ 13 ਸੀਟਾਂ? ਚਲੋ ਠੀਕ ਹੈ। ਬਸ ਉਦੋਂ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਰਮਿਆਨ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਘੁੰਮਣ-ਘੇਰੀ 'ਚ ਪੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਮੱਧਮ ਪੈ ਕੇ ਬਿਲਕੁਲ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਚੋਲਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਦਾ ਸੰਕਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ 'ਰੁਲ ਬੁੱਕ' ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵੱਲ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਨਮੀ ਵਾਲੇ ਮੀਟਰ ਵੱਲ ਨਾਂਹ ਦੀ ਉਂਗਲ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਭਾਰ ਮਾਪਣ ਦੌਰਾਨ ਚੋਲਾਂ 'ਚ ਨਮੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਨਾਪਦਾ ਹੈ ਤੇ 17 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਮੀ ਨਿਕਲਣ 'ਤੇ ਡੂੰਘਾ ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ ਜਿਣਸ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ

ਚੋਲਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਮੀ ਹੈ। ਇਹ ਖੇਪ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕੀਤੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਦਾ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਾਖੁਸ਼ੀ ਜਾਹਿਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਉਹ ਸਮਾਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦ ਸਾਬਕਾ ਅਕਾਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਚੋਲਾਂ 'ਚ 20 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਨਮੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਲਈ ਮਨਾਇਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਗੈਰ-ਮੌਸਮੀ ਬਰਸਾਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਕੁ ਹੀ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਮ੍ਹਦ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹੁਣ ਸਿਰਫ਼ 'ਆਪ' ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਪੰਜਾਬੀ ਇਹ ਸੋਚਣ ਲੱਗੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਲਿਆਂਦੇ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ? ਤੇ ਕੀ 'ਹਿੰਦੂ' ਹੁਣ 'ਸਿੱਖਾਂ' ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ?

ਇਸ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਸ਼ਾਇਦ ਖਿਆਲੀ ਲੱਗੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਅਨੋਖਾ। ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਸੂਬੇ ਦਰਮਿਆਨ ਜਮ੍ਹਦ, ਦਰਾੜ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਗੱਲਬਾਤ ਜੇਕਰ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਘਟ ਜ਼ਰੂਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀਆਂ ਬੈਠਕਾਂ 'ਚ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ- ਕੀ 'ਜੈ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ' 'ਲਲਕਾਰ' ਹੈ ਜਾਂ 'ਪੁਕਾਰ'।

ਨਾਵਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦੁਆਰੇ 'ਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਪੱਤਲ 'ਚ ਕਤਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ 50 ਰੁਪਏ ਦੇਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਬਾਕੀ ਸਭ ਮੁਫ਼ਤ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਨਾ ਜਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਪ੍ਰਜਨੀਕ ਚਿੰਤਪੁਰਨੀ ਸ਼ਰਾਈਨ ਬੋਰਡ ਨੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ 'ਤੁਰੰਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ' ਲਈ 300 ਰੁਪਏ ਲੈਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਕਤਾਰ 'ਚ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਵੀ ਅੱਗੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋ ਸਕੋਗੇ।

ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਮੁੜ ਕਰਨ ਦਾ ਗੁਰਪੁਰਬ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੋਰ ਕਿਹੜਾ ਮੌਕਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਸਾਇਦ ਤੁਸੀਂ 'ਨਿਰਵੈਰੁ' ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਕੇ 'ਨਿਰਭਉ' ਨਾਲ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਸਕੋ?

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਭੁੱਖਮਰੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰੂ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਫੜ੍ਹਾਂ ਮਾਰਦੇ ਨਹੀਂ ਬੱਕਦੇ ਪਰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟਾ ਪਾਸਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਸਾਲ ਆਲਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਭੁੱਖਮਰੀ ਸੂਚਕ ਅੰਕ

ਗੁਰਵਿੰਦਰ
ਫੋਨ: +91-95170-45458

ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲੋਕਾਈ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨ ਹਾਲਤਾਂ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। 2014 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਬੇੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਦੁਨੀਆ ਦੇ 127 ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੰਕੜੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਕੇ ਰਿਪੋਰਟ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਮੋਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੋਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ 127 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭੁੱਖਮਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਹੇਠਾਂ ਤੋਂ 105ਵੇਂ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਮੋਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ 10 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵਿਚ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਘਾਰ ਆਇਆ ਹੈ।

2014 ਵਿਚ ਮੋਦੀ ਦੀ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਵੇਲੇ ਭਾਰਤ ਭੁੱਖਮਰੀ ਸੂਚਕ ਅੰਕ ਵਿਚ 55ਵੇਂ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। 2023 ਵਿਚ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਇਸ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਵਿਚ 111ਵੇਂ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਭੁੱਖਮਰੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਗੰਭੀਰ ਹੈ ਜੋ ਖਤਰਨਾਕ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਅਸਥਿਰਤਾ ਝੱਲ ਰਹੇ ਸੁਲੀਕਾ ਅਤੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਸਮੇਤ ਨੇਪਾਲ ਦੀ ਹਾਲਤ ਭਾਰਤ ਨਾਲੋਂ

ਕਿਤੇ ਵਧੀਆ ਹੈ।

ਭੁੱਖਮਰੀ ਸੂਚਕ ਅੰਕ ਤਿੰਨ ਨੁਕਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ- ਕੁੱਲ ਆਬਾਦੀ 'ਚ ਕੁਪੋਸ਼ਿਤ/ਭੁੱਖਮਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਫੀਸਦ, 5 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਭਾਰ ਤੇ ਕੱਦ ਅਤੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਰ। ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੁਕਤਿਆਂ 'ਚ ਹੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਨਿਘਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਕੁੱਲ ਆਬਾਦੀ ਦਾ 14 ਫੀਸਦ ਭੁੱਖਮਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 20 ਕਰੋੜ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਦੀ ਕੁੱਲ ਆਬਾਦੀ ਲਗਭਗ 20 ਕਰੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਇੰਨੇ ਲੋਕ ਹੀ ਭਾਰਤ ਚ ਭੁੱਖਮਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ। ਕੁੱਲ ਆਬਾਦੀ ਚੋਂ 35.5 ਫੀਸਦ ਬੱਚਿਆਂ (ਹਰ ਤੀਜਾ ਬੱਚਾ) ਦਾ ਕੱਦ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਹੈ ਅਤੇ 18.7 ਫੀਸਦ ਬੱਚਿਆਂ (ਹਰੇਕ ਪੰਜਵਾਂ ਬੱਚਾ) ਦਾ ਭਾਰ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਜਿੱਥੇ ਇਹਨਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਖੁਰਾਕ ਨਾ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਉੱਥੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ 'ਚ ਖੂਨ ਦੀ ਕਮੀ, ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਿਹਤ ਆਦਿ ਵੀ ਹੈ। ਸਾਲ ਵਿਚ ਜੰਮਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹਰੇਕ 1000 ਮਗਰ 26 ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਵੈਂਟੀਲੇਟਰ 'ਤੇ ਪਿਆ ਸਰਕਾਰੀ ਸਿਹਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ।

ਰਿਪੋਰਟ ਨਸ਼ਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਡੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਸਥਿਤੀ ਸੁਧਾਰਨ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਹੀ ਗਲਤ ਗਰਦਾਨਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਿਅਨਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਕਰਨ ਬਾਵੇਂ ਅੰਕੜਾ ਵਿਭਾਗ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਰਾਹ ਚੁਣਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲੱਗ ਸਕੇ। ਗੋਦੀ ਮੀਡੀਆ ਵੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਘੱਟਾ-ਘੱਟਾ ਲੰਮੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹਰੇਕ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਇਨਸਾਫਪਸੰਦ ਹਕੀਕਤ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਦੇ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਸੱਚਾਈਆਂ ਲੁਕਦੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਾਨਚੈਸਟਰ ਕਰੋ ਜਾਂਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਕੁਪੋਸ਼ਿਤ ਅਤੇ ਅੱਛੋ-ਅੱਛੋ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਗ੍ਰਸੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਮ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਹਕੂਮਤਾਂ ਅਤੇ ਗੋਦੀ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਇਹ ਹਕੀਕਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀਆਂ।

ਭੁੱਖਮਰੀ ਅਤੇ ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਵਰਗੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਲਈ ਅਕਸਰ ਇਹ ਕੁਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਢਿੱਡ ਕਿਵੇਂ ਭਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਆਮ ਜਿਹੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਜਾਂਦੇ ਝੂਠ ਨੂੰ ਕਈ ਸੂਝਵਾਨ ਲੋਕ ਵੀ ਸੱਚ ਮੰਨਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕੀ ਇਸ ਵਿਚ ਸਚਾਈ ਹੈ? ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਿਕ, 2023-24 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਅਨਾਜ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡ ਪੈਦਾਵਾਰ 332 ਮਿਲੀਅਨ ਟਨ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੀ ਕੁੱਲ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਰਜਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਨਾਜ ਪੈਦਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਮੁਹਰਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਬਰਾਮਦ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੰਨੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ 20 ਕਰੋੜ ਆਬਾਦੀ ਭੁੱਖਮਰੀ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਅਨਾਜ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਖਾਧ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀਆਂ

ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਛੱਤਪੋ ਮਾਰ ਵਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। 2022 ਵਿਚ ਖਾਧ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਰ 3.8 ਫੀਸਦ ਸੀ ਜੋ 2024 ਵਿਚ ਵਧ ਕੇ 7.5 ਫੀਸਦ ਤੱਕ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਮਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ 90-95 ਫੀਸਦ ਆਬਾਦੀ 'ਤੇ ਪਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਕਿਰਤੀ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਪੋਸ਼ਿਤ ਖੁਰਾਕ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਔਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। 100-150 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਵਿਕਦੀਆਂ ਦਾਲਾਂ-ਸਬਜ਼ੀਆਂ, 150 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਲਿਟਰ ਤੇਲ ਆਦਿ ਖਰੀਦਣਾ ਕਿਰਤੀ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਵੱਸੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ।

ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਗਰੀਬ ਕਿਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਰਾਸ਼ਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹਰ ਸਾਲ ਖਾਧ ਪਦਾਰਥ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਰੱਖੇ ਦਾਣ ਵਾਲੇ ਫੰਡਾਂ ਵਿਚ ਕਟੌਤੀ ਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸੂਬੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਮੂੰਡੇ ਨੇ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਰਾਸ਼ਨ 'ਚ ਹੋਰ ਕਟੌਤੀ ਲਾਈ ਹੈ। ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਖੱਟਣ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀ ਜੀਐ 5 ਕਿਲੋ ਆਟਾ ਘਰ-ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਸੂਬੇ 'ਚ ਕਈ-ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ 'ਚ ਆਟਾ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ। ਜਨਤਕ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤਹਿਤ ਅਨਾਜ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਿਲਦੇ ਖਾਧ ਪਦਾਰਥਾਂ ਜਿਵੇਂ ਖੰਡ, ਤੇਲ, ਚਾਹਪੱਤੀ ਆਦਿ ਦਾ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਨਾਮੋ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਯੂਨੀਅਨ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਅੱਡੋ-ਅੱਡ ਸਕੀਮਾਂ ਵੀ ਲੀਡਰਾਂ ਅਤੇ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਢਿੱਡ ਭਰਨ ਦਾ ਸ਼ੌਂ ਤ ਹੀ ਬਣੀਆਂ ਹਨ। ਮਿਡ-ਡੋ-ਮੀਲ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੋਸ਼ਣ ਮਿਸ਼ਨ ਵਰਗੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ 'ਚ ਘਪਲਿਆਂ

ਬਾਰੇ ਖਬਰਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਖਬਰ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮਿਡ-ਡੋ-ਮੀਲ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਭੋਜਨ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ 900 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬਿਮਾਰ ਹੋਏ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਹਨ। ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਹਕੂਮਤਾਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਨ ਦੀ ਜਨਤਕ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਉਣ ਦਾ ਰਾਹ ਫਤਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਖਾਣ ਲਈ ਸੰਤੁਲਿਤ ਪੋਸ਼ਟਿਕ ਭੋਜਨ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਟੈਕਸ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਬੀਤਣ ਦੇ 8 ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਹ ਹੱਕ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ 'ਚ ਨਾਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਸਗੋਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਬਾਕੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਾਂਗ ਜਨਤਕ ਰਾਸ਼ਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਹੱਥ ਪਿੱਛੇ ਖਿੱਚ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲੰਮੇ ਅਮਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕਿਰਤੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਬਹੁਤ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਨੂੰ ਲੈਣ ਲਈ ਵੀ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋਣਾ ਪਏਗਾ। ਜਨਤਕ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ, ਇਹਦੇ ਤਹਿਤ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਖਾਧ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਵਧਾਉਣ, ਬਜਟ ਵਿਚ ਜਨਤਕ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਲਈ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਫੰਡ 'ਚ ਵਧਾ ਕਰਵਾਉਣ ਆਦਿ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈਣਾ ਪਏਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਭੁੱਖਮਰੀ ਅਤੇ ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਵਰਗੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਚਿੱਕੜ ਵਿਚ ਗਰਕੇ ਸਮਾਜ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੜਨ ਵਾਲੀ ਬਹਾਦਰ ਕੁੜੀ ਦੀ ਗਾਥਾ - ਝੱਲੀ (ਨਾਵਲ)

ਲੇਖਿਕਾ: ਸ਼ਗੁਫ਼ਤਾ ਗਿੰਮੀ ਲੋਧੀ

ਅਸਲ ਲੇਖਕ ਜਾਂ ਲੇਖਿਕਾ ਮੰਨਿਆ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਲੰਕਿਤ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਟੱਕਰ ਲੈ ਕੇ ਲਿਖੇ। ਜੋ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਆਵੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਲਾਲਚ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲੇ। ਉਹੀ ਲੇਖਕ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਬੂਲ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ-ਸੱਚ ਦੀ ਨੰਗੇ ਧੜ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲਲਕਾਰਿਆ। ਸ਼ਗੁਫ਼ਤਾ ਗਿੰਮੀ ਲੋਧੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਮੂਲ ਦੀ ਚਰਚਿਤ ਲੇਖਿਕਾ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੰਡਨ ਵਸੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਨਾਵਲ ਮੈਨੂੰ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ

ਸ਼ਿਵਚਰਨ ਜੱਗੀ ਕੁੱਸਾ

ਰਸੂਲ ਹਮਜ਼ਾਤੋਵ ਦੀ ਅਮਰ ਕਿਰਤ "ਮੇਰਾ ਦਾਗਿਸਤਾਨ" ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। "ਝੱਲੀ" ਨਾਵਲ ਦਾ ਇੱਕ ਪਾਤਰ ਜਦ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਕਰਦੇ ਕਾਮਰੇਡਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੰਗਾਰ ਕੇ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਕ ਬਣਦਾ ਆਖਦਾ ਹੈ, "ਓਏ ਝੱਲਿਓ ਇਨਕਲਾਬੀਓ...! ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣੋ...! ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਹਰ ਤਬਕੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ...। ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਅਮੀਰ ਤਬਕੇ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ...। ਸਗੋਂ ਹਰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਉੱਚ-ਸਿੱਖਿਆ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਹਾਸਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ...। ਹਕੂਮਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਪਿੰਡਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ, ਦੋਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਿਆਈ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਣ...।" ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ਕਿਸੇ ਜੰਗ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਨੂੰ ਪੁਲੀਤਾ ਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਜੋ ਸੁੱਤੇ ਜਾਂ ਸੁਸਤ ਦਿਮਾਗਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਰੋਹ ਅਤੇ ਜਜ਼ਬੇ ਦਾ ਭਾਂਬੜ ਬਾਲਦੇ ਹਨ।

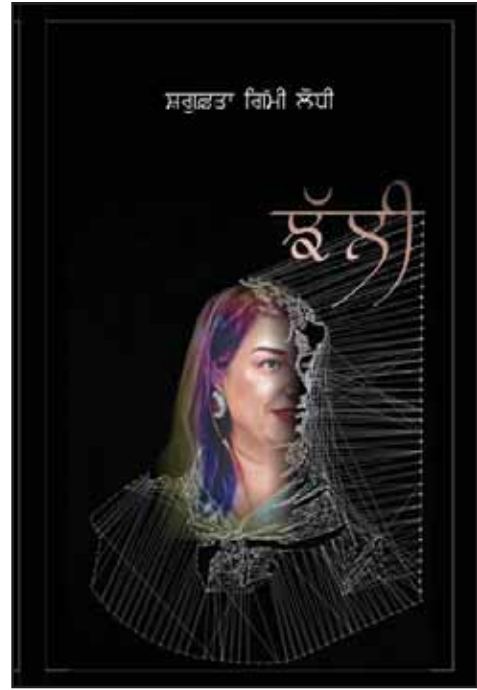
ਜਿੱਥੇ ਲੇਖਿਕਾ ਪਛੜੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ ਅਤੇ ਕਿਰਤੀ ਲਾਣੇ ਪ੍ਰਤੀ ਹਮਦਰਦੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਓਥੇ ਉਹ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵੀ ਸੁਚੇਤ ਹੈ, "ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਅਤੇ ਮੌਕਿਆਂ 'ਚ ਵਾਧਾ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਕਦਮ ਹੈ। 'ਜੈਡਰ' ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲ, ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਮੌਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ...।" ਇਹ ਲੇਖਿਕਾ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਅੱਖ ਵਾਲੀ ਸੋਚ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਇਹ ਹੈ, ਜਦ ਉਹ, "ਧੀਆਂ

ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਰੱਬ ਦੀ ਇੱਕ ਰਹਿਮਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।" ਲਿਖਦੀ ਅਤੇ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਅਸਲਮ ਵਰਗਾ ਘੱਟ ਪੜ੍ਹਿਆ ਮੁੰਡਾ ਵੀ ਅਗਾਂਹ-ਵਧੂ ਸੋਚ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਪੁਰਾਣੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਦੁੰਦੁਕਾਰੇ ਵਿਚ ਫ਼ਸ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਭਵਿੱਖ ਕੀ ਹੈ? ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਆਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, "ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਕੀ ਹੈ...? ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਚ ਕਿੱਥੇ ਫਿੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ?" ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਨਾਵਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਬੇਹੱਦ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਜਦ ਲੇਖਿਕਾ ਇਹ ਲਿਖਦੀ ਹੈ, "ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਵੀ ਸਨ, ਜੋ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸਨ, ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਅਸਲਮ ਵਰਗੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਤੋਂ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਦੇ ਸਨ।" ਸ਼ੁਰੂ-ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਇਹ ਨਾਵਲ ਪੁਰਾਣੇ ਜਮਾਨੇ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਖਿਆਲਾਂ ਵਾਲੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਦੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਧੀ ਨੂੰ ਇੱਕ 'ਜ਼ਹਿਮਤ' ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਜਦ ਅਸਲਮ ਦੇ ਘਰ ਧੀ ਜੰਮਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਧੀ ਫਿਰਦੌਸ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਤ ਵੀ ਅਤੇ ਸੁਹਿਰਦ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲੇਖਿਕਾ ਅਨੁਸਾਰ, "ਉਸ ਦੇ ਖਵਾਬਾਂ ਅਤੇ ਹਕੀਕਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਵੱਡੀ 'ਖਾਈ' ਸੀ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਚੀਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਪਰ ਅਸਲਮ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਇਰਾਦੇ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੀ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਕਸਦ ਸਮਝ ਕੇ ਕਬੂਲ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਭਵਿੱਖ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਖਵਾਬ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਫਿਰਦੌਸ ਇੱਕ ਦਿਨ ਕਾਮਯਾਬ ਅਤੇ ਖਲੂਦਮੁਖਤਿਆਰ ਔਰਤ ਬਣੇ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਵਧਾ ਸਕੇ।"

ਜਿੱਥੇ ਲੇਖਿਕਾ ਖੁਦ ਕਈ ਵਾਰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਦੀ ਉਲਝਣ ਵਿੱਚ ਉਲਝ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਹ ਹੌਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹਾਰਦੀ, ਸਗੋਂ ਹਿੰਮਤ ਅਤੇ ਦਲੇਰੀ ਦਾ ਪਰਚਮ ਚੁੱਕ ਕੇ ਬੜੇ ਸਾਹਸ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਅਸਲਮ ਦੀ ਧੀ ਫਿਰਦੌਸ ਨੂੰ ਉਸ ਗੰਧਲੇ ਅਤੇ ਆਪਹੁਦਰੇ ਸਿਸਟਮ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਲੇਖਿਕਾ ਫਿਰਦੌਸ ਨੂੰ ਚਾਰਵੀਵਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ 'ਲੜਾਕੂ' ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਲੜਨ ਵਾਲੀ 'ਜੰਗਜ਼ੂ' ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਕੁੜੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਫਿਰਦੌਸ ਸਮਾਜ ਦੇ ਗੰਧਲੇ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਅਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਅਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚੱਲੇ ਆ ਰਹੇ ਚਿੱਕੜ ਵਿਚ ਗਰਕੇ ਇਸ ਸਿਸਟਮ ਵਿਰੁੱਧ ਖੜ੍ਹਨਾ ਕਿਸੇ ਖ਼ਤਰੇ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਸੀਨੇ ਸੱਟ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ, ਉਹ ਕਰ ਆਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ... ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਇਸ ਨਿੱਘਰ ਚੁੱਕੇ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਿੱਤਰਦੀ ਹੈ।

ਪਰ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਕਮੀਨਾ ਅਤੇ ਬੇਈਮਾਨ ਪੱਖ ਇਹ ਵੀ ਹੈ, ਕਿ ਜਦ ਕੋਈ ਫਿਰਦੌਸ ਵਰਗੀ ਸਾਹਸੀ ਅਤੇ ਦਲੇਰ ਕੁੜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਲੰਘਣ ਦੀ

ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੱਥਕੰਡੇ ਵਰਤ ਕੇ ਦਬਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕੁਚਲਣ ਲਈ ਉਸ ਉਪਰ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਨਸਕਿਤਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਦਾ 'ਫ਼ਰਕ' ਦੱਸ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਪਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਫ਼ਰਕ ਦਾ 'ਅਹਿਸਾਸ' ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਉਹ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਜਗਾਹ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਣਗੀਆਂ। ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾ ਕੇ, ਕਿ ਮਾਂ-ਬਾਪ, ਭਰਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਹੀ ਹੈ ਦਰਸਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਬੇੜੀਆਂ ਦੀ ਜਕੜ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿਲ ਪਤਲਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰਦੌਸ ਦੇ ਬਾਪ ਅਸਲਮ ਨੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਬੇਇੱਜ਼ਤ ਹੁੰਦੀ ਦੇਖਿਆ, ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਉਸ ਦੀ ਬੇਟੀ ਫਿਰਦੌਸ ਕਰੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਲਮ ਦਾ ਬਾਪ ਇੱਕ ਗੁੱਸੇਖੋਰਾ ਬੰਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੁਦ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਬਣਦੀ ਸੀ। ਮਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉਪਰ

ਫ਼ਾਈ ਬੇਵੱਸੀ ਨੂੰ ਅਸਲਮ ਅੱਜ ਤੱਕ ਭੁਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਬੇਟੀ ਬੇਵੱਸ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਸ਼ੀਹਣੀ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਅਣਖ ਅਤੇ ਸਵੈਮਾਣ ਨਾਲ ਜੀਅ ਅਤੇ ਵਿਚਰ ਸਕੇ।

ਬੇਬ ਰੁਬ ਦਾ ਕਥਨ ਮੈਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, "ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣਾ ਔਖਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਦੇ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ।" ਕੁਝ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮਾਇਆ ਐਜਲੋ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਹਾਰਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣੀ ਚਾਹੀਦੀ...।" ਉਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਬੇਹੜ ਦਾ ਰੁੱਖ ਫਿਰਦੌਸ ਵਾਸਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸਰੋਤ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ 'ਕਜ਼ਨ' ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਸਰੀਰਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਤੌੜ ਧਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਬਹਾਦਰ ਕੁੜੀ ਮੁੜ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰ ਕੇ ਉਠਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਮਾਨਸਿਕ ਬਲ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੀ, ਮੰਜ਼ਿਲ ਵੱਲ ਤੁਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ "ਝੱਲੀ" ਨਾਵਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਪਾਉਲੋ ਕੋਲਹੋ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਆ ਨਾਵਲ "ਦਾ ਅਲਕਾਮਿਸਟ" ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਡੋਲਣ ਜਾਂ ਡਿੱਗਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਸਗੋਂ ਕਿਸੇ ਅਣਥੱਕ ਰਾਹੀਂ ਵਾਂਗ ਤੁਰਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਵੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿੱਕ ਡਾਹ ਕੇ ਲੜਨ ਦਾ ਬਲ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਗੁਫ਼ਤਾ ਗਿੰਮੀ ਲੋਧੀ ਨੇ ਇਹ ਸੰਖਿਪਤ ਨਾਵਲ ਲਿਖ ਕੇ ਕੁੱਝ ਵਿੱਚ ਸਮੁੰਦਰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਨੰਦ ਤਾਂ ਆਵੇਗਾ ਹੀ, ਅਸਲਮ ਦੀ ਧੀ ਫਿਰਦੌਸ ਦੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਰੋਚਕ ਲੱਗੇਗੀ। ਕਈ ਥਾਂ ਉਰਦੂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਅੱਘੜ-ਦੁੱਘੜਾ ਅਨੁਵਾਦ ਅਤੇ ਛਪਾਈ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਰੜਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪਰ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦੀ ਲੇਖਿਕਾ ਸ਼ਗੁਫ਼ਤਾ ਗਿੰਮੀ ਲੋਧੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਫਲ ਨਾਵਲ ਰਚਣ ਲਈ ਹਾਰਦਿਕ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਵੀ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰਥਿਕ ਅਤੇ ਉਸਾਰੂ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਆਸ ਰਹੇਗੀ। ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਨਾਵਲ "ਝੱਲੀ" ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਅਪੀਲ ਕਰਾਂਗਾ, ਜੋ ਪਛੜੇ ਅਤੇ ਲਿਤਾਏ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਆਸ ਦੀ ਸੁਨਹਿਰੀ ਕਿਰਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਹਨੁਰੇ ਵਿਚੋਂ ਖਿੱਚ ਕੇ ਨੂਰੋ-ਨੂਰ ਅੰਬਰ ਵੱਲ ਉਡਾਣ ਭਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਫਿਰਦੌਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਸ਼ਕ ਫਰੀਦ, ਭਰਾ ਜ਼ਮੀਲ, ਸਹੁਰੇ ਖਾਲਿਦ, ਸੌਸ ਆਇਸ਼ਾ, ਮਨਸੂਰ ਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਧੱਕੇ-ਧੌੜੇ ਹੀ ਨਸੀਬ ਹੋਏ, ਪਰ ਉਹ ਇੱਕ ਚੱਟਾਨ ਵਾਂਗ ਡਟ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਰਹੀ। ਚਾਹੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਖ ਤੌੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਪਰ ਉਹ ਤਿੜਕਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਸਾਬਤ ਹੀ ਰਹੀ। ਇਸ ਦਿਲਚਸਪ ਨਾਵਲ ਲਈ ਸ਼ਗੁਫ਼ਤਾ ਗਿੰਮੀ ਲੋਧੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ! ਆਮੀਨ!!

ਜਿਮੀ 'ਸਮਾਨ ਕੇ ਬਿਖੇ, ਸਮਸਤ ਏਕ ਜੋਤਿ ਹੈ... ਨਾ ਘਾਟ ਹੈ, ਨ ਬਾਢ ਹੈ ਨ ਘਾਟ ਬਾਢ ਹੋਤ ਹੈ।

ਜ਼ਮੀਂ ਅਤੇ ਆਸਮਾਨ ਵਿਚਲਾ 'ਸਮਸਤ' ਇਕਸਾਰ ਪੂਰਨ ਸਤ ਦਾ ਪਾਸਾਰ ਹੈ। ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਤਨ ਦੇ ਕਣ-ਕਣ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਣੀਏ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਅੰਤਰ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਆਸਮਾਨ ਤਾਂ ਇਹ 'ਸਮਸਤ' ਉਹ ਸੱਚ ਹੈ ਜੋ ਆਦਿ-ਜੁਗਾਦਿ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਆਰ-ਪਾਰ ਰਮੇ ਸੂਖਮ+ਸਬੂਲ ਦਾ ਸਿਰਜਕ ਵੀ ਹੈ, ਮੂਲ ਵੀ ਤੇ ਸੱਚ ਵੀ।

ਪ੍ਰੋ. ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ ਪਾਹਵਾ ਦੀ ਕਾਵਿ ਪੁਸਤਕ 'ਸੱਚ ਅੰਬਰ' ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਅਜਿਹੇ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਮਨੋਭਾਵ ਤੁਹਾਡੇ ਚਿੱਤਪਟ 'ਚੋਂ ਉਰਜਿਤ ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਹੋਣ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਸੱਚ ਅੰਬਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਲਹਿੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਇੱਕ ਤੀਬਰ ਸੂਝ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਠਕ ਮਨ 'ਚੋਂ ਉਭਰ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਗੋਸ਼

ਉੱਕਾਰਪ੍ਰੀਤ
ਫੋਨ: 647-455-5629

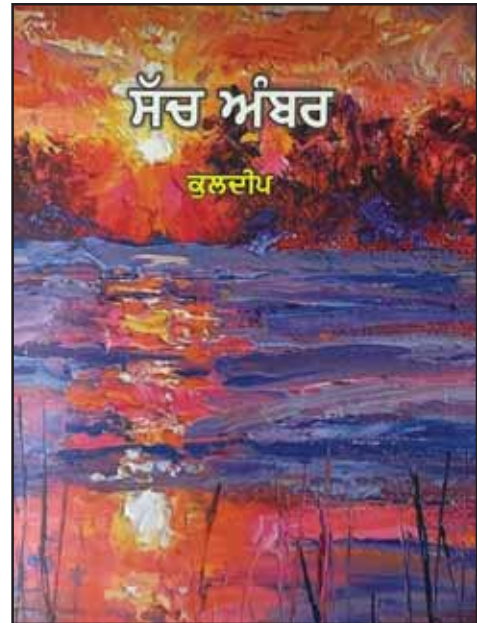
'ਚ ਲੈਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
ਇਸੇ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਸੂਝ 'ਚੋਂ ਸੱਚ ਅੰਬਰ ਕਾਵਿ ਦਾ ਪਾਠ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਨਾ ਸੂਖਮ ਦੀ ਹੈ ਨਾ ਅਸਬੂਲ ਦੀ। ਨਾ ਜਾਗ ਦੀ ਨਾ ਨੀਂਦ ਦੀ। ਨਾ ਜੀਣ ਦੀ ਨਾ ਬੀਣ ਦੀ। ਸਗੋਂ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਚੇਤਨਾ ਸੁੱਟਾਂ ਦੇ ਅੰਤ੍ਰੀਵ 'ਚ ਵਸੇ 'ਸਾਕਸ਼ੀ ਭਾਵ' ਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਆਸਮਾਨ ਦੇ ਦੋ ਮੂਲ ਤੱਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਤੱਖ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਤ੍ਰੀਵ 'ਚ ਰਮੀ ਸਾਕਸ਼ੀ ਚੇਤਨਾ ਇਸਦੀ ਰੂਹ ਹੈ। ਇਸੇ ਰੂਹ ਦੀ ਰਸਾਈ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ ਸੱਚ ਅੰਬਰ:
ਕੁਦਰਤ ਲਿੱਪੀ... ਫੁੱਲ ਅੱਖਰ
ਰੁੱਖ ਵਾਕ ਤੇ ਭਾਵ ਸਮੁੰਦਰ।
ਪਰ ਸੱਚ ਅੰਬਰ ਖੜਾ ਅਡੋਲ,

ਸਾਕਸ਼ੀ ਭਾਵ ਦੀ ਕਵਿਤਾ - ਸੱਚ ਅੰਬਰ

ਹਰ ਪਲ ਨਵਾਂ ਨਕੋਰ। (ਪੰਨਾ 11)
ਸਾਕਸ਼ੀ ਭਾਵ, ਵੇਦਾਂਤ ਦੇ ਫਲਸਫੇ 'ਚ ਰੂਹ ਵਾਂਗ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵੇਦਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਕਸ਼ੀ ਭਾਵ ਸੁਚੇਤ ਅਤੇ ਅਚੇਤ ਚੇਤਨਾ 'ਚ ਵਸੀ ਤੀਸਰੀ ਚੇਤਨਾ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਹੋ ਰਹੇ ਦੀ ਨਿਰਲੇਪ ਨਿਗਾਹਬਾਨ ਹੈ। ਜੇ ਇਸਨੂੰ ਸੌਖਾ ਕਰ ਕੇ ਸਮਝਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਇਵੇਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੁਪਨਾ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੁਪਨਾ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੁਪਨਾ ਵੇਖਦਿਆਂ ਜੋ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੁਪਨਾ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹੀ ਸਾਕਸ਼ੀ ਭਾਵ ਹੈ। ਨੀਂਦ 'ਚੋਂ ਉਠ ਕੇ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ, 'ਮੈਂ ਸੁਪਨਾ ਵੇਖਿਆ' ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਕਸ਼ੀ ਭਾਵ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ।
ਤਦ ਹੀ ਸੱਚ ਅੰਬਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਨਿਰੋਲ ਹੋਂਦ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹੋਂਦ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮੂਲ ਤੱਤ ਪਰੈਜ਼ੈਂਟ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪਰੈਜ਼ੈਂਸ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਕਵਿਤਾ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਪਰੈਜ਼ੈਂਸ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਂਦੀ ਸਗੋਂ ਉਸ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਵੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਕਣ ਕਣ 'ਚੋਂ ਪਰੈਜ਼ੈਂਸ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਉਰਜਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਰੈਜ਼ੈਂਸ ਨੂੰ ਜਾਣਣ ਲਈ ਉਰਜਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਹੂ-ਬ-ਹੂ, 'ਜੋ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੋ ਸੋਈ ਪਿੰਡੋ' ਦੀ ਸੂਝ ਵਾਂਗ। 'ਗਗਨ ਮਹਿ ਬਾਲ' ਵਾਲਾ ਨਾਨਕ ਦਾ ਗੀਤ ਜਿਵੇਂ ਅਜਿਹੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਰੂਹ ਹੋਵੇ:
ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਪਾਸਾਰੇ ਵਿਚ
ਜੁਗਨੂੰ ਜਿਹੀ ਟਿਮਟਿਮਾਉਂਦੀ
ਨਿੱਕੀ ਨੰਨੀ ਧਰਤੀ ਇਹ
ਇਸ ਇੱਕ ਕਣ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਇਕਾਈ ਮੈਂ
ਪੂਰੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਹੈ ਅੰਦਰ ਮੇਰੇ। (ਪੰਨਾ 16)

ਬਾਹਰੀ ਤਲ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਸਫੈਦ ਰੰਗ ਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸਦਾ ਸਫੈਦ ਰੰਗ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਤਰੰਗੀ ਸਮਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਜਿਵੇਂ ਸੱਤੇ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਏ 'ਚ ਘੁਲਦੇ ਮਿਲਦੇ ਇਕਰੰਗ (ਸਫੈਦ) ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਮੁੜ

ਸਫੈਦੀ 'ਚੋਂ ਤਰੰਗਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਨੂੰ 'ਸਾਕਸ਼ੀ ਭਾਵ' ਦੇਖਦੀ ਹੈ। ਮਾਣਦੀ ਹੈ। ਜਾਣਦੀ ਹੈ। ਜੀਂਦੀ ਹੈ... ਬੀਂਦੀ ਵੀ।

...ਚਿੱਟੀ ਚਾਦਰ ਦੇ ਅੰਬਰੀ
ਸਤਰੰਗੀ ਪੀਘ ਉਭਰ ਆਉਂਦੀ
ਰੁਮਕਦੀ ਹਵਾ ਨਾਲ
ਚਿੱਟੀ ਚੁੰਨੀ ਵੀ ਲਹਿਰ ਲੈਂਦੀ
ਘੜੀ ਦੇ ਘੜੀ ਲਈ
ਤਾਂ ਸਫੈਦੀ ਅੰਦਰ ਲੁਕੇ ਸੱਤੇ ਰੰਗ
ਝਾੜ ਪਾਉਂਦੇ ਪਲ ਦੇ ਪਲ ਲਈ

ਜਿੰਦਗੀ ਸਤਰੰਗੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। (ਪੰਨਾ 18)

ਇਸ ਕਵਿਤਾ 'ਚ ਸਭ ਦਿਸਦਾ ਜਗਤ ਪਾਸਾਰਾ ਵਣ-
ਤ੍ਰਿਣ, ਜੰਗਲ, ਨਦੀ, ਪਰਬਤ, ਬਲ ਤੇ ਮਾਰੂਬਲ ਆਪੇ ਆਪਣੇ
ਵਹਿਣਾਂ ਸਮੇਤ ਇੱਕ ਅਥਾਹ ਸਾਗਰ 'ਚ ਵਿਲੀਨ ਹੋਣ ਵਲ
ਸਫਰਤ ਹਨ। ਸਾਗਰ 'ਚ ਆਪਣੀ ਵਿਲੀਨਤਾ ਮਗਰੋਂ ਮੁੜ
ਉਸੇ 'ਚੋਂ ਭਾਫ਼, ਬੱਦਲ ਤੇ ਮੀਂਹ ਹੋ ਹੋ ਕੇ ਕਣ ਕਣ 'ਤੇ
ਵਰ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਹਰਾ ਭਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਿਨਸਦੇ ਹਨ। ਮੁੜ
ਉਪਜਦੇ ਹਨ... ਪਰ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦੀ ਸੱਚ ਚੇਤਨਾ ਇਸ ਸਭ
ਉਗਮਣ ਅਸਤੰਤ ਨੂੰ ਅਡੋਲ ਇਕਰਸ 'ਸਾਕਸ਼ੀ ਭਾਵ' ਦੇਖਦਾ
ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਗਹਿਰ-ਗੰਭੀਰੇ ਆਨੰਦਿਤ ਹੋ...
ਉਪਰ ਤੂੰ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਨਿਹਾਰ
ਲਿਵਲੀਨ ਹੋ, ਫਿਰ ਮੁਸਕਾਅ
ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਲੀਲਾ ਤੋਂ ਵਾਰੇ-ਵਾਰੇ ਜਾ
'ਤੇ ਫਿਰ ਕਾਦਰ ਦੇ ਤੂੰ ਕਰ ਦੀਦਾਰ।
ਸਾਗਰਾਂ ਕੰਢੇ ਟਿਕਟਿਕੀ ਲਾ...
ਨੀਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਕੱਜਲ ਸਜਾ
ਦਿਸਹੋਂਦੇ ਤਕ ਨੀਝਾਂ ਲਾ ਕੇ
ਮਨਅੰਤਰ ਵਿਚ ਪਾ ਟਿਕਾਅ
'ਤੇ ਰੂਹ ਅਪਣੀ ਕਰ ਲੇ ਸਰਸਾਰ। (ਪੰਨਾ 13)

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ 'ਸਾਕਸ਼ੀ ਭਾਵ' ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੁਰਲੱਭ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕਵਿਤਾ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਰੋਲ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਦੇ ਕਰਮ ਦੇ ਅਸਲ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਕਰਮ ਕਦੇ ਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਹੋਣ ਦਾ ਹੈ ਨਾ ਆਸਮਾਨ ਹੋਣ ਦਾ। ਨਾ ਜਾਬਰ ਹੋਣ ਦਾ ਨਾ ਮਜ਼ਲੂਮ ਹੋਣ ਦਾ। ਸਗੋਂ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਐਕਸਟਰੀਮ ਅਤੇ ਐਕਸਟਰੀਮਇਜ਼ਮ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਕੇ 'ਕੁਦਰਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ' ਵਾਲੇ ਸੰਤੁਲਤ/ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਖ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆਂ ਨਿਰੋਲ ਸਾਹਿਤਕ ਕਰਮ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਸਾਕਸ਼ੀ ਭਾਵ ਦਾ ਕਰਮ ਹੈ।

ਝੁਲਸਿਆ ਸਾਰਾ ਬਦਨ ਬੇਹੁੱਤਾਂ ਦੀ ਦਾਵਾਨਲ ਵਿਚ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਦਾ ਨਾਵਲ 'ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ' ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਜੋੜ ਮੇਲਾ
ਢੁੱਡੀਕੇ

ਛੇਵਾਂ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਜੋੜ ਮੇਲਾ 22 ਤੋਂ 24 ਨਵੰਬਰ ਤਕ ਢੁੱਡੀਕੇ 'ਚ ਜੁੜ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਵਿਚ ਨਾਵਲ 'ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ' ਦੀ 75ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇ-ਗੰਢ ਵੀ ਮਨਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਕੰਵਲ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਮਸ਼ਹੂਰੀ 'ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ' ਨਾਵਲ ਨਾਲ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਨਾਵਲ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 1949 ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਬੁੱਕ ਸ਼ਾਪ ਨੇ ਛਾਪਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਸੱਥਾਂ, ਖੁੰਢਾਂ, ਖੂਹਾਂ ਅਤੇ ਹੱਟੀਆਂ ਭੁੰਨੀਆਂ 'ਤੇ ਵਾਰਸ ਦੀ ਹੀਰ ਵਾਂਗ ਪੜ੍ਹਿਆ-ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ-ਬੰਧ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਕੰਵਲ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਨੇ 'ਤੇ

ਪ੍ਰਿ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 647-785-1661
principalsarwansingh@gmail.com

ਸਮਰਪਣ ਵਜੋਂ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਲਿਖੇ ਸਨ: ਪੰਨਵਾਰ, ਹਾਲੀਆਂ ਪਾਲੀਆਂ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਰਕਾਂ ਨੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਸ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੇਂਡੂ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿੰਨੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕ ਗੀਤ ਮੈਨੂੰ ਘੱਲੇ। ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਵੀਰ ਹਰਬੰਸ ਦਾ, ਜਿਸ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਚੁੱਝਣ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਸਲਾਹਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰੋ. ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਜੀ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੀਮਤੀ ਸਮਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਮੁੱਖ-ਬੰਧ ਲਿਖਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕੀਤੀ।

ਕੰਵਲ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 1958-59 ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਮੈਂ ਐੱਮ.ਆਰ. ਕਾਲਜ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸਾਂ ਤੇ ਕਾਲਜ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸਾਂ। ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਨੇ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਲਈ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਸੀ। ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧੀਰ, ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ, ਸੁਰਜੀਤ ਰਾਮਪੁਰੀ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਸ਼ਾਂਤ, ਸੁਰਜੀਤ ਮਰਜਾਰਾ, ਗੁਰਦਾਸ ਰਾਮ ਆਲਮ, ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਕਵੀ ਆਏ ਸਨ। ਡਾ. ਜਗਤਾਰ ਉਦੋਂ ਜਗਤਾਰ ਪਪੀਹਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕੰਵਲ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਭਾਸ਼ਨ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਅਜੇ ਤਕ ਮੈਂ ਦੋ ਚਾਰ ਕਿਤਾਬਤੀਆਂ ਈ ਲਿਖੀਆਂ, ਕੋਈ ਮਾਅਰਕਾ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਐਵੇਂ ਈ ਵਡਿਆਈ ਜਾਨੋ ਓ...।

ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਹੀ ਮੈਂ ਕੰਵਲ ਦਾ ਪਾਠਕ ਬਣਿਆ ਸਾਂ। ਕਾਲਜ ਦੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ 'ਚੋਂ ਨਾਵਲ 'ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ' ਕਢਵਾ ਪਿਛਲੇ ਬੈਂਚ ਉੱਤੇ ਜਾ ਬੈਠਾ ਸਾਂ। ਨਾਵਲ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੇ ਐਸਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ, ਪਤਾ ਈ ਨਾ ਲੱਗਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕੀ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਗਏ ਤੇ ਪੀਰੀਅਡ ਕਦੋਂ ਬਦਲਦੇ ਗਏ। ਮੈਂ ਨਾਵਲ ਵਿਚਲੇ ਨਵੇਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਖੂਹ, ਦਾੜੇ ਦੇ ਰਾਹ, ਕਪੂਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ, ਸੈਦ ਕਬੀਰ ਦੇ ਮੇਲੇ, ਰੂਪ ਦੇ ਦਲਾਣ, ਤਖਾਣਵੱਧ ਦੇ ਖੇਤ, ਬੁੱਟਰ ਦੇ ਛੱਪੜ, ਢੁੱਡੀਕੇ ਤੇ ਅਜੀਤਵਾਲ ਵਿਚਕਾਰ ਵਗਦੇ ਸੂਏ ਦੀ ਪਟੜੀ, ਮੱਦੇਕੇ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਤੇ ਮੋਗੇ ਟਾਂਗੇ ਵਾਲੇ ਅਮਲੀ ਦੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਉਥੇ ਚੰਨੋ ਸੀ, ਸ਼ਾਮੇ ਸੀ, ਰੂਪ ਸੀ, ਦਿਆਲਾ ਸੀ, ਜਗੀਰ ਸੀ, ਜੈਲੋ ਤੇ ਕਾਕਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਸਾਨਗੀ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗਮਤਰੀ ਸਨ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਬਣਿਆ ਕੰਵਲ ਆਪ ਸੀ।

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਵਿਚਲਾ 'ਨਵਾਂ ਪਿੰਡ' ਅਸਲ ਵਿਚ ਢੁੱਡੀਕੇ ਹੀ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਜਿਸ ਵਗਦੇ ਖੂਹ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹੁਣ ਪਿੰਡ 'ਚੋਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਕੰਵਲ ਦੀ ਖੇਤ ਵਿਚਲੀ ਉਹ ਕੋਠੜੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਜਿਥੇ 1960ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਲਿਖਦਾ ਤੇ ਗੰਨੇ ਚੂਪਦਾ ਸੀ। ਸੀਮੈਂਟ ਦਾ ਉਹ ਲਾਲ ਬੈਂਚ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਬੈਠਿਆਂ ਕੰਵਲ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਢੁੱਡੀਕੇ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਯਾਦ ਐ। ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਚੰਦ ਵੇਖਦਾ ਤੇ ਟਾਹਲੀ 'ਚੋਂ ਛਣਦੀ ਚਾਨਣੀ ਉੱਤੇ ਲਟਬੋਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਉਸੇ ਬੈਂਚ 'ਤੇ ਬੈਠਿਆਂ ਕੰਵਲ ਨੇ ਮੈਥੋਂ ਇਕਰਾਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਛੱਡ ਕੇ ਢੁੱਡੀਕੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲੱਗ ਪਵਾਂਗਾ। ਕੰਵਲ ਦੇ 'ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ' ਨਾਵਲ ਨੇ ਹੀ ਮੇਰੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਢੁੱਡੀਕੇ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰੀ ਲਿਖੀ ਸੀ।

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦਾ ਨਾਇਕ ਰੂਪ, ਢੁੱਡੀਕੇ ਦੀ ਕੌਲੂ ਪੱਤੀ ਵਾਲਾ ਗੁਲਜ਼ਾਰਾ ਜੀ ਜੋ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨੀ ਜੁਆਨ ਸੀ। ਉਹ ਮੇਲਿਆਂ 'ਤੇ ਬੋਰੀ ਚੁੱਕਣ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਇਕ ਚਿਤਰ ਕੇ ਕੰਵਲ ਨੇ ਕਹਾਣੀ ਘੜੀ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਗੁਲਜ਼ਾਰੇ ਦੀ ਸੱਚੀ ਕਹਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਲੇਖਕ ਕਿਸੇ ਅਸਲੀ ਪਾਤਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕਾਲਪਨਿਕ ਨਾਇਕ ਜਾਂ ਹੋਰ ਪਾਤਰ ਕਿਵੇਂ ਸਿਰਜਦੇ ਹਨ ਉਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਕੌਲੂ ਪੱਤੀ ਵਾਲਾ ਗੁਲਜ਼ਾਰਾ ਸੀ ਜਿਸ

ਨੂੰ ਰੂਪ ਬਣਾ ਕੇ ਕਪੂਰਿਆਂ ਦੇ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਬੋਰੀ ਚੁੱਕਣ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ: ਰੂਪ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਢਾਣੀ ਵਿਖਰ ਕੇ ਫਿਰ ਜੁੜ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੇਲੇ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬੋਰੀ ਅਤੇ ਮੁਗਧਰ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਖਾੜਾ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ। ਮੁਗਧਰ ਮੱਲਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੋਂ ਹੀ ਲਿਆਂਦੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਮਣ ਪੱਕੇ ਦੀ ਬੋਰੀ ਵੀ ਠੋਕ-ਠੋਕ ਕੇ ਭਰ ਲਈ ਗਈ...।

ਨਾਵਲ 'ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ' ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਵੀ

ਦਿਲਚਸਪ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਚਕਰ ਤੋਂ ਸੌ ਮੀਲ ਦੂਰ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਮਹਿਕ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਕ ਮੈਂ ਸੈਂਕੜੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਜਿੰਨੀ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਮੈਂ 'ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ' ਪੜ੍ਹੀ ਓਨੀ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਵੇ। ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸਾਰ ਹੈ: ਨਵੇਂ ਪਿੰਡ ਦਾ ਬਣਦਾ ਫਬਦਾ ਜੁਆਨ ਰੂਪ ਆਪਣੇ ਨਾਨਕੇ ਪਿੰਡ ਦਾੜੇ ਨੂੰ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਕਪੂਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਚੰਨੋ ਤੇ ਸ਼ਾਮੇ ਖੇਤ 'ਚ ਸਾਗ ਤੋੜਦੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਰੂਪ ਤੇ ਚੰਨੋ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਾਰਸ ਦੀ ਹੀਰ ਤੇ ਰਾਂਝੇ ਵਾਂਗ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀਰ ਹੱਸ ਕੇ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੋਈ ਵਾਂਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਦਾ ਪਿਆਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਕਹਾਣੀ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੁੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੰਨੋ ਦੀ ਸਹੇਲੀ ਸ਼ਾਮੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸੁਕੀਨ ਮੁੰਡੇ ਦਿਆਲੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਰਤਾਰੇ ਵਿਚ ਨਾ ਸ਼ਾਮੇ ਤੇ ਦਿਆਲੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਚੰਨੋ ਅਤੇ ਰੂਪ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਕਹਾਣੀ ਚੰਨੋ ਤੇ ਰੂਪ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਤ ਚੰਨੋ ਨੂੰ ਬੁੱਟਰ ਦੇ ਕਰਮੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਰਾਏਕੋਟ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਠੀ ਨਾਲ। ਰੂਪ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਚੰਨੋ ਦੇ ਘਰ ਧੀ। ਰੂਪ ਤੇ ਚੰਨੋ ਆਪਣੇ ਅਧੂਰੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਕਰ ਕੇ ਪਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇੰਜ ਪਹਿਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਾ ਅਧੂਰਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਪਿਆਰ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਝਾਕੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਤ੍ਰਿੰਜਣ, ਕਿਤੇ ਮੇਲੇ, ਤੀਆਂ, ਖੇਡ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਮਹਿਫ਼ਲਾਂ, ਸਾਕੇਦਾਰੀ, ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ, ਸੱਬ ਚਰਚਾ, ਲੋਹੜੀ, ਡਾਕਾ, ਠਾਣੇ ਦੀ ਹਵਾਲਾਤ, ਕਿਤੇ ਅਮਲੀ ਦੇ ਟਾਂਗੇ ਦੀ ਸਵਾਰੀ, ਜੰਨਾਂ ਦਾ ਚੜ੍ਹਨਾ, ਜਾਗੋ ਕੱਚਣੀ, ਵਿਆਹਾਂ ਦੇ ਗੀਤ, ਜੰਨ ਬੰਨ੍ਹਣੀ ਤੇ ਛੱਡਾਉਣੀ, ਗਾਉਣ ਦੇ ਖਾੜੇ, ਗਵੰਤਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਢੱਡ ਸਾਨਗੀਆਂ, ਮੇਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰੌਣਕਾਂ ਤੇ ਲੜਾਈਆਂ, ਡੱਬਾਂ 'ਚ ਪਿਸਤੌਲ, ਖੁੰਡੇ, ਦੁਨਾਲੀਆਂ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੱਬਣ ਦੇ ਲਾਲਚ, ਪੰਚਾਂ ਦੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਫੈਸਲੇ, ਸ਼ਰੀਕੇ, ਭਾਨੀਆਂ, ਗਿਆਨੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ। ਜਦ ਰੂਪ, ਜਗੀਰ, ਜੈਲੋ ਤੇ ਕਾਕੇ ਹੋਰੀ ਸੰਤੀ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਹੁੰਦੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੋਲ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਯਾਦ ਹਨ।

ਕੰਵਲ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਮੱਖ ਧੁਰਾ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ: ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਵਾੜਾਂ ਵਿਚ ਡੱਕਿਆਂ ਵੀ ਚੁਫੇਰੇ ਖਿਲਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦਿਆਲੇ ਤੇ ਸ਼ਾਮੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਮਸਾਲੇ ਲਾ ਲਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਕੋਮਲ ਹੁਸਨ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮੀ ਦਾ ਸੇਕ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੁਲਸ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪ ਲੋਹੜੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਮੁਆਮਲੇ ਵਿਚ ਸਾਡੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਸਖਤ ਤਲਖ-ਤੁਰਸ਼ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਸਾਨੂੰ ਘੱਟ ਮਿਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਹਰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੋੜੇ ਦੇ ਮੁਆਮਲੇ ਵਿਚ ਸਾਡੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਦਲਾ-ਲਊ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕੁਦਰਤੀ ਪਿਆਰ-ਭੁੱਖ ਜਾਗਦੀ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਜਿੰਦਗੀਆਂ ਕਦੇ ਸਾੜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ, ਸਗੋਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਰਵਾਦ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਸੱਖਣੇ ਤੇ ਅਧੂਰੇ ਹਿਰਦੇ ਨਿੰਦਿਆ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਕੰਡੇ ਖਿਲਾਰਦੇ ਹਨ।

ਕੁੜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵੇਲੇ ਜੰਜ ਆਉਣ ਦੀ ਝਾਕੀ: ਸ਼ਾਮੇ ਦੀ ਜੰਜ ਘੋੜੀਆਂ, ਬੋਤਿਆਂ ਅਤੇ ਰਥਾਂ ਉੱਤੇ ਸਿੰਗਾਰੀ ਆ ਗਈ। ਵਾਜੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਬੇਸੁਰਾ ਸ਼ੋਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸੁੱਤੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਹਲੂਣ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੱਭਰੂ ਜਾਨੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਤਿੱਖੀਆਂ ਤੇ ਚੁਸਤ ਘੋੜੀਆਂ ਉੱਤੇ ਸਵਾਰ ਸਨ, ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਵਲਿਆ। ਘੋੜੀਆਂ ਦੇ ਗੋਡਿਆਂ ਨਾਲ ਬੱਧੀਆਂ ਝਾਂਜਰਾਂ ਦੀ ਛਣਕਾਰ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅਰਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਤੜਫਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਨੱਚਦੀਆਂ ਘੋੜੀਆਂ ਮੁੜ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਅੱਗੇ ਆ ਰੁਕੀਆਂ, ਜਿਥੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਵੀ ਜੁੜੀ ਖਲੋਤੀ ਸੀ। ਲਾਗੀਆਂ ਨੇ ਮੰਜੇ ਡਾਹੁਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਕਾਮਿਆਂ ਨੇ ਸਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਲਿਆ।

ਜਾਗੋ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸੌਕੀਨ ਮੇਲਣਾਂ ਨੇ ਘੱਗਰੇ ਪਾਏ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੋਲ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਮਿਲਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੋਟੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈਆਂ। ਇੱਕ ਚੱਠੂ ਵਰਗੀ ਨਚੋਈ ਮੁਟਿਆਰ ਨੇ ਜਾਗੋ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਟਿਕਾ ਲਈ ਅਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਤੇ ਬੁੜੀਆਂ ਦਾ ਤਕੜਾ ਵਹੀਰ ਉਸ ਦੇ

ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਤੁਰਿਆ। ਘਰ ਦੇ ਬਾਰੋਂ ਨਿਕਲਦਿਆਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੀਤ ਛੋਹ ਦਿੱਤਾ, "ਚੌਕੀ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਆਈ ਖ਼ਬਰਦਾਰ ਰਹਿਣਾ ਜੀ...।"

ਜਾਗੋ ਦੇ ਚਾਨਣ ਨਾਲ ਗਲੀ ਦੂਰ ਤਕ ਰੌਸ਼ਨ ਹੋ ਗਈ। ਮੁਟਿਆਰ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਗੱਭਰੂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਰੌਲਾ ਜਾਗੋ ਦੇ ਚਾਨਣ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਗਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ: ਕਰਮਿਆਂ ਭੈਣਾਂ ਜਗਾ ਲੈ ਵੇ, ਜਾਗੋ ਆਈ ਆ। ਚੁੱਪ ਕਰ ਬੀਬੀ ਮਸਾਂ ਸਮਾਈ ਐ, ਲੋਰੀ ਦੇ ਕੇ ਪਾਈ ਐ, ਅੜੀ ਕਰੂਗੀ...।

ਪਿੰਡ ਘੋਲੀਏ ਮਾਰੇ ਡਾਕੇ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ: ਘੋਲੀਏ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮੀਲ 'ਤੇ ਨਹਿਰ ਸਰਹੰਦ ਵਗਦੀ ਸੀ। ਨਹਿਰ ਦੇ ਕਾਹਾਂ ਵਿਚ ਲੁਕ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਪਹਿਰਾ ਲੰਘਾਇਆ। ਡਾਕਾ ਮਾਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਬਣ ਦਾ ਚੰਗਾ ਸਮਝਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਅੱਗੇ ਰਾਤ ਪੈ ਜਾਣ ਨਾਲ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤੀ ਦੂਰ ਤਕ ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਨਹਿਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਤਕੜਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਮਨੁੱਖ ਜਦ ਕੋਈ ਗੁਨਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਜ਼ਮੀਰ ਅੰਦਰੋਂ ਕੁਰਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਉਹ ਨਸ਼ੇ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਸਹੀ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਅਵੱਗਿਆ ਹੋਣੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਅਸੰਭਵ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਪਾਲੀਆਂ ਪਸ਼ੂ ਡੰਗਰ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਛੇੜ ਦਿੱਤੇ ਤਦ ਉਹ ਚਾਰੇ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸਰਕਦੇ ਗਏ। ਇੱਕ ਦੁਨਾਲੀ ਅਰਜਨ ਦੇ ਮੋਢੇ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪਠਾਣੀ ਦਿਆਲੇ ਦੀ ਕੱਛ ਵਿਚ ਘੁੱਟੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਰਜਨ ਨੇ ਕਰਾਰੇ ਬੋਲ ਨਾਲ ਦਿਆਲੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ, "ਕਿਉਂ ਬਈ! ਛੱਤ ਸਾਂਭਣੀ ਏ ਜਾਂ ਵਿਹੜਾ?"

ਸ਼ਾਮੇ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਆਟਾ ਗੁੰਨੂ ਰਹੀ ਸੀ। ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਡਾਕੂ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਵੀ ਘਬਰਾ ਗਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਘਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨੂਰੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤਾਰਾ ਸਾਹਮਣੇ ਅੰਦਰ ਵੜਿਆ। ਅਰਜਨ ਦੀ ਸ਼ਾਮੇ ਵੱਲ ਪਿੱਠ ਸੀ। ਉਹ ਮੌਕਾ ਤਾੜ ਕੇ ਇੱਕ ਦਮ ਰਸੋਈ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਤੇ ਚੁਬਾਰੇ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਨ ਲੱਗੀ। ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਆਲੇ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ। ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸਿਰਤੌਤ ਭੱਜ ਕੇ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਪਰ ਸ਼ਾਮੇ ਨੇ ਦਿਆਲੇ ਦੇ ਪੁੱਜਣ ਤੋਂ ਅੱਗੋਂ ਹੀ ਚੁਬਾਰੇ ਦੇ ਬਾਰ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਮਾਰਿਆ, ਤਖੜੇ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਕੇ ਮੁੜ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਅਸਲੀ ਥਾਂ ਆ ਗਏ। ਬਾਰ ਵੱਲੋਂ ਭਉ ਕੇ ਉਹ ਬਾਰੀ ਅੱਗੇ ਆ ਖਲੋਤਾ। ਸ਼ਾਮੇ ਕੰਬਦੀ ਕੋਈ ਅੰਦਰੋਂ ਤਖੜੇ ਧੱਕੀ ਖਲੋਤੀ ਸੀ। ਦਿਆਲੇ ਨੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਬਾਰੀ ਵਿਚ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਨਾਲੀ ਟਿਕਾਇਆਂ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਦਾ ਪੱਲਾ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਾਹਲੇ ਸਾਹ ਸ਼ਾਮੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਹੁਣ ਸਿੱਧੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੁਬਾਰੇ ਦਾ ਬਾਰ ਖੋਲ੍ਹ ਤੇ ਪੜਦਰ ਨਾਲ ਤੁਰ।"

ਡਰ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮੇ ਦਾ ਅੰਦਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੰਬ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਦਿਆਲੇ ਨੂੰ ਬੰਦੂਕ ਚੌਕੀ ਖਲੋਤਾ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਬੱਗੀ ਪੀਲੀ ਪੈ ਗਈ। ਉਹ ਸਾਹ-ਸਤ ਬਿਨਾਂ ਕੱਖ-ਫੂਸ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ। ਦਿਆਲਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਆਇਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਾਂ? ਏਦੂੰ ਤਾਂ ਮਰ ਈ ਜਾਵਾਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਸ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆ ਗਈ। ਉਸ ਮਣ ਮਣ ਦੇ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)
ਇਕ ਮੌਸਮ ਰੂਹ ਦਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਜੇ ਜਿੰਦਾ ਹਾਂ ਮੈਂ। (ਪੰਨਾ 17)
ਸਾਕਸ਼ੀ ਭਾਵ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਮਨ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਪਦਰਬਵਾਦੀ ਜਮਾਂ ਘਟਾਓ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਚੇਤਨਾ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਹਾਂ-ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਫ਼ੇ-ਨੁਕਸਾਨ ਤੇ ਸਵੈ-ਹੱਓ ਅਰਥ ਕਿੰਨੇ ਬੋਝੇ ਤੇ ਨਿਗੁਣੇ ਹਨ। ਕਿਵੇਂ ਅਰਥ ਦਾ ਅਨਰਥ ਹਨ। 'ਅਕਾਰਨ' ਜੀਵਨ ਤੇ ਕਾਰਨ ਬੋਧ ਕੇ ਬੁਣੀ ਮਾਇਆ-ਜਾਲ-ਕੈਦ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਹਨ।
ਚੇਤਨਾ ਤੋਂ ਪਾਰ
ਫੁੱਲ ਖਿਵਿਆ ਕਿਸ ਲਈ
ਪੰਖੀ ਕੂਕੇ ਕਿਸ ਲਈ
ਚੰਨ ਚੜ੍ਹੇ ਕਿਸ ਲਈ

ਕੀ ਸੱਚਮੁੱਚ ਕਿਸੇ ਲਈ? (ਪੰਨਾ 31)
ਸੱਚ ਅੰਬਰ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਇਸਦੇ ਬਾਹਰੀ ਦੁਨਿਆਵੀ ਆਹਰ। ਤੌਰ ਤਰੀਕੇ। ਤਰਥਾਂ ਤਰਥਾਂ ਨੂੰ ਰੂਪਮਨ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਭਾਵਾਂ ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਕਰਨਾ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਭਾਵ ਅੱਗੋਂ ਜਗਿਆਸੂ ਮਨ ਨੂੰ ਉਸ ਮਹਾਂ ਵਹਾਅ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਨਫੇ-ਨੁਕਸਾਨ ਸਵੈ ਹੱਓ ਦੀਆਂ ਸਮਝਾਂ ਬੁਝਾਂ ਇਸ ਵਹਾਅ 'ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕੱਖਾਂ ਕਾਨਾਂ ਵਾਂਗ ਨਿੱਤਰੀਆਂ ਤਰਦੀਆਂ ਦਿਸਣ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ।
ਪਰਵਾਸੀ ਜਾਂ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹਾਂ ਬਣੀ ਬੈਠੇ ਸਰਬਵਾਸੀ
ਰਚ-ਮਿਚ ਕੇ ਨਵੇਂ ਗਿਆਨ ਨਾਲ
ਮਾਨਵੀ ਸਹਿਹੋਂਦ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਦੇ
ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਵਾਸੀ। (ਪੰਨਾ 66)
ਇਸ ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨਿਰੋਲ ਨਿੱਜੀ ਆਧਾਰ ਵਾਲੀਆਂ ਤਾਂ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਲੀ

ਕਾਵਿਕਤਾ ਦਾ ਵਹਾਅ ਨਿੱਜ ਤੋਂ ਪਰ ਵੱਲ ਸਫ਼ਰਤ ਹੈ। ਟੈਗੋਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਵਰਗੇ ਆਪਣੇ ਕਾਵਿ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਵਿਤਾਵਾਂ 'ਚੋਂ ਵੀ ਸ਼ਾਇਰਾ ਕੁਲਦੀਪ ਦੀ ਕਾਵਿ ਚੇਤਨਾ, ਤੇ ਉਸਦੇ ਕਾਵਿਮਨ ਦੇ ਝਲਕਾਰੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।
ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਠੇਠ ਤੇ ਟਕਸਾਲੀ ਸ਼ਬਦ, ਮੁਹਾਵਰੇ, ਰੂਪਕਾਰ, ਪ੍ਰਤੀਕ ਤੇ ਬਿੰਬਾਂ ਦਾ ਕਲਾਤਮਿਕ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਸਦ-ਅਮੀਰੀ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਦੂਸਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ, ਮੁਹਾਵਰੇ, ਰੂਪਕਾਰ, ਪ੍ਰਤੀਕ ਤੇ ਬਿੰਬਾਂ ਲਈ ਵੀ ਉਸਦਾ ਦਰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਇਸ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਆਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਲਈ ਬੜੀ ਸਹਿਜ ਸੂਖਮ ਅਤੇ ਕਲਾਤਮਿਕ ਅੰਤਰਜੂਝ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਜਦ ਵੀ ਕਿਸੇ ਭਾਸ਼ਾ 'ਚ ਆਉਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਿਜ

ਭਾਅ ਆਮਦ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਅਵੇਸਲੇ ਹੋਇਆਂ ਚੰਗੀ ਭਲੀ ਕਵਿਤਾ ਆਪਣੀ ਸਹਿਜ ਕਾਵਿਕਤਾ ਗੁਆ ਬਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਕੁਲਦੀਪ ਦੇ ਇਸ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਚ ਵਰਤੇ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ:
ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਉਦਘੋਸ਼ਕਾਰ, ਦਿਨਚਰਜਾ, ਅਨਵੇਸ਼ਕ, ਆਭਾ-ਵਹੀਨ ਸੁਮਨ, ਬੋਧ-ਅਨੁਭੂਤੀ, ਪਰੀਚਿਤ, ਅਜਨਬੀਕ੍ਰਿਤ, ਸਵੀਕ੍ਰਿਤ, ਅਫਸੁਰਦਾਦਿਲੀ, ਉਦਗਮ ਚਲਨ ਵਿਲਯ, ਆਦਿ ਪੁਨਰ ਝਾਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੋਸ਼ਿਕ ਕਰਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਢੁਕਵੇਂ ਬਦਲ ਠੇਠ/ਟਕਸਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ/ਭਾਸ਼ਾ 'ਚੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਲੱਭੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।
ਇਸ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਵਿਤਾ 'ਤੂੰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ' ਮਦਾ ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ 'ਤੇ ਲਿਖੀ ਬੋਹਰਤਰੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਬਿਰਛ, ਓਟ, ਸਹਿਜ, ਜਰੂਰੀ ਹੈ, ਸਤਰੰਗੀ, ਅਸੀਂ, ਨਵੀਂ

ਭੂਮਿਕਾ ਵਿੱਚ, ਸਾਂਝ, ਸੱਚ ਅੰਬਰ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹਾਸਿਲ-ਏ-ਕਾਵਿ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਹਨ।
ਬੜਾ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਇਕਾਂਤ ਜੀਣ ਲਈ
ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੀਣ ਲਈ
ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਇਕੱਲੇ ਰਹਿ ਕੇ
ਅੱਗੇ ਦੇ ਇੰਤਜਾਰ ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਨੂੰ
ਸਾਖੀ-ਭਾਵ ਨਾਲ ਵੇਖਣਾ।
ਬਾਹਰਲੀ ਭੀੜ ਨੂੰ ਪਰ੍ਹਾਂ ਧਕੇਲ
ਆਪੇ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰੀਵਤਾ ਵਿੱਚ ਲਹਿ ਜਾਣਾ
ਹਰ ਨਵੀਂ ਤਿਆਰੀ ਲਈ... ਸਭ ਨਾਲ ਜੁੜੇ
ਰਹਿ ਕੇ ਵੀ
ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਇਕਾਂਤ ਬਣਾਉਣਾ... ਬੜਾ
ਜਰੂਰੀ ਹੈ। (ਪੰਨਾ 65)
ਨਿਰਸੰਦੇਹ, ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ ਪਾਹਵਾ ਦਾ ਇਹ ਸਾਕਸ਼ੀ ਭਾਵ ਵਾਲੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ 'ਸੱਚ ਅੰਬਰ' ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਇਕ ਵਿਲੱਖਣ ਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਵਾਧਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਹਾਸਿਲ ਵੀ।

ਮੈਂ ਨੀਲ ਕਰਾਈਆਂ ਨੀਲਕਾਂ

ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਰੁਚੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਕੋਈ ਦੇ ਕੁ ਦਰਜਨ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ 'ਸ਼ਬਦ ਚਰਚਾ' ਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਗੁਗਲ ਗਰੁੱਪ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਵਿਉਂਤਪਤੀ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਿਵਾ ਇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ੀ ਹਨ ਪਰ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਵਿਉਂਤਪਤੀ ਵਿਸ਼ਾ ਏਨਾ ਜਟਿਲ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕਿਸੇ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਅਨੇਕ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਪਰਿਪੇਖ ਤੋਂ ਦੇਖਣਾ ਸਮਝਣਾ ਅਸੰਭਵ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਦੌਰਾਨ ਅਨਪੜ੍ਹਾਂ ਜਿਹੀਆਂ ਹਾਸੇਹੀਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ 2011 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਦਿਨ ਈ-ਸਵਾਮੀ ਨਾਮੀ ਸੱਜਣ ਨੇ ਚਰਚਾ ਹਿਤ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਰਚੀ ਹੋਠ ਲਿਖੀ ਤੁਕ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ,

ਮੈਂ ਨੀਲ ਕਰਾਈਆਂ ਨੀਲਕਾਂ, ਮੇਰਾ ਤਨ ਮਨ ਨੀਲੇ ਨੀਲ।
ਮੈਨੂੰ ਹਿਜਰ ਦੀ ਸੂਲੀ ਚਾੜ੍ਹਿਆ, ਮੇਰੀ ਇਕ ਨਾ ਸੁਣੀ ਜਲੀਲ।

ਉਸ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤੁਕ ਵਿਚ 'ਪਹਿਲੀ ਲਾਈਨ ਬੁਝਾਉਣ ਨਿਕਲ ਗਈ ਹੈ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਭਾਵਾਰਥ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ'। ਮੈਂ ਮਸਲਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਪਰ ਮੇਰੇ ਕੁਝ ਪਿਤ ਪੱਲੇ ਨਾ ਪਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਘੋਸਲ ਵੱਟ ਰੱਖੀ। ਨਾਲੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਤੱਕਣਗੇ। ਮੈਂ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਈਮੇਲ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥ ਪੁੱਛੇ ਪਰ ਸਭ ਡੁੰਡ ਵੱਟਾ ਸਾਬਿਤ ਹੋਏ। ਤੇ ਹੋਇਆ ਓਹੀ ਜਿਸ ਦਾ ਡਰ ਸੀ। ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਉਪਰੰਤ ਅਜਿਹੇ ਵਡੇਰੇਕਰ ਨੇ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਭਾਰ ਸੁੱਟਦਿਆਂ ਚੁੱਪ ਤੋੜੀ, "ਓ ਬਲਜੀਤ ਪ੍ਰਾਸੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਓ?" ਗੈਰ-ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਡੀਆਂ ਟੋਨਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਘ, ਝ, ਞ, ਟ, ਠ ਧੁਨੀਆਂ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਤੇ ਸੁਣਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਹੀ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਭਰਾਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਸੀ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ। ਗਲ ਵਿਚ ਢੋਲ ਪੈ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਭਾਅ ਦੀ ਬਣ ਗਈ। ਮੈਂ ਨਾ ਤਾਂ ਕਦੇ ਇਹ ਤੁਕ ਸੁਣੀ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਗਾਇਣਾ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਗਾਇਕੀ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਾਂ ਲਗਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਾਰੇ ਗਾਉਣ ਵਜਾਉਣ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਕੋਈ ਸੁਣ ਸਕਦਾ। ਉਦੋਂ ਹਫਤਾ-ਦਫਤੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਛੁਡਾਉਣ ਖਾਤਿਰ ਜੋ ਸੁਝਿਆ ਮੈਂ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਝਰੀਟ ਮਾਰਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਉਲੱਥਾ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, "ਮੈਨੂੰ ਨੀਲਕਾਂ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਦਿੱਕਤ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਦੇ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ, ਮੇਰਾ ਤੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨੀਲਾ ਕਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਏਥੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਜ਼ਾਲਿਮ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਪਸੂ ਤੇ ਬੈਠਾ ਉਸ ਦੇ ਕੰਨੂੰ ਨੋਚਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਯੋਗ ਪੀੜਤ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਾਲਿਮ 'ਨੀਲਕਾਂ' (ਨੀਲਾ ਕਾਂ) ਦੇ ਵਿਯੋਗ ਦੀ ਪੀੜਾ ਨੇ ਮੇਰਾ ਤਨ-ਮਨ ਨੀਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਚੋਟਾਂ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਨੀਲ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਨੀਲੇ-ਨੀਲ ਹੋਣਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੀ ਰੁਸਵਾਈ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਕਦਰ ਜ਼ਾਲਿਮ ਕਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਾਨੋ ਮੈਂ ਹਿਜਰ ਦੀ ਸੂਲੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਵਾਂ... ਨੀਲਕਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜਦ ਹੋਰ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਦੱਸਾਂਗਾ"। ਇਹ ਹੁਣ ਉਲ-ਜਲੂਲ ਜਾਪਦੀ

ਵਿਆਖਿਆ ਪਰੋਸ ਕੇ ਮੈਂ ਖਹਿਤਾ ਛੁਡਾਉਣ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਸੁਣਿਆ। ਹਾਂ, ਅਕਸਰ ਹੀ ਗੂੜ੍ਹੇ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨੀਲਾ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕੁਝ ਜੱਚਣ ਲੱਗ ਪਈ ਜਿਸਦਾ ਸਬੂਤ ਰੰਗਨਾਥ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਸੀ, "ਤੁਹਾਡੇ ਦਿੱਤੇ ਅਰਥ ਪਿਛੋਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜਾਂ ਰਾਮ ਸਰੀਖੇ ਨੀਲੇ ਬਦਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ

ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕੈਲੰਡਰਾਂ ਅਤੇ ਪੋਸਟਰਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੀਲੇ ਬਦਨ ਵਾਲਾ ਹੀ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ"। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਬੁੱਧ ਨਿਰੁਕਤਕਾਰ ਅਜਿਹੇ ਵਡੇਰੇਕਰ ਨੇ ਨੁੱਚੂ ਲਾਉਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਬਲਾਗ ਦੀ ਇੱਕ ਪੋਸਟ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਪਰੇਰਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ 'ਨੀਲਾ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਉਂਤਪਤੀ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਧਾਤੂ *ਨੀਲ ਹੈ ਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਨੀਲਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਾਲਾ ਅਤੇ ਸੁਰਮਈ ਵੀ ਹੈ। ਸੁਰਮੇ ਨੂੰ ਇਸੇ ਲਈ ਨੀਲਾਂਜਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਘੱਟੋ ਕਾਲੇ ਬੱਦਲ ਨੂੰ ਨੀਲਾਭੂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨੀਲ ਦੇ ਪੌਦੇ ਨੂੰ ਨੀਲਿਕਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਣਦੇ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਹਨ: ਨੀਲਮ, ਨੀਲਕਾਂਤ, ਨੀਲਮਣੀ (ਇਕ ਰਤਨ), ਨੀਲੋਫਰ, ਨੀਲਾਥੋਥਾ, ਨੀਲਗਿਰੀ ਆਦਿ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮੇਤ ਕਈ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਨੀਲਾ ਨੂੰ ਲੀਲਾ ਵੀ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ। ਲਲਾਰੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਅਰਥ ਨੀਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ (ਨਿਲਾਰੀ) ਹੈ। ਲ ਅਤੇ ਨ ਧੁਨੀਆਂ ਆਪੋ ਵਿਚ ਵਟ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਲੂਣ/ਨੂਣ, ਲੰਬਦਾਰ/ਨੰਬਰਦਾਰ, ਲੰਘਣਾ/ਨੰਘਣਾ।

ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਛੁੱਟੀ ਲਗਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਯੂਟਿਊਬ 'ਤੇ ਸਬੰਧਿਤ ਗਾਣਾ ਸੁਣਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਨੀਲਕਾਂ ਨਹੀਂ ਨੀਲਕਾਂ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕਿਸਦਾ ਗਾਇਆ ਸੀ, ਹੁਣ ਉਹ ਯੂਟਿਊਬ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਰੰਗ ਦੇ ਨਾਂ ਪਿਛੇ ਖ ਧੁਨੀ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਜਿਵੇਂ ਚਿੱਟਾ ਤੋਂ ਚਿਟਾਖ, ਕਾਲਾ ਤੋਂ ਕਾਲਖ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੀਲਾ ਤੋਂ ਨੀਲਖ ਬਣਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੋਇਆ ਨੀਲਖਾਂ। ਪਰ ਅਰਥ ਉਹੀ ਰਿਹਾ ਅਰਥਾਤ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਕੁੱਟ ਕਾਰਨ ਪਈਆਂ ਨੀਲਖਾਂ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਵਰਤੋਂ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਮੇਰੀ ਵਿਦਵਾਤਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਏ ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਹੱਸ ਰਿਹਾ ਸਾਂ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ 13 ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਸਬੰਧਤ ਤੁਕ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਵੱਖਰੇ ਪਰ ਪੁਖਤਾ ਜਾਪਦੇ ਅਰਥ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਵਲੋਂ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਦੋ ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵਿਦਵਾਨ ਜਨਾਬ ਜਾਵੇਦ ਅਕਰਮ ਅਤੇ ਜਨਾਬ ਅਹਿਸਾਨ ਬਾਜਵਾ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਵਧਾਵੇ ਲਈ 'ਮੇਲਾ ਟੀਵੀ' ਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਯੂਟਿਊਬ ਚੈਨਲ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਉਹ ਅੱਜ-ਕਲ੍ਹ ਬਹੁਤ ਵੱਜਦਾ ਲੋਕ ਗੀਤ 'ਚੱਲ ਮੇਲੇ ਨੂੰ ਚੱਲੀਏ' ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਹਾਵਰੇ, ਅਖਾਣਾਂ, ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਤੇ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਦਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰਹਿਤਲ ਦੇ ਹੋਰ ਪੱਖਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਗੱਲਬਾਤ ਠੇਠ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਵਿਚ ਤਕਨੀਕੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਰਬੀ ਫਾਰਸੀ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਗਲੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਪ੍ਰੋਗਰਮ ਦੌਰਾਨ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵਲੋਂ ਭਿਜਵਾਏ ਸਵਾਲ ਜਨਾਬ ਜਾਵੇਦ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਨਾਬ ਅਹਿਸਾਨ ਬਾਜਵਾ ਇਸ ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਅਤੇ ਸੁਰਹ (ਵਿਆਖਿਆ) ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਜਿਸ ਦਿਨ ਇਹ ਚੈਨਲ ਸੁਣਿਆ ਉਸ ਦਿਨ 'ਨੀਲ ਕਰਾਈਆਂ' ਵਾਲੀ ਲਫਜ਼ੀ ਤਰਕੀਬ 'ਤੇ ਹੀ ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਸੂਰਤ ਕੁਝ ਅਲੱਗ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ,

ਮੈਂ ਨੀਲ ਕਰਾਈਆਂ ਨੀਲਕਾਂ, ਮੇਰਾ ਤਨ ਮਨ ਨੀਲੇ ਨੀਲ।
ਮੈਂ ਸੋਚੇ ਕੀਤੇ ਦਿਲਾਂ ਦੇ, ਵਿਚ ਧਰ ਲਏ ਨੈਣ ਵਕੀਲ।

ਬਾਜਵਾ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਮਜ਼ਮੂਨ ਦੇ ਤੁਆਰਫ ਦੌਰਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਰਾਜ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸੱਦ ਪੀਲੂ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਮਿਰਜ਼ਾ ਸਾਹਿਬਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੈ। ਇਹ ਟੁੱਟਵਾਂ ਜਿਹਾ ਕਿੱਸਾ ਰਿਚਰਡ ਟੈਪਲ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਲੈਜੈਂਡਰੀ ਆਫ ਪੰਜਾਬ' ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮਤਨ ਕਿਸੇ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਮਰਾਸੀ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਕਿੱਸਾ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਸੱਦ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਾਲੂਮ ਹੋਈ। ਸ਼ਾਇਦ ਅਹਿਸਾਨ ਬਾਜਵਾ ਦੀ ਮਿਰਜ਼ਾ ਸਾਹਿਬਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚੋਂ ਹੋਰ ਵੇਰਵੇ ਮਿਲ ਸਕਣ। ਬਾਜਵਾ ਹੁਰਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਿਰਜ਼ਾ ਸਾਹਿਬਾਂ ਸਕੇ ਮਾਮੇ ਫੁੱਢੇ ਦੇ ਬੱਚੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਮੰਗਣੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਸਲਾਮ ਅਜਿਹੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਿਵਾਜ ਮੁਤਾਬਕ ਜੰਮਦੀ ਕੁੜੀ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਦੀ ਲੋਲ ਬਿੱਧ ਕੇ ਮਾਤੋ ਲੋਕ ਚਾਂਦੀ ਦੀ ਤੇ ਤਕੜੇ ਸੋਨੇ ਦੀ ਤਾਰ ਪਾ ਛੱਡਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿੰਨ੍ਹਿਆਂ ਕੰਨ ਬੰਦ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਮੰਗਣੀ ਸਮੇਂ ਕੁੜੀ ਦੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸੱਸ, ਭਰਜਾਈ ਜਾਂ ਨਣਾਨ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਮੋਤੀ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਕੁੜੀ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਤਾਰਾਂ

**ਸ਼ਬਦ
ਝਰੋਖਾ**

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-259-9353

ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਇਹ ਮੋਤੀ (ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਨੀਲਾ ਧਾਗਾ ਵੀ) ਪਰ ਕੇ ਤੇ ਮਰੋਤੀ ਦੇ ਕੇ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਕੁੜੀ ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਅਮਾਨਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਨੀਲਕ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਨੀਲਕਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਦੋ ਗਵਾਹ ਵੀ ਨਾਲ ਲਿਜਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੰਨ ਵਿਚ ਨੀਲੇ ਮੋਤੀ ਪਾਈ ਮੰਗੀ ਕੁੜੀ ਹੁਣ ਨੀਲਕ ਪਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਨੀਲੇ ਮੋਤੀ ਪਾਈ ਕੁੜੀ ਵਲੋਂ ਬਾਹਰ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੁੜੀ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੰਗ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਹੈ, ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਪੱਕਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਬਾਜਵਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਦੱਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੰਗਣੀ ਹੀ ਵਿਆਹ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਮੰਗਣੀ ਟੁੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੀ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਵਿਆਹ ਪਿਛੋਂ ਤਲਾਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਸੋ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਆਏ ਸ਼ਿਅਰ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬਾਂ ਮਿਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀਆਂ ਨੀਲਕਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਤੌਰੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਨੀਲੇ ਨੀਲ ਹੋ ਗਈ ਹਾਂ। ਪਰ ਏਥੇ ਦੋ ਵਕੀਲ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਦੋ ਨੈਣ ਹਨ ਜੋ ਪਿਆਰ ਸਬੰਧ ਦੇ ਗਵਾਹ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੀਲਕਾਂ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਨੀਲਕਾਂ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਸਮ ਸਮਝੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁੜੀ ਦੇ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਮੋਤੀ ਪਹਿਨਾ ਕੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਪੱਕੀ ਠੱਕੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਬਹੁਵਚਨ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਇਹ ਇੱਕ ਖਾਸੀਅਤ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਦਿਓ ਮਾਈਆਂ ਸ਼ਬਦ। ਅੱਜ ਮੈਂ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੰਦੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਸਾਹਮਣੇ 'ਨੀਲਕਾਂ' ਦਾ ਅਰਥ 'ਨੀਲਾ ਕਾਂ' ਜਾਂ 'ਚੋਟਾਂ ਕਾਰਨ ਪਏ ਨੀਲੇ ਨਿਸ਼ਾਨ' ਦੱਸਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਖਸਿਆਨੀ ਹਾਸੀ ਹੱਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਨਿਰੁਕਤ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਉਂਤਪਤੀ ਅੰਤਮ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ।

ਨੀਲਕ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਅਰਥ ਵੀ ਹਨ। ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਖੱਦਰ ਉਤੇ ਪੀਲੇ, ਲਾਲ ਜਾਂ ਹੋਰ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਰੇਸ਼ਮ ਦੇ ਧਾਗਿਆਂ ਨਾਲ ਕਢਾਈ ਕਰ ਕੇ ਬਣਾਈ ਫੁਲਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨੀਲਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਘੋੜੇ ਲਈ ਵੀ ਨੀਲਕ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੀਲਾ ਘੋੜਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕਈ ਗਾਇਕਾਂ ਜਿਵੇਂ ਆਰਿਫ ਲੋਹਾਰ, ਅਹਿਸਾਨ ਵੜੈਚ ਨੇ ਪੀਲੂ ਦੀ ਇਹ ਕਥਿਤ ਸੱਦ ਗਾਈ ਹੈ ਜੋ ਪਾਠਕ ਯੂਟਿਊਬ ਤੋਂ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਹੀ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਕਵਿੱਤਰੀ ਨਸਰੀਨ ਅੰਜੁਮ ਭੱਟੀ ਨੇ 'ਨੀਲ ਕਰਾਈਆਂ ਨੀਲਕਾਂ' ਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਵਿ ਪੁਸਤਕ ਵੀ ਰਚੀ ਹੈ।

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਦਾ ਨਾਵਲ (ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਨਾਲੀ ਅੱਗੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਡੋਰ ਡੋਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੰਝੂ ਅਟਕੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹ ਇੱਕ ਟੱਕ ਦਿਆਲੇ ਵੱਲ ਦੇਖ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਆਸ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤੂੰ ਐਨਾ ਚੰਦਰਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਉਂ ਕਰੇਗਾ? ਡਰਾਕਲ ਅਤੇ ਸ਼ੇਖ ਸ਼ਾਮੋ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਦਿਆਲੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਿਆ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖਿਆ। ਬੰਦੂਕ ਫੜੀ ਦਿਆਲੇ ਦੇ ਹੱਥ ਕੰਬੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਇੱਕ ਪਲ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀ, ਸ਼ਾਮੋ ਦਾ ਪਿਆਰ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਹਨਤਾਂ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਮੋ ਦੇ ਖੁਸ਼ਕ ਗਲੇ ਵਿਚੋਂ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਿਕਲਦਾ। ਉਸ ਹਉਕੇ ਦੀ ਘੁੱਟ ਭਰ ਕੇ ਗਲ ਨੂੰ ਤਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਸਾਂ ਏਨਾ ਹੀ ਕਹਿ ਸਕੀ, "ਜੇ...ਅ...ਲੀ।"

ਦਿਆਲੇ ਨੇ ਨਰਮ ਪੈਦਿਆਂ ਆਖਿਆ, "ਸ਼ਾਮੋ ਆ ਚੱਲੀਏ, ਅੱਜ ਵੇਲਾ ਏ।"

ਸ਼ਾਮੋ ਨੇ ਆਪਣੀ ਚੁੰਨੀ ਨਾਲ ਹੰਝੂ ਪੂੰਝੇ ਅਤੇ ਭਰੇ ਗਲੇ ਵਿਚੋਂ ਤਕੜੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਬੋਲੀ, "ਦਿਆਲਿਆ! ਮੈਂ ਹੱਥ ਜੋੜਦੀ ਆਂ, ਤੂੰ ਜਾਹ ਤੇ ਛੇਤੀ ਮੁੜ ਜਾ।" ਸ਼ਾਮੋ ਨੇ ਆਜਜ਼ਾਂ ਵਾਂਗ ਹੱਥ ਜੋੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਦਿਆਲੇ ਦੇ ਲੋਹੇ ਵਰਗੇ ਕਰਤੋਂ ਇਰਾਦੇ, ਸ਼ਾਮੋ ਦੀ ਮਾਸੂਮ ਬੇਬਸੀ ਅੱਗੇ ਢਲ ਕੇ ਪਾਣੀ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਬੰਦੂਕ ਬਾਰੀ ਵਿਚੋਂ ਖਿੱਚ ਲਈ।

"ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ!" ਦਿਆਲੇ ਨੇ ਇੱਕ ਲੰਮਾ ਹਉਕਾ ਲਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਗੋਲੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆ ਵੱਜੀ ਸੀ। ਉਹ ਪੌੜੀਆਂ ਉੱਤਰ ਆਇਆ। ਦਿਆਲੇ ਤੇ ਸ਼ਾਮੋ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਇਹ ਦੁਖਦਾਈ ਅੰਤ ਸੀ।

ਨਾਵਲ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਨਾਟਕੀ ਝਾਕੀ ਸ਼ਾਮੋ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਦਾ ਦਿਆਲੇ ਦੇ ਟਾਂਗੇ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਹੋਣਾ ਹੈ:

ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਆਲੇ ਤੋਂ ਤਾਂਗੇ ਵਾਲਾ ਅਮਲੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਹ ਮੋਗੇ ਤਾਂਗਿਆਂ ਦੇ ਅੱਡੇ ਨਿੱਤ ਵਾਂਗ 'ਮਹਿਣੇ ਚੱਲਣਾ ਬਈ ਕਿਸੇ ਮਹਿਣੇ' ਬੋਲ ਕੇ ਸਵਾਰੀਆਂ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੋਟ ਪੈਂਟ ਪਾਈ ਇੱਕ ਗੱਭਰੂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਮਹਿਣੇ ਦਾ ਸਾਲਮ ਤਾਂਗਾ ਚਾਹੀਦਾ ਏ।"

ਦਿਆਲੇ ਨੇ ਠੋਕੇਦਾਰ ਨੂੰ ਅੱਡੇ ਦਾ ਟੈਕਸ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬਾਲਟੀ ਲਾਗਲੇ ਪੰਪ ਤੋਂ ਭਰ ਲਿਆਇਆ। ਘੋੜੇ ਨੇ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ। ਉਸ ਅੱਧੀ ਬਾਲਟੀ ਟਾਂਗੇ ਦੇ ਤਿੜਕਦੇ ਪਹੀਆਂ ਉਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਬਾਲਟੀ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਟੰਗਦਿਆਂ ਉਸ ਜਨਾਨੀ ਸਵਾਰੀ ਨੂੰ ਤੱਕਿਆ, ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ! ਸ਼ਾਮੋ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਈ? ਹੈਰਾਨੀ 'ਚ ਚੌੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਭੁਲੇਖੇ ਅਤੇ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚਕਾਰ ਡੋਰ ਡੋਰ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੇਖ ਕੇ ਸ਼ਾਮੋ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰ ਰੋ ਪਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਕਦੇ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ ਕਿ ਦਿਆਲੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਅਜਿਹੀ ਦੁਰਦਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਦੇਖਾਂਗੀ।

"ਮੈਂ ਘਰ ਲਈ ਕੁੱਝ ਫਲ ਲੈ ਆਵਾਂ।" ਸ਼ਾਮੋ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰਦਾਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ। ਉਹ ਸੜਕੋਂ ਪਾਰ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਮੋ ਦਿਆਲੇ ਨਾਲ ਲੱਖ ਗੁੱਸੇ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਕੰਗਲੀ ਹਾਲਤ ਵੇਖ ਕੇ ਪਸੀਜ ਗਈ ਅਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, "ਦਿਆਲਿਆ! ਇਹ ਕੀ ਹਾਲਤ ਬਣਾਈ ਏ?"

"ਭਾਵੀ ਦਾ ਚੱਕਰ ਏ।" ਦਿਆਲਾ ਸ਼ਾਮੋ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋਸੀਆਂ ਵਾਂਗ ਲਜਿਤ ਖਲੋਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਧੜਕਦਾ ਦਿਲ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, "ਇਹ ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ ਤੂੰ ਬਣਾਈ ਐ ਵੈਰਨੇ।" ਪਰ ਉਹ ਮੁੜ ਮੁੜ ਸ਼ਾਮੋ ਨੂੰ ਤਕ ਕੇ ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਲੈਂਦਾ।

"ਬੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਸਿਆਣਿਆ ਵੀ ਨੀ ਜਾਂਦਾ।"

"ਖਿਆਲ ਰੱਖ ਕੇ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਨਾ ਏ?"

"ਤੂੰ ਉੱਜ ਤਕੜਾ ਏ?" ਸ਼ਾਮੋ ਆਪਣੇ ਸੰਯੁਕੀ ਪੱਗ

ਵਾਲੇ ਯਾਰ ਦੇ ਗਲ ਲੀਰਾਂ ਲਮਕਦੀਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਐਨੀ ਦੁਖੀ ਹੋਈ ਕਿ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ।

"ਤਕੜਾ ਹੋ ਕੇ ਕੀ ਕਰਾਂਗਾ, ਤੂੰ ਮੌਜਾਂ ਮਾਣ!"

ਪਿਛਲੀ ਗੱਲ ਸ਼ਾਮੋ ਦੀ ਹਿੱਕ ਵਿਚ ਸੇਲੇ ਦੀ ਨੋਕ ਵਾਂਗ ਬਹਿ ਗਈ। ਉਹ ਹਉਕਾ ਲੈ ਕੇ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੋ ਗਈ। ਦੋ ਹੰਝੂ ਉਸ ਦੇ ਕੋਇਆ 'ਤੇ ਕੰਬ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੇਬਸ ਜਿੰਦਗੀ ਫਰਜ਼ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਰੌਸ਼ੀ ਨਾਲ ਫਾਹ ਲੈ ਰਹੀ ਜਾਪਦੀ ਸੀ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਫਲਾਂ ਦੀ ਟੋਕਰੀ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਅੱਗੇ ਬਹਿੰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ, "ਚਲ ਬਈ ਅਮਲੀਆ, ਹੁਣ ਫਟਾ ਫਟਾ"

ਤਹਿਸੀਲ ਲੰਘ ਕੇ ਸਰਦਾਰ ਅਮਲੀ ਨਾਲ ਗੱਲੀਂ ਜੁਟ ਗਿਆ, "ਘੋੜਾ ਤਾਂ ਅਮਲੀਆ ਬੜਾ ਤਿੱਕਾ ਈ ਤੇਰਾ। ਕੁਝ ਕਮਾ ਵੀ ਲੈਨਾਂ ਏ।" "ਕਮਾ ਕੇ ਆਪਾਂ ਕਿਹਨੂੰ ਦੇਣਾ ਏ?" "ਬਸ ਕੱਲਾ ਈ ਏ, ਵਹੁਟੀ?"

ਦਿਆਲੇ ਨੇ ਪਿਛਾਂਹ ਝੋਂ ਕੇ ਤੱਕਿਆ, ਸ਼ਾਮੋ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਲਈ।

"ਵਹੁਟੀ ਨਿਕਲ ਗਈ ਸੀ ਜੀ।" ਦਿਆਲੇ ਨੇ ਜਾਣ ਕੇ ਸ਼ਾਮੋ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਝੂਠਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਮਾਰਿਆ।

"ਹੱਛਾ! ਕਮਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਖਵਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ?" ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਹਮਦਰਦੀ, ਹੈਰਾਨੀ ਅਤੇ ਸਾਂਝੇ ਗਿਲੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ।

"ਆਹੋ ਜੀ, ਨਹੀਂ, ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਖੋਹ ਕੇ ਲੈ ਗਏ।"

ਸ਼ਾਮੋ ਦਾ ਦਿਲ ਪੱਛਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਰਦਾਰ 'ਤੇ ਕੁੜ੍ਹ ਰਹੀ ਸੀ। ਤੈਨੂੰ ਮਝੇਰੂਆ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਪਈ? ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁੱਧੂ ਸਮਝਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਦਿਆਲੇ ਦੀ ਸ਼ਾਮੋ ਨਾਲ ਆਖਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਸੀ। ਉਹ ਉਬਲ ਉਬਲ ਪੈਂਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਨੂੰ ਦਬਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂਗਾ ਹੱਕਦਾ ਰਿਹਾ। ਭੋਲਾ ਸਰਦਾਰ ਸਾਰੇ ਰਾਹ ਉਸ ਨੂੰ ਚੁਆਤੀਆਂ ਲਾਉਂਦਾ ਆਇਆ। ਦਿਆਲਾ ਸਮਝਦਾ ਸੀ, ਮੇਰੀ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗਾਨੀ 'ਤੇ ਕਹਿਰ ਹੋਇਆ

ਹੈ। ਮੇਰੀ ਜਵਾਨੀ, ਘਰ ਘਾਟ, ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸਭ ਕੁੱਝ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰ ਦੀ ਭੋਟਾ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਤਿੱਲੇ ਵਾਲੀਆਂ ਜੁੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਲੱਠੇ ਦੇ ਚਾਦਰੇ ਹੰਢਾਉਣ ਵਾਲਾ ਭਰਿਆ ਭਰਿਆ ਦਿਆਲਾ ਅੱਜ ਤਾਂਗੇ ਵਾਲਾ ਮਾੜੂਆ ਜਿਹਾ ਅਮਲੀ ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਇਸ ਅਧਿਆਏ ਦਾ ਅੰਤ ਕੰਵਲ ਨੇ ਇਸ ਲੋਕ ਗੀਤ ਨਾਲ ਕੀਤਾ: ਮੁੰਡਾ ਸੁੱਕ ਗਿਆ ਚੰਨਣ ਦਾ ਬੂਟਾ, ਤੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਗੋਰੀਏ ਰੰਨੇ।

ਕੰਵਲ ਨੇ ਇਹ ਨਾਵਲ ਤੀਹਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਦਸਵੀਂ ਤੱਕ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ, ਮੇਲਿਆਂ 'ਚੋਂ ਲਏ ਕਿੱਸੇ, ਵਾਰਸ ਦੀ ਗੀਰ, ਲੋਕ ਗੀਤ, ਮਲਾਇਆ ਵਿਚ ਜਾਗੇ ਦੀ ਨੌਕਰੀ, ਚੀਨਣ ਤੇ ਮਲਾਇਣ ਨਾਲ ਇਸ਼ਕ, ਪਿੰਡ ਪਰਤ ਕੇ ਖੇਤੀ ਵਾਹੀ, ਸਾਹਿਤਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕਲੱਰਕੀ, 1947 ਦਾ ਉਜਾੜਾ, ਵੇਦਾਂਤ ਤੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦੇ ਸਬਕ, ਜੀਵਨ ਕਣੀਆਂ, ਸੱਚ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਤੇ ਪਾਲੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖਣਾ ਉਹਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਤੇ ਤਜਰਬਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਬਣਨ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਿਆ। ਬਾਬਾ ਰੂੜ ਸਿੰਘ ਚੂਹੜਚੱਕ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹਮਦਰਦ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਾਲੇ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਉਸ ਤੋਂ ਧਰਮ ਤੇ ਸਾਇੰਸ ਦਾ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਅਤੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦਾ ਲੋਕ-ਇਨਕਲਾਬ ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਘੁਸੜ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਹਦੇ ਬਾਵਜੂਦ 'ਪੂਰਨਮਾਸੀ' ਉਹਦਾ ਸਾਹਕਾਰ ਨਾਵਲ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਏਨਾ ਰਸ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾਵਲ ਕਦੇ ਮੁੱਕੇ ਨਾ। ਨਾਵਲ ਮੁੱਕਣ 'ਤੇ ਪਾਠਕ ਝੂਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਏਨੀ ਛੋਟੀ ਮੁੱਕ ਕਿਉਂ ਗਿਆ? ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪੇਂਡੂ ਜੀਵਨ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਭਰਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹੋਰਨਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਗਾਡੀਰਾਹ ਬਣ ਗਿਆ।

ਰਸਮਿਕਾ ਦਾ ਰੇਸ਼ਮ

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਦਾਕਾਰਾ ਰਸਮਿਕਾ ਮੰਡਾਨਾ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਪੁਸ਼ਪਾ 2: ਦਿ ਰੂਲ' ਇਸੇ ਸਾਲ 5 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ 'ਰੇਸ਼ਮ' ਵਰਗਾ, ਭਾਵ, ਬਹੁਤ ਉਤਮ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਫਿਲਮ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅੱਧ ਬਹੁਤ ਖੂਬਸੂਰਤ ਅਤੇ ਨਿਵੇਕਲਾ ਹੈ ਤੇ ਅਗਲੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਉਡਾ ਕੇ ਲੈ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ

ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਅੱਲੂ ਅਰਜੁਨ ਅਤੇ ਫਾਹਦ ਫਾਸਿਲ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਰਸਮਿਕਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ 'ਕਿਰਿਕ ਪਾਰਟੀ' ਸਾਲ 2016 ਵਿਚ ਆਈ ਸੀ। ਇਹ ਕੰਨੜ ਫਿਲਮ ਸੀ। 'ਪੁਸ਼ਪਾ 2: ਦਿ ਰੂਲ' ਤੇਲਗੂ ਫਿਲਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਾਹਵਾ ਚਰਚਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ 'ਐਨੀਮਲ', 'ਮਿਸ਼ਨ ਮੰਜੂ', 'ਗੁੱਡਬਾਇ' ਆਦਿ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੇ ਜਲਵੇ ਦਿਖਾਏ ਹਨ। **-ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ**

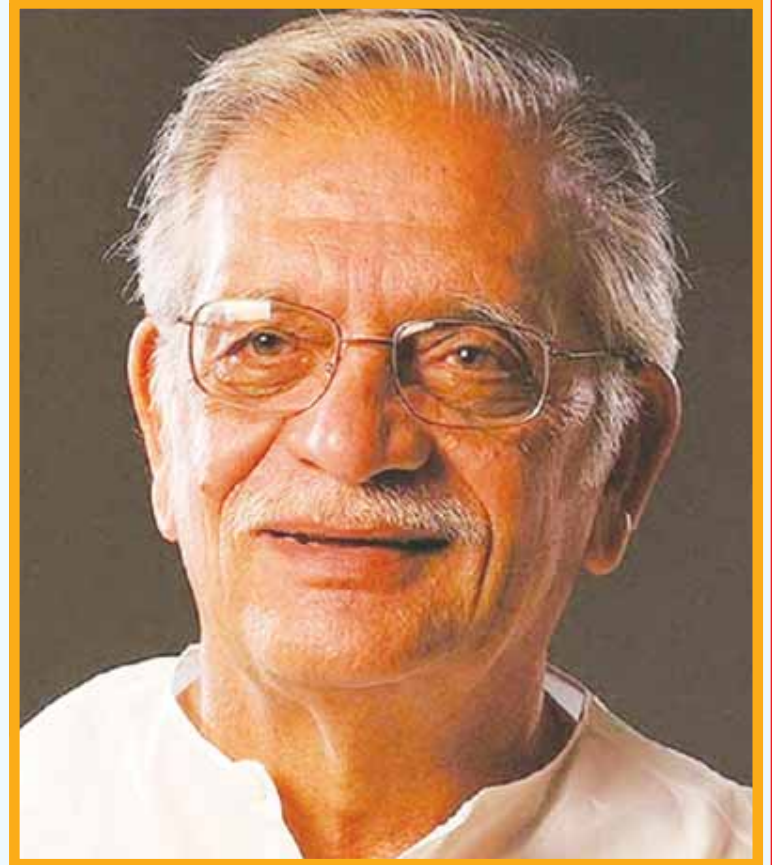
ਫਿਲਮਸਾਜ਼-ਸ਼ਾਇਰ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਦੀਆਂ ਬਾਲ ਮੁਹੱਬਤਾਂ

ਉਘੇ ਸ਼ਾਇਰ ਅਤੇ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀਆਂ ਬਿਹਤਰੀਨ ਫਿਲਮਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਫਿਲਮੀ ਕਰੀਅਰ ਦਾ ਆਰੰਭ ਸਾਲ 1963 ਵਿਚ ਫਿਲਮ 'ਬੰਦਿਨੀ' ਨਾਲ ਬਤੌਰ ਗੀਤਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਐੱਸ.ਡੀ. ਬਰਮਨ ਸਨ। ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਵਜੋਂ 'ਮੇਰੇ ਅਪਨੇ' ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਸੀ ਜੋ 1971 ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ

ਕੁਦਰਤ ਕੌਰ

'ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ', 'ਆਨੰਦ', 'ਖਮੋਸ਼ੀ' ਵਰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਪਟਕਥਾ ਲਿਖ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। 'ਮੇਰੇ ਅਪਨੇ' ਫਿਲਮ ਤਪਨ ਸਿਨਹਾ ਦੀ ਬੰਗਲਾ ਫਿਲਮ 'ਅਪਾਜਨ' (1969) ਦੀ ਰੀਮੇਕ ਸੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਆਨੰਦੀ ਦੇਵੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਿਰਦਾਰ ਮੀਨਾ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਨਿਭਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਵਿਨੋਦ ਖੰਨਾ ਦੀ ਬਤੌਰ ਹੀਰੋ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਨੋਦ ਖੰਨਾ ਨੇ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਖਲਨਾਇਕ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਏ ਸਨ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਖੂਬ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਬਤੌਰ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਦੀਆਂ ਧੁੰਮਾਂ ਪੈ ਗਈਆਂ।

ਉੱਝ, ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਤਸੱਲੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਪੁੱਜੇਕਟਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਲੱਕੜੀ ਕੀ ਕਾਠੀ' ਵਾਲੇ ਗੀਤ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਉਂ ਮਿਲੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸੋਟੀ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਤੌਰਨ ਲੱਗ ਪਓ ਅਤੇ ਕਹੋ ਕਿ ਘੋੜਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਘੋੜਾ ਨਹੀਂ, ਸੋਟੀ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਵਕਤ ਵੀ ਪੂਰਾ ਆਨੰਦ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਬੰਦਾ ਅਜਿਹਾ ਆਨੰਦ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬੰਦਾ ਬੱਚੇ ਵਰਗੀ ਵੱਡੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਬਾਰੇ

ਲਿਖਣ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰਾਈ ਨਾਲ ਸਮਝਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਆਪ ਬੱਚਾ ਬਣ ਕੇ ਹੀ ਸੋਚਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਜੰਗਲ ਜੰਗਲ ਬਾਤ ਚਲੀ ਹੈ' ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਪੁੱਜੇਕਟ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਗੀਤ ਵਿਚ ਆਏ ਸ਼ਬਦ 'ਚੱਡੀ' ਬਾਰੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ 'ਚੱਡੀ' ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼ਬਦ 'ਲੁੱਗੀ' ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ; ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਚੱਡੀ' ਸ਼ਬਦ ਅਸਲੀ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਨੇ

ਫਿਲਮ ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਗੀਤ ਇੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਿੱਟ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਭ ਹੈਰਾਨ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣਾ ਆਮ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਔਖਾ ਅਤੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਭਰਿਆ ਕੰਮ ਹੈ। ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿਣੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਮਝ ਵੀ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਜਨੇਲੀਆ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ

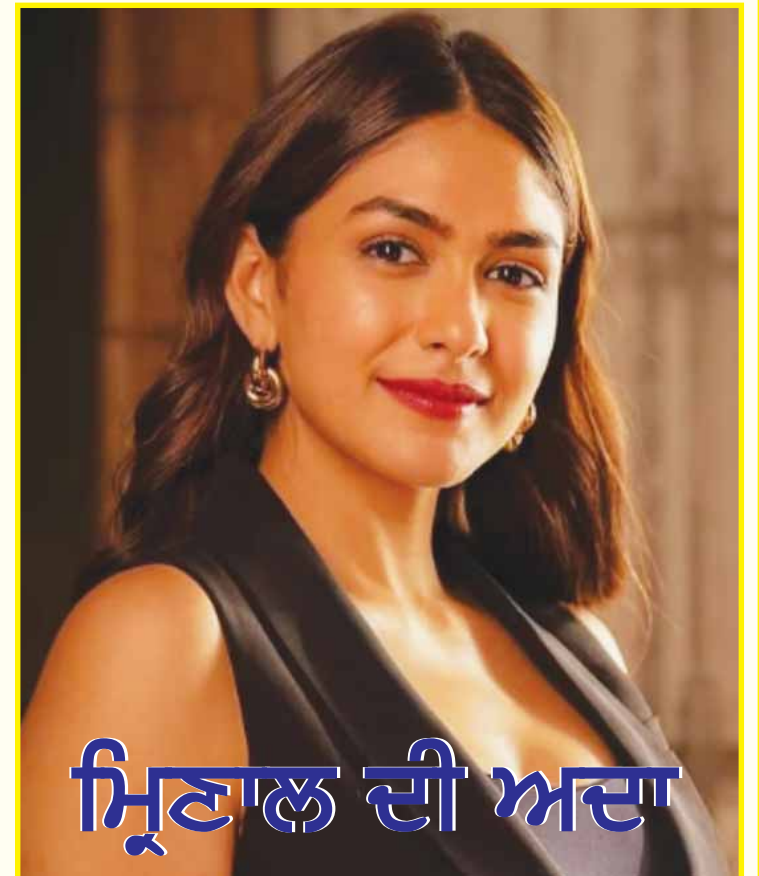
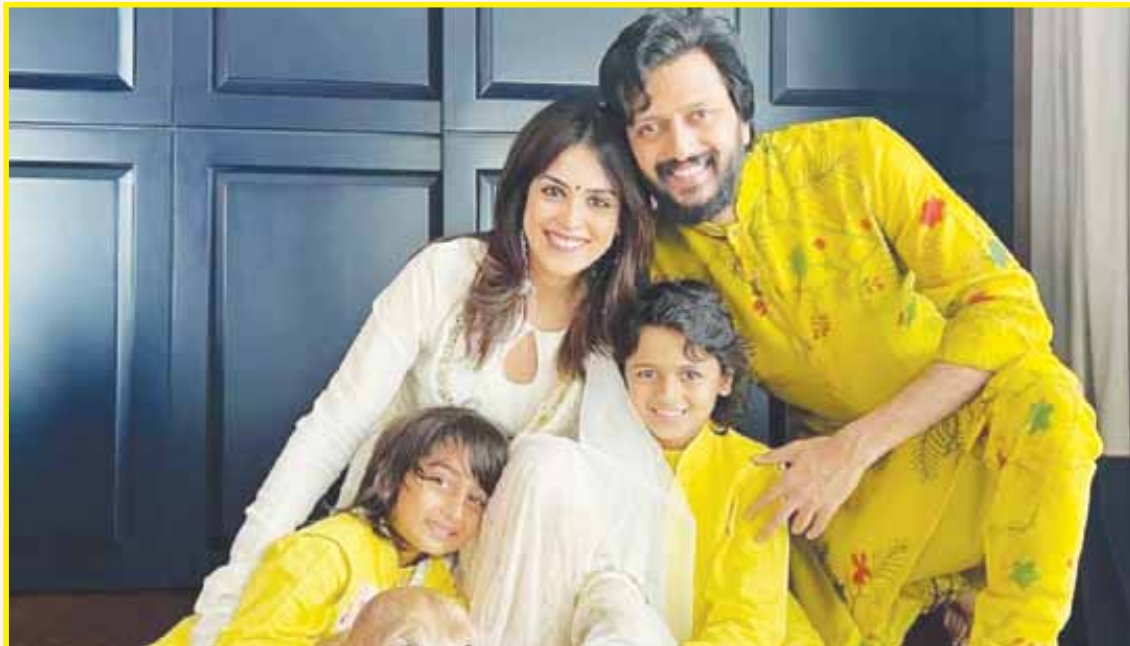
ਅਦਾਕਾਰਾ ਜਨੇਲੀਆ ਦੇਸ਼ਮੁਖ ਜਿਸ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਸਿਤਾਰੇ ਜ਼ਮੀਨ ਪਰ' ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਨੇ ਗਿਣਤੀ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਹੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵੱਲ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਬੜੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਦੱਸਦੀ ਹੈ, "ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਉਹ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਜਿਹੜਾ ਕਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਬੱਚੇ ਪਾਲਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ

ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਕਾਰਜ ਹੈ; ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਜੀਅ ਰਹੇ ਹੋ।"

ਆਮਨਾ ਕੌਰ

ਜਨੇਲੀਆ ਜੋ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਨੇਲੀਆ ਡਿਸੂਜਾ ਸੀ, ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਕਰੀਅਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸਾਲ 2003 ਵਿਚ ਫਿਲਮ 'ਤੁਝੇ ਮੇਰੀ ਕਸਮ' ਨਾਲ ਕੀਤੀ

ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਤੇਲਗੂ ਤੇ ਤਮਿਲ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵਾਹਵਾ ਸ਼ੋਹਰਤ ਖੱਟੀ ਸੀ। ਫਿਲਮ 'ਤੁਝੇ ਮੇਰੀ ਕਸਮ' ਵਿਚ ਉਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਿਤੇਸ਼ ਦੇਸ਼ਮੁਖ ਦਾ ਮੁੱਖ ਰੋਲ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜਨੇਲੀਆ ਦਾ ਵਿਆਹ ਇਸੇ ਸ਼ਖਸ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਸਾਲ 2003 ਵਿਚ ਹੀ ਜਨੇਲੀਆ ਦੀਆਂ ਦੋ ਹੋਰ ਫਿਲਮਾਂ 'ਬੁਆਏਜ਼' ਅਤੇ 'ਸੱਤਿਆਮ' ਵੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਫਿਰ ਤਾਂ ਚੱਲ ਸੇ ਚੱਲ।

ਮ੍ਰਿਣਾਲ ਦੀ ਅਦਾ

ਅਦਾਕਾਰਾ ਮ੍ਰਿਣਾਲ ਠਾਕੁਰ ਜਿਸ ਨੇ 'ਸੁਪਰ 30', 'ਬਾਟਲਾ ਹਾਊਸ', 'ਗੁਮਰਾਹ' ਵਰਗੀਆਂ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੇ ਜੌਹਰ ਦਿਖਾਏ ਹਨ, ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦੋ ਪੁੱਜੇਕਟ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਟਕਥਾਵਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ

ਹਨ। ਇਹ ਤੇਲਗੂ ਫਿਲਮਾਂ 'ਸੀਤਾ ਰਾਮਮ' ਤੇ 'ਹਾਏ ਨਾਨ' ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇਲਗੂ ਫਿਲਮ 'ਅੰਮਾਈ' ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੈ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਫਿਲਮਾਂ 'ਅੰਮਾਈ' ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ।

Reliable

Trucks & Trailer Repair Shop

7401 Brookville Road Indianapolis, IN 46239

- * Truck & Trailer Alignment
- * Truck Oil Change
- * Truck & Trailer Brakes
- * Shock and Chambers
- * Drive Lines & AC Work
- * Tire Change, Repair, & Balance
- * Reefer Oil Change
- * DPF Work
- * Nox Sensor
- * Truck & Trailer Bushings
- * Air Compressor *
- * Air Dryer
- * Radiator Change

ਟਰੱਕ ਅਤੇ ਟਰੇਲਰ ਅਲਾਈਨਮੈਂਟ, ਟਰੱਕ ਆਇਲ ਬਦਲਣ, ਟਰੱਕ ਅਤੇ ਟਰੇਲਰ ਬਰੇਕਾਂ, ਟਾਇਰ ਬਦਲਣ, ਰਿਪੇਅਰ ਅਤੇ ਬੈਲੇਂਸ, ਰੀਫਰ ਆਇਲ ਬਦਲਣ, ਏਅਰ ਡਰਾਈਰ, ਰੇਡੀਏਟਰ ਬਦਲਣ ਅਤੇ ਟਰੱਕਾਂ ਤੇ ਟਰੇਲਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ।

Gurbaksh S Randhawa: 317-800-2976

Sam Bhullar: 317-995-2020